Proletari din toate țările, uniți-vă !

15 (428) ANUL IX VINERI 12 IV 1974

CRONICA

săptămînal politic - social - cultural • 12 pagini - 1 leu

TOȚI OAMENII ACESTEI ȚĂRI

Anul acesta, al treizecilea an de nouă istorie românească, oferă prilejul cel mai nimerit pentru formularea unor bilanțuri lucide, pentru desenarea sigură a perspectivelor, pentru reafirmarea limpede a unor puncte de vedere proprii modului nostru de viață, caracteristice gîndirii comuniste prin care ne guvernăm neabătut existența.

Unul dintre aspectele de evidentă importanță în alcătuirea echilibrată a societății noastre socialiste este realizarea unei egalități depline între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate. Toți oamenii acestui pămînt, oameni pe care istoria i-a făcut să trăiască, să lupte, să evolueze împreună —, milioanele de români laolaltă cu naționalitățile conlocuitoare, maghiari, germani etc. — toți acești oameni au găsit în orînduirea noastră cadrul împlinirii lor absolute, au găsit condițiile celei mai înalte realizări umane. Partidul Comunist Român a făcut ca în acest al treizecilea an de la Eliberare să putem vorbi de înlăturarea definitivă a inegalităților naționale pe teritoriul țării noastre, de rezolvarea problemelor naționale în lumina înțelegerii profunde a principiilor marxist-leniniste privitoare la această chestiune.

În cuvîntul său la ședința comună a consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană, ședință care a avut loc cu puține zile în urmă, președintele Nicolae Ceaușescu, vorbind despre transformările istorice din România, a afirmat că: „...în realizarea politicii marxist-leniniste a partidului nostru în problema națională trebuie să pornim, întotdeauna, de la factorul determinant al progresului societății, al orînduirii noastre socialiste — dezvoltarea forțelor de producție, asigurarea repartiției lor raționale pe întreg teritoriul țării. Numai acționînd cu consecvență în această direcție vom crea condiții reale pentru manifestarea deplinei egalități în drepturi a tuturor oamenilor muncii".

Găsim aici, într-o expresie de sinteză, întreaga interpretare pe care partidul o dă faptului că naționalitățile conlocuitoare beneficiază de nelimitate posibilități de afirmare, aceleași pentru toți oamenii acestei țări. Drepturile și datoriile cetățenilor României socialiste se exprimă și se manifestă în mod egal asupra fiecăruia. Bucuriile sînt ale tuturor, eforturile sînt ale tuturor, idealul e același, al tuturor. Alături de români, ceilalți locuitori ai pămîntului nostru, fie că sînt maghiari, germani, sau de alte naționalități, învață și muncesc în mod egal, contribuie cu toată capacitatea lor creatoare la dezvoltarea multilaterală a țării care, pentru toți, este țara românească.

Toți oamenii acestei țări se dăruiesc unei cauze comune, tuturor oamenilor acestei țări le este respectată prin lege tradiția și limba - în complexitatea majestoasă a marilor tradiții și a marii vorbiri românești.

CRONICA

Petru Hârtopeanu : „Vara fierbinte"

pro-patria

Această pasăre

Patria, această pasăre rotindu-se sub soare
Ca un imens curcubeu de izvoare
Trecînd prin noi, răsăriturile purpurii
Pînă-n amurguri și din amurguri pînă-n altă zi !

Patria, această bărbătească frumusețe
Cu-adînci însemne în statuile atîtor bătălii
Cu grîne germinînd sub caldele omături
Din care-n primăveri se-nalță în țări
Mari dropii prelungite-n ciocîrlii . . .

Patria, liniștea iubitelor
Ce-alunecă spre inimile noastre ca niște fulgi,
Ca niște ape venind de dincolo de moarte . . .

Patria, mereu dimineața copiilor nostri
Ningînd sub ploaia de lumini
Pe străzile cu respirație albastră !

O, și mai ales, Patria.
Neliniștea poeților din nopțile
Cînd nu pot adormi
Săpînd în carnea lor fîntîni . . .

George DAMIAN

Aici

Rîurile cerului ne-au găsit aici
și-au început să ne spele vîrsta
cu ploaia înfloririi la tîmplă.

Din preaplinul ochilor noștri
am durat pămîntului cetate de apă.
și cheia de taină
a iubirii am dat-o celor
ce-au vrut să iubească
prin noi, un pămînt. . .
În altare de rouă am ars
un pumn de țărînă
pentru tihna fîntînilor
și-a drumețului singur
iar cîmpia am pus-o
în mijlocul mesei
trecută în pîine de mîna miresei
și frîntă în ceasul vegherii.
Am învățat de la frunze cum
mierea de cetini se toarce în doine.
Din furca unei lacrimi întîi.
Dintr-un dor mai apoi.
Și numai aici,
în palma Carpaților și a Mării
iubirea dat-a-n pîrg
o toamnă dulce
ca vinul ce așteaptă în ciorchini.

rîurile cerului aici ne-au găsit
și-au început să ne spele de vîrstă
cu ploaia-nfloririi la tîmplă.

Mihai LEOVEANU

În celelalte pagini:

FLORIN DRUȚĂ: Personalitatea și valorile politice ale socialismului
CONST. DROPU: „Revista socială", 90 de ani de la apariție
R. DUDA: Fenomenul demografic, orientări și tendințe

cronica literară

AL. ANDRIESCU

CORNELIU ȘTEFANACHE:

Așteptarea aproapelui

Cu romanul **Așteptarea aproapelui**, Editura „Junimea", 1974, Corneliu Ștefanache se îndepărtează cel mai mult, față de toate cărțile sale anterioare, de formula așa-zisei „proze lirice". Povestirea la persoana întîi, pe care o păstrează și în acest roman, este doar un mijloc literar, o tehnică în care nu se mai reflectă obligatoriu o tulburare personală a sensibilității. Autorul își privește cu mai multă detașare personajele, le studiază necruțător reacțiile, le judecă lucid faptele, devine un stăpîn absolut, care se ferește să se lase invadat de sentimentalism, pe destinele lor. De observat că și în romanele anterioare personajul narator nu se confunda, decît parțial, cu autorul. Este cazul lui Matei Petrina din **Ziua uitării**. Acest tip de personaj, ilustrat cel mai bine de Andrei Pătrașcu, din **Așteptarea aproapelui**, își păstrează ochiul critic pentru lumea din afară, deci comunică punctul de vedere al autorului, dar este, în același timp, în îndelungate soliloquii, extrem de critic și cu sine însuși, exprimînd din nou, cu claritate, opinia nesentimentală a autorului față de eroul său. Personajul este forțat mereu, în lungi rememorări, să-și mărturisească gîndurile cele mai intime, ascunse de obicei cu grijă în tainițele subconștientului, prezentîndu-ni-se așa cum e, neînfrumusețat, pentru că nu beneficiază niciodată de iertarea sa de îngăduința autorului. La aceasta contribuie și notarea minuțioasă, ca în romanele naturaliste, a reacțiilor fiziologice de dezgust, reținute cu fidelitate maximă de toate personajele lui Corneliu Ștefanache. Romancierul narator dispare, așadar, ca personaj pentru că nu-și mai găsește rostul, absorbit de celelalte, și este denunțat ca o simplă convenție literară. Inserțiunea lirică în proză nu depinde deci, în nici un fel, de faptul că un roman este scris la persoana întîi sau la a treia. Romanul lui Zaharia Stancu **Șatra**, scris la persoana a treia, rămîne la fel de liric ca și **Desculț**, scris la persoana întîi. Cînd vorbim, prin urmare, de desprinderea lui Corneliu Ștefanache de proza lirică ne gîndim la altceva. Prozatorul își lărgește, în **Așteptarea aproapelui**, extrem de mult suprafața de investigare a realității sociale și, paralel cu aceasta, pare mai puțin atras de tenebrele sufletești ale personajelor. Se poate nota totuși o excepție: Andrei Pătrașcu, rudă cu toți introvertiții din romanele lui Corneliu Ștefanache. În general însă, personajele acestui roman ies mai mult în afară. Unda de lirism, acolo unde apare, este dată tot de izbucnirile polemice ale cărții, dar și de atitudinea, sentimentală în fond, deși este dictată de rațiuni obiective, față de actele unora dintre eroi, dezaprobați de la început, în modul cel mai deschis, de romancier. Această tulburare sentimentală este trecută din „referatul" autorului, cum ar fi spus Tudor Vianu, în ceea ce comunică personajele.

Obiectul dezbaterii din **Așteptarea aproapelui** — pentru că și în acest roman este vorba tot de o dezbatere în jurul responsabilității morale a actelor noastre — îl formează cazul lui Andrei Pătrașcu, directorul unui institut de cercetare științifică. Romanul este istoria ratării și a completei degradări morale a personajului central. Retras, fire timidă și studioasă, pasionat și dotat pentru cercetarea științifică, așa cum apare în tinerețe, Andrei Pătrașcu este pe punctul de a izbuti în carieră. Vîlva pe care o trezește comemorarea fratelui său Tudor, personalitate opusă lui Andrei, prin decizie și intransigență, asasinat în timpul războiului pentru credințele lui de viață, care-i conduc la dezertare, îi aduce tînărului cercetător o căsătorie avantajoasă cu fata unui influent personaj politic și-i facilitează ascensiunea. În acest moment — și de aici începe, de fapt, partea cea mai interesantă și insolită a evoluției personajului — rivalii de institut, profitînd de unele părți mai puțin clare din biografia sa (împrejurările în care a fost obligat de asasini să asiste la uciderea lui Tudor), insinuează public un proces de complicitate la crimă și Andrei se vede lovit din toate părțile și părăsit de toți, de prieteni ca și de colegi, de soție ca și de membrii familiei acesteia, înspăimîntați de consecințele pe care le-ar avea pentru cariera lor menținerea legăturilor cu un om compromis. De invenția sa vor profita, cu titlu de descoperitori, colegii care au organizat toată cabala, în frunte cu falsul Orlea, directorul institutului: „Orlea și Bogdan obținură premiul de stat. Am recitit de cîteva ori numele lor și denumirea medicamentului pentru care deveniseră laureați. Era medicamentul meu, ideea mea, munca mea de ani de zile..." (p. 287). Reabilitat, Andrei Pătrașcu va recurge, fără scrupule, la aceleași mijloace ca adversarii săi și, în sfîrșit, va putea ajunge, în felul acesta ocolit, acolo unde meritele lui nu-l conduseseră, la direcția institutului. În această calitate va profita, cu conștiința că restabilește echilibrul distrus de furtul invenției sale, de munca și inteligența colaboratorilor din institut.

Ce vrea să spună autorul scriind această istorie apăsătoare? Care este tîlcul ei mai puțin aparent? Romancierul face, de fapt, portretul moral al unui om slab, pînă la abulie și lașitate, marcat încă din copilărie de un profund complex de inferioritate față de fratele său mai mare. Acesta reprezenta pentru el, ca și pentru cei din jur, și în primul rînd pentru bătrînul Ion Pătrașcu, care se regăsea în copilul preferat, icoana învingătorului: drept, energic, răzbătător, minte limpede și conștiința francă. Andrei Pătrașcu nu încearcă atît să-și răzbune vechile umilințe spoliind inteligența altora, cît mai degrabă face eforturi dezordonate, ceea ce denotă un mecanism sufletesc dereglat, pentru a se debarasa de un foarte vechi complex de inferioritate. Problematica morală se complică cu una freudiană. Iată cum își explică Andrei, desculpîndu-se în fața umbrei fratelui puternic și drept, degringolada morală, cu punctul de plecare în insatisfacțiile provocate în copilărie și adolescență de prezența unei pernonalități mai puternice: „Atunci am început, ca o confruntare de mult dorită, ca și cum așteptasem clipa aceea: ce mai vrei, Tudore?... nu vezi că mustrările tale nu fac un ban, sînt ca furia unei femei isterice, da, da, iar viața s-a schimbat, măsurătorile ei sînt altele... sigur, unele lucruri rămîn încremenite, ca moartea de pildă, oricît am vrea, cît ne-am zbate, în mărșăluiala asta... da, scumpule, ai fi mărșăluit și tu, exact ca mine... cu ce drept mă judeci?... știi destul de bine că nu putem trăi cu cei care nu-și ascund gîndurile... ohoooo!... ce-ar fi altfel?... dar este așa cum este, și ai fi dat și tu din mîini, ți-ai fi înghițit propria lașitate, în proporții mari, amestecate cu a altora, în fiecare zi, pînă la greață... da, da, ca pe urmă să poți spune, să te simți sigur că ești crezut, să le impui: stimați-mă!... așa, faceți-mi loc, sînt doar modelul vostru, drăguțul vostru model profesional și social, o copie a celor mai bătrîni ca el... dar acum m-am săturat să-ți dau cont, încerc să-mi desfac pieptul, am să înlătur coastele, așa cum spunea Maria, să vedeți toți, ha-ha-ha!... și n-aveți decît să sculptați, și treaba asta este utilă uneori, hai, dați, pleoșiți-mă, dați!..." (pp. 132—133). În acest portret gravat cu acid nitric, romancierul caută mereu drumul către ungherele cele mai ascunse ale conștiinței, cum a procedat și în romanele anterioare, convins că numai așa vom afla adevărul integral despre om, surprins fără frumoasa mască a convențiilor la care ne obligă coabitarea într-un spațiu sufocat de indigență morală. Dosarul lui Andrei Pătrașcu crește enorm cu fișele pe care romancierul le adună din viața sa intimă: atitudinea față de Mara, cea de a doua soție a lui, față de Ioana, soția lui Tudor și amanta sa de mai tîrziu, cu care întreține legături de dragoste din aceleași imbolduri obscure care-l opun mereu umbrei fratelui mort, și mai ales atitudinea față de tatăl său, abandonat din lașitate în voia unei anchete nedrepte ce-i va aduce mai mulți ani de detențiune.

Corneliu Ștefanache a ambiționat însă, în **Așteptarea aproapelui**, ceva mai mult decît realizarea unui complex portret corosiv, cu scopul de a atrage atenția încă o dată asupra imprevizibilului naturii umane. (Andrei Pătrașcu vorbește undeva de „labirintul" său.) Romanul cuprinde, în germene, aspirația spre fresca unei epoci bîntuite de mari contradicții și de injustiție. Părțile dezvăluite în **Așteptarea aproapelui** din această „frescă" sînt remarcabile și indică în Corneliu Ștefanache un prozator pregătit pentru ample construcții epice obiective. Reținem, deocamdată, din romanul **Așteptarea aproapelui**, plîngerea bătrînului Ioan Pătrașcu pe ruinele civilizației arhaice țărănești, tribulațiile sentimentale ale Mariei, constrînsă la o viață alături de conduita morală de un propagator al unor prea frumoase principii etice, destăinuirile inginerului Onu despre potemkiniada organizată de un director de uzină în vederea unei vizite etc. Elementele critice disparate, din volumele anterioare, se adună acum și se concentrează într-un roman de actualitate scris cu o mare credință în sfințenia adevărului. Autorul este încredințat, și ne încredințează cu fiecare roman al său, că fără un deplin respect pentru adevăr, realismul devine un nonsens, iar afirmația că literatura este o formă de cunoaștere, o simplă frază. Nesupusă prejudecăților și convențiilor, ori care ar fi ele, dinamitîndu-le cu îndrăzneală, proza lui Corneliu Ștefanache servește mai bine idealul estetic și moral pentru care militează, înscriindu-se în marea tradiție realistă a literaturii române.

fragmentarium

critică și confesiune: DUMITRU MICU

Const. CIOPRAGA

Din volumele publicate pînă acum rezultă că Dumitru Micu este în egală măsură un **chevalier servant** al istoriei literare și al criticii. Față de studiile de anvergură, pe o singură direcție, recentul său **Periplu** („Cartea românească", 1974) e — cum ne previne titlul — o călătorie circulară, cu cîteva zeci de escale prin apele literaturii din secolul trecut sau prin acelea ale contemporaneității. **Medalioane, Reflecții și atitudini, Lecturi și evocări**, iată principalele secțiuni ale unei cărți în care experiența lecturii critice și experiența vieții fuzionează, constituindu-se într-o meditație calmă, îmbibată parcă de lumina spiritului clasic. Sînt rare accentele subliniat polemice, rare privirile cu un ochi ironic. Acestea există, totuși, uneori putînd fi detectate în subtext. Aluzia devine cu atît mai interesantă, cu cît se menține în ambiguitate. Cînd un poet declară în paginile unei reviste „că generația sa nu poate, cu toată admirația pentru marea creație argheziană, să închidă ochii asupra unor inconsecvențe ale omului", criticul comentează astfel: „L-am înțeles și aprobat întru totul. Fie ca (preopinentul) și ceilalți tineri poeți de mari nădejdi să egaleze, ba chiar să întreacă valoarea artistică a lui Tudor Anghezi, fără a-i reedita slăbiciunile umane!". Faptul că Tudor Vianu a reprezentat „o conștiință exemplară, o întruchipare a demnității spiritului", e raportat la afinitățile lui cu clasicismul, care presupune un riguros simț al proporțiilor. Clasicul știe „să se domine" și „să-și reprime subiectivitatea". Elogiul lui Tudor Vianu implică, indiscutabil, în ce-l privește pe Dumitru Micu, idealuri consonante, încît confesiunile directe de la sfîrșitul cărții, ca și mărturisirile strecurate discret, în alte pagini, probează nostalgia continuă a comprehensiunii larg umane. Dumitru Micu se confesează, dar cu perpetuă grijă pentru **măsură** și **echilibru**, de aceea **medalioanele, reflecțiile** și **lecturile** sale sînt în fond **atitudini** în fața existenței și **rostiri** despre creație, de la nivelul vîrstei mature. Că el, criticul, se „controlează", e limpede, dar structura sa intimă fiind a unui liric, e normal ca acest lirism să transpară sub forma simpatiei pentru anumite partituri iubite. Paginile de fină vibrație despre Sadoveanu scapă uneori cenzurării. Iubirea e declarată franc: „Privind zilele de aur a scripturilor române", Eminescu se „cufunda ca într-o mare de visări dulci și senine". Senzația aceasta, de „cufundare", o încearcă probabil oricine citește cu participare capodoperele scriitorului național. Personal experimentam în adolescență asemenea plonjări cu frenezie, de cîte ori străbăteam vreo carte de Sadoveanu. Aveam sentimentul unei adînciri într-un eu supra-individual, în ceva de felul „inconștientului colectiv" al lui Jung sau al „matricei stilistice" blagiene, al unei coborîri la „mume" în sens goethean. Trăiam și trăiesc citindu-l pe Sadoveanu la modul euforic, simțămîntul de a fi „suflet în sufletul neamului meu".

Fragmentul citat reprezintă dominanta unei autobiografii spirituale. Din această legătură de adîncime cu fondul originar derivă convingeri și puncte de vedere privind valorile preeminente ale culturii naționale de la Eminescu pînă la Blaga și creatorii din deceniul în curs. Figurile din **medalioane** trebuie privite ca făcînd parte din iconografia de cabinet a criticului, de unde aerul de familiară afecțiune, fiorul simpatetic, sentimentul comunicării directe, un atașament eliberat de protocolul erudiției. Natura în creația lui Eminescu nu mai e „un simplu cadru, ci materia însăși a sensibilității"; poveștile lui Creangă „conțin folclorul sublimat, cum fructul conține sucurile pămîntului și focul solar", iar farmecul rostirii stă la el în **ingenuitate**, adică în autenticitatea deplină comparabilă cu ritmurile cosmice; prin Anton Pann s-a ridicat la nivelul artei cuvintului „folclorul urban în genere, sursă generoasă după aceea a literaturii multora dintre scriitorii de origine munteană"; comparat cu austerul Pârvan, A. D. Xenopol s-ar preta la o **Viață** dintre cele mai interesante, el dovedindu-se un personaj „din categoria celor meniți să supraviețuiască **operei**"; N. Iorga rămîne „unul dintre exponenții cei mai luminoși ai sufletului, ai pămîntului nostru"; biografia morală a lui E. Lovinescu e „a unui intelectual care s-a autoconstruit în opoziție nu doar cu forțe externe potrivnice, ci și cu predestinări neacceptate"; Blaga, comparat cu Brâncuși, „a realizat în domeniile sale de creație, în primul rînd în poezie, o sinteză din cele mai originale între tradițional și inedit, local și universal"; Camil Petrescu a fost **viața** în continuă tensiune: „beneficiem, în marginile posibilităților fiecăruia, de pe urma existenței celui mai pasionat, celui mai neliniștit, mai imprevizibil, mai puțin predispus rutinei dintre militanții scrisului periodic din epoca interbelică...". Factorul comun mai tuturor acestor medalioane este interesul pentru **viață** nu ca biografie plată, ci ca mod de revelare a unei personalități în lupta cu servituțile existenței și ale creației. De la sine înțeles, că secțiunea de **Reflecții și atitudini**, în care se succed considerații despre „realism ca permanență", despre relația național—universal, despre clasic și modern, despre critică și creație sau despre critica—meditație, se integrează în optica schițată anterior, în sensul considerării fenomenului literar ca o expresie sugestivă, dinamică, a vieții. Autohtonismul nu poate fi separat de deschiderea către universal, demonstrează Dumitru Micu în comentariul **Cultură și spațiu**: „Putem fi noi înșine numai în Europa. Dar autorealizarea e condiționată, nu mai puțin, de conservarea întregii averi spirituale pe care ne-au transmis-o înaintașii și pe care avem datoria de a o spori". În aceeași ordine de idei, de reținut, dintr-o meditație succintă **(Coordonate ale înnoirii culturii românești)** fenomenul de solidaritate istorică, spirituală, în virtutea căruia creatorii, avînd o clară conștiință a valorilor permanente, descifrează contururi ale viitorului. „Creatorul se creează pe sine, alcătuind în același timp ființa sufletească a obștii al cărei glas este".

Dumitru Micu își precizează nuanțat, logic, punctele de vedere privind **Personalitatea istoricului literar, Critica—meditație, relația Critică și creație**, arătîndu-și adeziunea la farmecul operelor lui Sainte-Beuve, Francesco de Sanctis, Lovinescu, Zarifopol, Călinescu, care sînt, implicit scriitori, ei oferindu-ne satisfacții „independent de obiectul comentariului lor". Mai mult decît secțiunile precedente ale **Periplului**, în ultima parte **(Lecturi și evocări)** este vizibil **scriitorul**. Pagina nu-și pierde sobrietatea, dar aduce uneori o vibrație particulară, realizată cu mijloace beletristice curente. Lecturile din clasicii secolului trecut, din literatura interbelică sau din literatura de astăzi lasă loc voluptății și reveriei, devin pretexte de meditație și evocare, de confesiune chiar. Protagonista din **Enigma Otiliei** e pusă să-și exprime dorul pentru tînărul ideal prin intermediul unei poezii (într-adevăr splendide) de Magda Isanos; Leonida Pascalopol, „ros de melancolii secrete", devine — în lectura lui Dumitru Micu — un „gentilom dotat și steril, un Luceafăr ratat". Se citesc cu încîntare pagini ca acelea despre N. Labiș, despre Zaharia Stancu **(Precum într-o tragedie antică)**, despre Fănuș Neagu **(Cumetrii lui Terente sau „Îngerul a strigat")**, pentru calități ce demonstrează deplina concordanță între idee și expresie. Fără a recurge des la metaforă, autorul **Periplului** se apropie de literatură cu pasiune și vibrează spontan; pune în frază culoare și ritm; adeziunea îi împrospătează vocabularul. Acordurile ultime ale volumului **(Iasnaia Poliana, Satul natal, Piatra scrisă** și celelalte) sînt pagini de jurnal. Antrenantul **Periplu** al lui Dumitru Micu este, în totul, o carte bogată în sugestii, stimulînd gîndirea și punînd în mișcare sensibilitatea.

FENOMENUL DEMOGRAFIC, ORIENTĂRI ŞI TENDINŢE

Evoluţia demografică în ţara noastră manifestă în ultimii ani un dinamism accentuat. Studiul amănunţit al ritmurilor, orientărilor şi tendinţelor de dezvoltare a fenomenelor demografice demonstrează complexa lor condiţionare economico-socială. Evoluţia recentă şi situaţia actuală din punct de vedere demografic a României relevă aspecte deosebit de importante pentru dezvoltarea multilaterală a societăţii noastre socialiste.

Populaţia ţării, *în creştere accentuată, a ajuns la mijlocul anului 1973 la 20,8 milioane locuitori, revenind o densitate de 87 persoane pe km.p. Aceasta o situează printre cele 9 ţări din Europa şi 29 din lume a căror populaţie depăşeşte 20 milioane de oameni. Ritmul mediu de creştere, în ultimii 7 ani, a fost de 1,2 la sută, faţă de ritmul mediu de 2 la sută cu care creşte populaţia globului în prezent şi 0,2—0,5 la sută cît se constată în unele ţări din Europa occidentală, dezvoltate economic. In condiţiile actualului ritm de creştere a populaţiei ţării, aceasta se va dubla în circa 70—80 ani.*

Ca repartiţie, *în mediul urban trăieşte astăzi 42 la sută din totalul populaţiei, faţă de 21 la sută în 1930 şi 31 la sută în 1956. Sub raportul structurii pe vîrste, 25,4 la sută o reprezintă copiii (0—14 ani), 60,8 la sută populaţia activă (15—59 ani) şi 13,8 la sută vîrstnicii (60 ani şi peste). Circa 44 la sută din populaţia actuală a ţării s-a născut după 23 august 1944. Faţă de numeroase ţări europene, populaţia României poate fi considerată o populaţie relativ „tînără", deşi fenomenul legic al „îmbătrînirii populaţiei" se constată în mod evident şi în ţara noastră.*

Natalitatea în România a evoluat, în ultimele trei decenii, în condiţii social-economice esenţial diferite faţă de perioadele precedente, condiţii caracterizate prin dezvoltarea fără precedent a tuturor laturilor vieţii social-economice, o puternică mobilitate socială, profesională şi teritorială a populaţiei, importante modificări calitative în structura ei etc.

Generalizarea relaţiilor de producţie socialiste şi desfiinţarea proprietăţii private ca bază de producţie, atît în mediul urban cît şi în cel rural, a influenţat în mod apreciabil comportamentul demografic al familiilor. Lichidarea analfabetismului şi creşterea nivelului cultural al populaţiei a determinat, de asemenea, o nouă atitudine a acesteia faţă de propria reproducere, imprimîndu-i acestui proces un caracter conştient.

Reducerea considerabilă a mortalităţii *generale şi mai ales a mortalităţii infantile, ridicarea nivelului stării de sănătate a populaţiei au constituit condiţii favorizante pentru un nou regim al natalităţii, care a permis familiei să aibă numărul dorit de copii prin mai puţine naşteri. Înainte de 23 august 1944, circa 1—6 din copii decedau înainte de împlinirea vîrstei de 1 an. Ca atare, astăzi creşterea populaţiei nu se realizează pe calea unei natalităţi excesive, ci şi prin economisirea de vieţi omeneşti, graţie scăderii mortalităţii. Aceasta constituie o caracteristică importantă a reproducerii populaţiei României în ultimele decenii.*

Tendinţa de scădere a natalităţii, după atingerea „vîrfului" din 1967 este evidentă, însă în ultimii ani se manifestă semnele de stabilizare a ei la un nivel suficient de ridicat şi care se va consolida în anii următori. Această orientare către stabilizarea natalităţii la valori favorabile va continua să fie influenţată şi sprijinită *printr-un complex de măsuri economico-sociale, aşa cum s-a hotărît la Conferinţa Naţională a Partidului din iulie 1972. Tendinţa din ultimii ani mai este determinată, în parte, şi de comportamentul demografic favorabil — în curs de formare — al unor categorii de populaţie care au suferit în ultimele decenii transformări importante (mutarea de la sat la oraş, modificări în statutul profesional al femeii, influenţa navetismului etc.).*

In prezent, există condiţii favorabile pentru asigurarea unei reproduceri lărgite a populaţiei, dar acestea vor trebui — fără îndoială — sprijinite în continuare prin măsuri complexe pe plan statal, de ordin economico-social, cultural, sanitar, legislativ ş.a., din care unele (majorarea unor alocaţii de stat pentru familiile cu copii, lărgirea bazei de alocaţii pentru copii, construirea pe scară largă de creşe şi cămine etc.) au şi început să fie traduse în viaţă.

Înainte de 23 august 1944, decedau anual circa 300 mii de persoane, fapt care menţinea nivelul mortalităţii generale la cifre foarte ridicate (în jurul a 20 la mie). In ultimii ani, nivelul fenomenului se situează în ţara noastră la valori scăzute (între 9—9.5 la mie). Se poate afirma deci că mortalitatea generală a înregistrat o linie continuă de scădere, sub influenţa condiţiilor de viaţă şi de muncă tot mai bune, a ameliorării simţitoare a stării de sănătate a populaţiei, a creşterii accesibilităţii şi calităţii asistenţei medicale. Acest fapt a permis creşterea duratei medii a vieţii la 68,6 ani în prezent, faţă de numai 42,9 ani în 1932 şi 63,2 ani în 1966.

Reducerea mortalităţii nu numai în mod global, ci şi a celei specifice pe grupe de vîrstă constituie, de asemenea, un fapt important de scos în evidenţă, deoarece în acest fel s-a realizat o „supravieţuire" mai îndelungată a populaţiei, un important cîştig de fond de viaţă şi implicit, o contribuţie importantă la creşterea duratei medii de viaţă. O scădere remarcabilă a mortalităţii s-a înregistrat, pe lîngă cea infantilă, la grupele de populaţie vîrstnică, ceea ce explică printre altele creşterea numărului şi ponderii acestor persoane în compoziţia populaţiei; astfel se estimează că numărul de persoane de 60 ani şi peste va creşte de la 2,7 milioane în 1970, la 3,1 milioane în 1975. In condiţiile „îmbătrînirii populaţiei" este posibil ca, în viitor, nivelul mortalităţii generale brute să înregistreze o uşoară creştere, chiar în condiţiile reducerii în continuare a mortalităţii specifice la majoritatea sau la toate grupele de vîrstă.

O scădere substanţială s-a înregistrat în ultimele trei decenii, la principalele cauze de deces: bolile infecto-contagioase, carenţiale, materno-infantile, tuberculoza, bolile aparatului respirator ş. a. *Analiza mortalităţii specifice pe vîrste arată existenţa unor rezerve reale de scădere în continuare a mortalităţii generale.*

Decesele copiilor, în primul an de viaţă (mortalitatea infantilă) era un fenomen foarte răspîndit în România, înainte de 1944. Anual, decedau circa 80.000 copii pînă la împlinirea vîrstei de 1 an, ceea ce reprezenta un nivel al mortalităţii infantile de 170—180 la mie, indice care a scăzut substanţial în ultimele trei decenii.

Cu toate că, în ultimii ani, evoluţia acestui fenomen demografic a fost oarecum oscilantă, sub influenţa îndeosebi a evoluţiei natalităţii, tendinţa generală de scădere este deosebit de evidentă. Astăzi, mortalitatea infantilă se cifrează în ţara noastră la 40 la mie, fiind de 4 ori şi jumătate mai redusă decît în urmă cu trei decenii, deşi în acest domeniu mai există încă importante rezerve de scădere. In ultimii ani, după 1968, se constată o dinamică orientată spre reducerea acestui fenomen.

Faptul că marea majoritate a născuţilor vii depăşesc perioada critică (prima lună de viaţă) atestă, pe de o parte că sînt viabili din punct de vedere biologic şi, pe de altă parte, eficienţa activităţii reţelei materno-infantilă. Este important de reliefat că în ultimii ani s-au depus, pe toate planurile, eforturi susţinute pentru scăderea mortalităţii infantile. Copiilor sub un an li se acordă o atenţie şi o îngrijire deosebită, prin reţeaua medicală de pediatrie, în vederea asigurării unor generaţii viitoare sănătoase, din punct de vedere biologic, psihic şi social.

Se estimează că acest indicator poate fi redus în anii următori cu 30 la mie, fapt care va apropia sensibil nivelul mortalităţii infantile din ţara noastră, de cel existent în prezent în ţările europene dezvoltate economic.

Nupţialitatea *(căsătoriile) constituie fenomenul demografic hotărîtor în condiţiile ţării noastre pentru reproducerea populaţiei, deoarece circa 97 la sută din copiii născuţi vii provin în prezent din familii legal constituite.*

În ultimii ani se observă din nou o creştere a proporţiei căsătoriilor. Există deci premize favorabile ca, în anii următori, stabilitatea familiilor să crească, iar familiile să se constituie aproape în întregime între persoane tinere, care n-au mai fost căsătorite anterior.

Nivelul divorţialităţii în ţara noastră a fost, pînă în anul 1966, extrem de ridicat, ajungînd la circa 20 divorţuri la 100 căsătorii. Legislaţia cu privire la divorţ a fost completată cu unele prevederi care urmăresc creşterea simţului de răspundere faţă de familie şi de stabilitatea ei.

Nivelul scăzut al divorţialităţii în ultimii ani a permis de asemenea reducerea unor consecinţe nefavorabile ale acesteia, ca de exemplu rămînerea fără unul din părinţi a unui mare număr de copii minori.

Dezvoltarea ascendentă a tuturor ramurilor economiei naţionale a României socialiste crează posibilităţi reale pentru o evoluţie demografică favorabilă. Faptul că în ultimele două decenii populaţia ţării noastre a crescut cu un ritm mediu anual de 1,1 la sută, în timp ce ritmul mediu anual de creştere a fost de 6,5 la sută pentru fondurile fixe, 13,5 la sută pentru volumul investiţiilor, 9,6 la sută pentru venitul naţional şi 4,8 la sută pentru salariul real, reprezintă o bază puternică pentru desfăşurarea în continuare de către statul nostru a unei politici demografice active.

Problemele demografice sînt cu atît mai actuale, cu cît anul 1974 a fost decretat de către O.N.U. drept Anul Mondial al Populaţiei. *În cadrul acestuia, cel mai important eveniment îl va constitui Conferinţa Mondială a Populaţiei, organizată sub lozinca „O lume pentru toţi", care va avea loc la Bucureşti, între 19 şi 30 august, şi care constituie încă o recunoaştere a prestigiului internaţional de care se bucură statul nostru în lume.*

R. DUDA

ARTUR F. TAIT : „Urmărirea"

1974, ANUL MONDIAL AL POPULAŢIEI

Încă din anul 1971, la Adunarea Generală a O.N.U. s-a proclamat anul 1974 ca „Anul mondial al populaţiei" în care se vor cerceta şi analiza problemele majore legate de om şi mediul în care trăieşte. Este vorba de o colaborare pe plan internaţional între discipline apropiate cum sînt demografia şi geografia.

Raportul Comisiei O.N.U. din luna martie a.c., arată că, în cadrul Conferinţei de la Bucureşti din 19—30 august 1974, ce va fi *prima conferinţă internaţională în acest domeniu*, vor fi dezbătute cinci documente de importanţă generală şi anume: raportul dintre evoluţia demografică şi dezvoltarea economico-socială; tendinţele demografice recente şi perspectivele de viitor; raportul dintre populaţie, resurse şi mediul înconjurător; populaţia, familia şi bunăstarea omului; planul mondial de acţiune în domeniul populaţiei. De aici rezultă că politica demografică nu constituie un scop în sine, ci face parte din preocupările de politică generală ale *dezvoltării sociale şi economice a naţiunilor.*

Programele Anului mondial al populaţiei (A.M.P.) se pot grupa în: 1) cercetare (studii) şi anchete; 2) seminarii, conferinţe, reuniuni; 3) învăţămînt-educaţie, comunicare-informare.

Este demn de reţinut faptul că, în prim plan, se află programul de cercetare demografică, structura şi tendinţele de perspectivă ale populaţiei pe bază de recensăminte. La patruzeci de state se elaborează monografii demografice, iar în prezent O.N.U. acordă asistenţă tehnică pentru 30 de state în curs de dezvoltare, în vederea realizării acestor recensăminte, unele (20) fiind lipsite de astfel de date pînă acum, în special cele din Africa. Viitorul ridică multe probleme legate de creşterea populaţiei. In aria tematică anchetele se vor axa pe elemente legate de: populaţie, situaţia ei actuală şi tendinţele de după anul 1950 pînă în 1980. Se va urmări evoluţia repartiţiei populaţiei între diferite zone(rurale-urbane), indici de creştere demografică, fertilitatea feminină cu tendinţele ei; mortalitatea diferenţială, migraţiile internaţionale şi interne; ritmul de urbanizare ş.a., apoi problema situaţiei economice, a forţei de muncă şi utilizarea ei în fiecare stat cu tendinţele de viitor. De asemenea, educaţia şi alfabetizarea cu progresele şi dificultăţile inerente, alimentaţia, problema locuinţei, transporturile şi comunicaţiile din fiecare ţară.

In aceste scopuri au fost puse în acţiune de O.N.U. două centre regionale de instruire în 1972 din Africa: Institutul regional pentru studiul populaţiei din *Accra* şi Institutul de formare şi cercetări demografice din *Yaoundé*.

Programul de *„comunicare-informare al A.M.P."* prevede publicarea unor cărţi şi broşuri, reportaje, emisiuni radio, distribuirea de materiale audio-vizuale etc.

Viziunea de viitor A.M.P are în vedere nu numai situaţia existentă economico-socială a populaţiei, dar şi perspectivele ei, în raport cu echilibrul mediului înconjurător şi valorificarea resurselor naturale, pe termen mediu (1980), dar şi lung (anul 2000).

Complexitatea acestor probleme şi actualitatea lor este legată de *„explozia demografică"* care este impresionantă în ultimul secol. Dacă în 1650 populaţia lumii era de aproximativ 500 milioane locuitori, în anul 1800, de un miliard, în 1930 de aproape 2 miliarde, în anul 1960 ajunge la aproape 3miliarde, în 1973 la 3,7 miliarde iar în anul 2000 va ajunge la circa 6,7 miliarde locuitori, păstrînd actualul ritm de creştere.

România, ţara gazdă a Conferinţei mondiale a populaţiei, a participat pînă acum la diferite manifestări în Comisia populaţiei de pe lîngă O.N.U. Diverşi specialişti din ţara noastră — economişti, geografi, demografi, vor întîmpina A.M.P. cu teme ca: Studiul factorilor socio-economici şi educativi care concură la crearea, dezvoltarea şi considerarea familiei, Anchetă asupra fertilităţii feminine ş.a.

S-a constituit apoi un Comitet Naţional român în vederea organizării şi bunei desfăşurări a Conferinţei mondiale a populaţiei din care fac parte Emil Bodnăraş (preşedinte); Virgil Trofin (prim vice-preşedinte); de asemenea vice-preşedinţi — Gheorghe Cioară, prof. Teodor Burghele, secretar Iosif Ionescu, cît şi un număr mare de membri.

Pe baza recomandărilor făcute de O.U.N. s-a şi trecut la alcătuirea „Monografiei demografice a României" cu o seamă de subprobleme legate organic de problemele socio-economice pe care politica partidului şi statului nostru le va traduce în viaţă.

Prof. dr. Al. OBREJA

ANDREI VOZNESENSKI:

Umbra sunetului

Intrarea lui Andrei Voznesenski în poezie a avut avantajul reverberant al unei „generații" — Rojdestvenski, Ahmadulina, Ohudjaeva, Matveeva — creatoare de cronologie valorică în literatura contemporană sovietică.

Cu o biografie bogată în sensul conținutului spiritual, (studii temeinice de arhitectură și pictură, interes subliniat pentru Maiakovski și Pasternak, Garcia Lorca și Gogol), activitatea literară intensă a poetului s-a exprimat prin volumele de versuri **Parabolă** (1960), **Mozaic** (1960) **Părul triunghiular** (1962) **Antilumi** (1964), **Inima lui Ahile** (1966), **Umbra sunetului** (1970) ș.a.

Condiția acestui poet este evoluția. Stăpînind ceea ce a cucerit, acordînd poeziei moderne credit total, fără să uite lucrurile „de acasă", în care are mare încredere, Voznesenski relevă de la un volum la altul un dar mistuitor de pătrundere în miezul existenței în permanentă mișcare, oscilînd între stări, reprezentări și elanuri contrare, torturat de nevoia dezvăluirii marilor adevăruri și marilor tensiuni ale civilizației secolului nostru.

Un poet spunea undeva că „începi să scrii versuri, așa cum începi să înoți. Voznesenski a înotat de la început în stil „delfin"; în orice caz bălăceala și lecțiile în grupa de începători au rămas o taină pentru cititor. Poate că tocmai de aceea mișcările lui sigure și de o vigoare impresionantă, naturalețea intimă a respirației celui care s-a născut poet au imitat pe cei ce înoată toată viața „cîinește" sau se leagănă comod în plută pe spate. Arta lui Voznesenski a absorbit cu aviditate ritmurile dansului rusesc (poemul „Meșterii"), sincopele jazz-ului contemporan (Versuri despre America), vijeliosul simfonism beethovenian („Goya"), sfîșietoarele opriri bruște ale țipătului din poezia Țvetaevei, vocația spre grotesc a lui Zoscenko, extraordinarul metaforism maiakovskian. Iar sentimentul de profundă și nedeterminită responsabilitate față de poezie și rosturile ei este, desigur, cel al marii arte dintotdeauna.

Poemul **Antilumi, Monologul Marlynei Monroe, Liniște, Portretul Maei Plisețkaia, Oza, Uverturi la poemul „Părul Triunghiular"** ș.a., s-au individualizat în cercul de aur al poeziei, permițînd descifrarea sigiliului unui mare, inegalabil poet, care nu lasă nici o șansă mulțimii imitatorilor.

Iată de ce am deschis cu destulă curiozitate florilegiul apărut în editura „Univers", 1973, sub titlul **Andrei Voznesenski, Umbra sunetului (ediție bilingvă)**.

Semnatarul transpunerii în limba română s-a făcut cunoscut deja prin virtuozitatea tălmăcirilor din Marina Țvetaeva (alături de Aurel Covaci, distins traducător laureat al Uniunii scriitorilor) și printr-un volum din proza atît de fascinantă a lui Aleksandr Grin. Este vorba de Ion Covaci, colaborator la revistele literare ieșene, care și-a susținut la Universitatea „Al. I. Cuza" examenul de licență în specialitatea limbă și literatură rusă și română. Spirit mobil, receptiv, s-a dovedit a fi și un comentator avizat al fenomenului literar românesc și străin, dar este, înainte de toate, un poet de talent. Detaliile bio-bibliografice menționate mărturisesc că, literat vrednic de stimă fiind, Ion Covaci este familiarizat în plus cu subtilitățile sintaxei rusești și românești, precum și cu estetica traducerii artistice; după cum erudiția și sensibilitatea sa sînt elocvent certificate și de bine întocmitul și inspiratul „cuvînt înainte" la volumul discutat.

In ceea ce privește traducerile propriu-zise, acestea, chiar dacă se rezumă la 17 poezii ale lui Andrei Voznesenski, ne oferă argumente demne de laudă pentru a-l considera pe Ion Covaci un înzestrat artist al cuvîntului, cutezînd deci legitim să introducă analizele, inevitabil brutale, ale analistului și traducătorului, pentru a găsi o cale spre acesta și una spre cititor.

Ar fi o interprindere de neepuizat, în puținul spațiu care ne stă la dispoziție, să pătrundem în laboratorul cu multiplele lui retorte în care a fost receptată opera lui Voznesenski. Ceea ce am dori să menționăm cu acest prilej este faptul că, dacă teoretic disputa traducere fidelă — traducere autonomă a fost tranșant rezolvată (semnalăm mai ales un grup de eseuri publicat de Șt. Aug. Doinaș), cartea de față exemplifică practic asertiunile teoretice. Ferindu-se de exactități rezonabile care fatal se transformă în meticulozități fotografice, cenzurîndu-și sever în același timp libertatea „înflorită" sau strict literară, traducătorul român a imprimat transpunerii sale o fidelitate superioară, descoperind în original esențe filosofice, condiții sintactice, rădăcini lexicale, nuanțe sufixale, structura unui labirint verbal, fiind uneori obligat să facă și muncă de arheolog. De bună seamă, poți sau nu să fii de acord cu anumite puncte de vedere mai personale, dar de cele mai multe ori le accepți de dragul imaginilor pe care le trezesc versiunile extrem de sugestive, ușor „abătute", dacă voiți, din **Inmărmuriți, Balada-măr, Antilumi, Bocet pentru două poeme mexicane**, care pot intra pe deplin pe tărîmul autentic al poeziei românești.

Profunzimea gravă și strălucirea imaginilor curgerea silabică, limbajul bizar, carnavalescul acestei poezii pline de zgomote, mișcare, culoare, efecte bufone, ca mediu de constituire a semnificațiilor au pornit astfel și prin strădania nobilă a traducătorului român în circulația universală a valorilor artistice.

Voznesenski, acest „Arthur Rimbaud desenat de Rubliov", cum îl portretiza Valentin Kataev într-o prefață, și-a citit poezia în fața auditoriului din Moscova, Paris, Londra, New-York, Varșovia, Florența. Versurile lui sînt editate în Anglia, S.U.A., Polonia, R.D.G., Cehoslovacia, Italia, R.F.G., Japonia, Iugoslavia. El apare acum în „turnat" veșmînt românesc, pentru că [illegible] „... în căutarea propriului eu" s-a dovedit a fi și traducătorul lui, care a angajat materialul verbal românesc în aceeași aventură în care l-a angajat Voznesenski pe cel rus.

Natalia CANTEMIR

AVENTURILE MARCHIZEI

Al. CĂLINESCU

Într-un articol din 1968 Vraisemblance et motivation (în „Communications", 11), Gerard Genette readucea în discuție cele două mari „procese" ale verosimilului care au împărțit în două tabere pe literații secolului al XVII-lea : cearta în jurul Cidului (mai precis, felul în care fost apreciată purtarea Chimenei față de Rodrigue după moartea Contelui) și controversa stîrnită de Printesa de Clèves (și anume de mărturisirea pe care eroina o face soțului). Discuțiile s-au purtat mai ales în plan psihologic, iar verosimilul era apreciat în funcție de faimoasele „bienséances". In această accepție, verosimilul însemna conformitate față de o anumită opinie a cititorului, față de un corp de maxime și de principii de conduită morală, adesea implicite. Nu acest aspect al considerațiilor lui Genette ne interesează aici, ci implicațiile reactualizării unor opinii despre proză ale lui Valery.

După cum se știe, Valery și-a manifestat în mai multe rînduri disprețul față de roman, față de povestire în general. Nu-i plăcea, printre altele, descrierea, pentru că, spune el, „așa cum peisajul a putut să corupă pictura, descrierea a modificat arta literară (...) Orice descriere (...) introduce în realizarea operei un fel de hazard". (Autour de Corot). Ideea revine în mai multe locuri, dar ea a devenit celebră grație lui Breton (suprarealiștii se întîlnesc cu Valéry în aceeași detractare a romanului), care scrie într-unul din manifestele sale : „D. Paul Valéry propunea recent să se adune într-o antologie un cît mai mare număr de începuturi de romane de la a căror insanitate el aștepta mult. (...) O atare idee face cinste lui Paul Valéry care, odinioară, mă asigura că, în ceea ce-l privește, refuza întotdeauna să scrie : „Marchiza ieși la ora cinci". Ceea ce este pus aici în cauză e deci arbitrarul povestirii, libertatea pe care o are autorul de a dezvolta oricum și în orice direcție, sau chiar de a substitui termenii enunțului. Un model al substituirilor posibile ni-l oferă același Genette în La littérature comme telle (Figures, 1966) ; „Marchiza (sau orice alt subiect) ieși (sau oricare alt verb) la ora cinci (sau oricare alt complement). Naratorul nu poate opri acest vîrtej al soluțiilor posibile decît printr-o soluție arbitrară, deci printr-o convenție". Prin urmare, libertate în ceea ce privește substituirile : „Marchiza ieși, sau plecă, intră, veni, mîncă, ațipi etc." dar și în ceea ce privește expansiunea, dilatarea, proliferarea enunțului : „Marchiza de Sévigné, sau : marchiza, o doamnă încă tînără, cu trăsături fine și delicate, ieși, dînd semne de ușoară nervozitate, la ora cinci, să-l întîlnească pe contele X, etc. etc.". Reîntîlnim, de fapt, aici, o ipoteză din ce în ce mai des exploatată de teoria literară actuală, și anume că povestea (romanul) nu este decît proliferarea monstruoasă a unei fraze, a unui enunț minimal de tipul: „Ulise se reîntoarce la Ithaca" pentru Odissea) sau „Marcel devine scriitor" (pentru În căutarea timpului pierdut). Și Caragiale, în Temă și variațiuni, și Queneau, în Exercices de style, au pus în valoare (mai ales prin intermediul parodiei) această capacitate de proliferare a unui enunț narativ minimal. Dar Valery ridică și o altă problemă ce vizează arbitrarul povestirii și pe care o vom regăsi, teoretizată sau chiar pusă în practică, la unii scriitori moderni : „Poate ar fi interasant să se facă o dată o operă care ar arăta la fiecare din punctele sale nodale diversitatea de posibilități care se oferă spiritului și din care el alege urmarea unică ce va fi dată în text. Ar însemna să se substituie iluziei unei determinări unice și imitatoare a realului, pe aceea a posibilului-în-fiecare-clipă, care mi se pare mai adevărată". Situație pe care o găsim deja „experimentată" de Diderot în Jacques fatalistul : „Văzură... un grup de oameni înarmați cu prăjini și cu furci care se îndreptau în fugă către ei. Veți crede că erau cei de la han, valeții și bandiții de care am vorbit. (...) Veți crede că această mică armată se va năpusti asupra lui Jacques și a stăpînului lui, că se va produce o încăierare, cu ciomăgeală, cu focuri de armă, și stă în puterea mea ca toate astea să se întîmple : dar atunci trebuie să spunem adio atît adevărului cît și povestirii iubirilor lui Jacques. (...) E evident că nu scriu un roman deoarece neglijez ceea ce un romancier ar folosi cu siguranță. Acela care va lua ceea ce scriu drept adevărul adevărat va greși mai puțin decît acela care va considera că este o închipuire". În Falsificatorii de bani, Gide consacră un întreg capitol (puțin după ce romanul a intrat în a doua sa parte) discutării posibilităților care i se oferă în continuare, întrebîndu-se, printre altele, ce li s-ar mai putea întîmpla personajelor sale. Iar Queneau duce jocul și mai departe, în Un conte à votre façon, „fantezie" narativă asupra căreia vom reveni.

Să deducem de aici că acest arbitrar al narațiunii este absolut, că libertatea povestirii este infinită ? Ridicînd această întrebare, Genette precizează de la început că „posibilul" de care vorbea Valery este totuși supus unor restricții, numărul combinațiilor fiind limitat. Să examinăm puțin exemplele propuse de Genette ; este vorba de două enunțuri în care, de fiecare dată, avem de ales între două posibilități : „Marchiza porunci să vină trăsura și a) se băgă în pat b) ieși să facă o plimbare" și : „Marchiza, în culmea disperării, a)comandă o sticlă de șampanie b) luă un pistol și își zbură creierii". E limpede că doar soluțiile (b) întregesc logic enunțul, în timp ce adăugînd (a) vom avea o frază pe care o vom considera drept absurdă. Vom accepta soluția (a) doar atunci cînd admitem că scriitorul, să zicem, Urmuz sau Ionesco, urmărește un efect anume. Mai există și o altă situație, aceea în care enunțul conține și o motivare a acțiunii : „Marchiza ceru trăsura și se băgă în pat, căci era teribil de capricioasă" sau : „Marchiza, în culmea disperării, ceru o sticlă de șampanie, și toată lumea își dădu seama că își pierduse mințile". Fapt este, observă Genette, că scriind „marchiza...", scriitorul știe deja care va fi sfîrșitul povestirii sale, și își alege „mijlocul" în funcție de sfîrșit. Observația ne obligă acum să răsturnăm butada lui Cehov pe care am citat-o într-un articol trecut : nu fiindcă „la începutul povestirii se bate un cui în perete, la sfîrșitul ei eroul trebuie să se spînzure", ci fiindcă la sfîrșitul povestirii eroul se spînzură, la începutul ei trebuie să se bată un cui în perete. Este vorba, prin urmare, de niște determinări retrograde, de o logică specială a ficțiunii, care face ca fiecare element al povestirii să existe prin funcționalitatea lui și care, în fapt, ține tot de motivarea compozițională. Deci, nu „în culmea disperării" determină pe : „luă un pistol" ci „luă un pistol" determină („cere", motivează) pe „în culmea disperării". Dar peripețiile marchizei, așa cum vom vedea, nu se încheie aici.

Frederic REMINGTON : „Vînător indian"

Puterea și adevărul teatrului politic

Teatrul lui Titus Popovici, tangent cu experiența de romancier și, mai recent, de scenarist a scriitorului, are, dincolo de tensiunea gravă a dezbaterii de idei, o aură evocatoare. Nemaifiind istorisite, evenimentele sînt sugerate prin ecoul intens pe care îl deșteaptă în conștiință. Nu întîmplător, eroul predilect este intelectualul, prins în păienjenișul unor asemenea evenimente, în confruntare acută, dureroasă și tragică adesea, cu epoca sa. Astfel, în **Passacaglia.** La ridicarea cortinei, se dezvăluie un decor ce îți transmite, aproape deprimant, impresia de claustrare; o izolare întunecoasă și apăsătoare. O perdea masivă de catifea stă păvăză deasupra ușii. Totul pare încremenit, inert, iar ceasul care ticăie, totuși, în perete merge, bineînțeles, anapoda. Este aici sălașul a trei ființe-bătrînul profesor de muzică, Ada, fiica lui, precum și Andrei, pianistul — care trăiesc parcă în afara timpului. Sau, cel puțin, așa se iluzionează. Ei s-au refugiat, din teama de un prezent plin de neliniști, în amăgire lucie, în reverii, de fapt, într-o minciună, întreținută cu grijă, dar care le dă cîteodată un stingheritor sentiment de inutilitate. Ambianța amintește de climatul pieselor lui M. Sebastian. Sînt, acești oameni singuri, niște naufragiați, pe o „insulă" a lor, încă neatinsă de talazurile care prind să se vinzolească dincolo, afară E mai mult un „joc" de-a viața, însă trist, plin de melancolie în ritualul său, mereu același. Dar mult mai comod și oricum mai cinstit, sau cel puțin așa li se pare, decît alt „joc", oripilant — războiul. De aceea, Andrei a dezertat, s-a sustras unor stări de fapte la care nu vrea să consimtă și pe care, în fond, nici nu s-a străduit să le înțeleagă. El s-a zăvorît într-o lume a lui, stăpîn peste un imperiu al armoniilor, dominate de acordurile maiestuoase, divine, ale muzicii lui Bach. E un om pur, candid în fața vieții, ascultînd cu devoțiune doar porunca destinului său de artist, impenetrabil chiar la chemarea dragostei ce freamătă și se zbuciumă, nedeslușit, în sufletul Adei. Muzica e tărîmul său, obsesia unică, subjugantă, a vieții lui. Cîndva, va da probabil strălucite recitaluri și viziunea aceasta îl îmbată cu sublimi fiori. E voluptatea unui mare orgolios, a unui artist, îndrăgostit fanatic de arta sa, pe care o iubește în și pentru sine. Nicidecum pentru a dărui, pentru a împărtăși și altora tulburătoarele sale revelații. Or, dacă ignoră, cu morgă de aristocrat, publicul, „acest zid dușmănos și necunoscut", politica i se pare cu atît mai mult dezonorantă, trivială. Reflex al intelectualului abstras din contingent, într-un himeric „turn de fildeș".

Piesa lui T. Popovici încearcă să dovedească, după cum viața însăși a demonstrat-o, că apolitismul e o iluzie primejdioasă, antrenînd uneori dezastruoase consecințe. Într-o zi (sau seară), pe neașteptate, războiul năvălește și în locuința-ascunzătoare. Sînt uniforme sinistre de fasciști: Oberleutnant Knapp, apoi acel straniu Cavaler al „Crucii de fier", arborînd, grotesc dar și înfiorător, aroganța „supraomului", dar răcnind dezarticulat și subuman, în stare să ucidă cu un surîs inocent, copilăresc. E un produs monstruos al delirantei „filozofii" naziste. Mai apare, firește, Legionarul, agresiv, grosolan, mormăind sloganuri despre „cruce" și „lege" cu glas cavernos, amenințător. Profesorul de filozofie Knapp nu pare a fi asemenea acestor brute. Dimpotrivă, el se lansează voluptuos într-o discuție abstractă (despre metafizică, despre Kant și Hegel, despre rațiunea germană), cam pustie, în fine, se cufundă transportat în armoniile celeste ale **Passacagliei** lui Bach. Între acest stilat ofițer și Andrei, în temeiul unor concepții oarecum convergente asupra existenței așa-numitelor „elite" spirituale, ca și a unei înțelegeri idealiste a rostului artei, pare că s-a închegat „eterna înțelegere subterană între intelectuali"!... Dar masca prietenoasă, onctuoasă, va cădea îndată ce Andrei, naiv și încrezător, începe să se spovedească, mărturisind că nu a fost pe front, deci n-a ucis vreodată. Precum Knapp, de sub a cărui mască înșelătoare ies la iveală dezgustătoare trăsături — modelate de o anume formație și exacerbate de război. Marele meloman, cugetătorul emancipat asistă acum indiferent la mutilarea lui Andrei, căruia cei doi sumbri însoțitori îi sfărîmă degetele cu un clește, să nu mai poată cînta. Și sfărîmîndu-i viața, în fond, căci pentru Andrei a trăi întru artă fusese unica rațiune. In agonia lui, în convulsiile ce anunță inevitabilul sfîrșit, fascismul ar spulbera, în urmă-i, orice icoană de frumusețe. Și iată, că, dacă Andrei a evitat războiul, — războiul nu l-a ocolit — mai mult, a trebuit să îi plătească un dureros tribut. Poate inevitabil, căci în asemenea momente, de grea cumpănă, „victima e de obicei ăla care nu face nimic". O spune, cu îndreptățire, Mihai, comunistul, acela care, în piesă, aduce un suflu tonic, de prospețime și vigoare. Acest tînăr simpatic, deschis, prietenos, în care se întrupează parcă „farmecul acesta tînăr și sălbatic al începutului", e mesagerul lumii noi. Andrei, infirm, cu visurile spulberate, copleșit, nu atît de suferință cît de deznădejde, într-un grav dezechilibru lăuntric, va primi de la ei o lecție, aspră dar cald tovărășească, de curaj în fața vieții, ca și îndemnul de a lupta cu propria neputință, de a se mîntui de disperarea lui aparent fără speranță printr-o nouă încredere, nu doar în sine dar și în cei din jur, în oameni. In final, semn că procesul său de regenerare morală s-a declanșat, Andrei „pornește spre destinul lui". Drama intelectualului, în **Passacaglia**, a fost aceea a izolării.

In **Puterea și Adevărul** această dramă, eufemistic spus, este a neînțelegerii. Piesa evocă, într-un montaj caleidoscopic, alternînd imagini din trecut cu altele, de mai tîrziu, atmosfera unor ani tulburi și eroici deopotrivă. După o perioadă de grea ilegalitate, un mănunchi de tovarăși, și mulți asemenea lor, comuniști pînă la ultima fibră a ființei, s-au angajat cu patos, cu fervoare, cu entuziasmul nestăvilit al tinereții și al oricărui început, să zidească lumea nouă la care visase cu ardoare un Mihai (din **Passacaglia**), la care visaseră și ei, în beciurile Siguranței. Vremurile acelea deșteaptă acum înduioșări, ca mai tot ce ține de trecut, nostalgii pentru ceea ce fusese într-adevăr frumos și pasionant, cîteodată remușcări și ,printre toate, se strecoară un simțămînt de înfiorare. Adunați iarăși laolaltă, după ani și ani, vechii camarazi, ale căror destine s-au împletit odinioară, încearcă să realcătuiască, din crîmpeie (trebuie spus că excesul de retrospecții, de „flash-back"-uri, fragmentează piesa, aservită unei modalități ca și cinematografice) imaginea unor întîmplări ce s-au întipărit adînc, dar nu aidoma, în cugetul fiecăruia. Nu e o evocare surîzătoare, vaporoasă, ci un adevărat proces, uneori încordat la culme, răscolind amintiri dureroase, pline de dramatism, ce unora li se vor fi părut inavuabile. Procesul trecutului... Iar în această confruntare dură, tăioasă, fără menajamente, cu izbucniri pătimașe, amestec ciudat de tandrețe și adversitate, din care nu lipsesc oarecari, triste, recriminări, o întrebare, rostită cu înfrigurare, apare obsesivă: „Cum se poate?" Cum a fost posibil ca acești oameni, înfrățiți prin același crez și același ideal, să se despartă la un moment dat, să se înfrunte ca niște dușmani, iar unul dintre ei, inginerul Petrescu să fie chiar arestat și judecat ca trădător? De unde să fi purces acest întristător lanț de erori — a cui a fost greșeala? Cu o remarcabilă intuiție, și istorică, și dramatică, scriitorul nu urmărește să împartă el, tranșant, dreptatea. Cu atît mai mult cu cît, de bună credință, chiar dacă umbrită de îndoială, fiecare (personaj) mai socotește încă și acum că de partea sa a fost, întotdeauna, **adevărul.**

E, mai întîi, Pavel Stoian, un om puternic, ce nu se lasă așa ușor doborît de boala neiertătoare care-l macină, o fire temperamentală, colerică, subjugînd cu personalitatea lui, din care nu lipsește un instinct dominator. Într-un moment anume, cînd, în țară, forțele ostile socialismului erau încă active și cînd, mai mult decît orice, era nevoie de hotărîre, fermitate, de o mînă forte, neșovăitoare, i s-a încredințat **puterea** — era, desigur, cel mai indicat. Prin noianul de împrejurări potrivnice, el se zbătuse să răzbească spre a dovedi, oricui se îndoia, că puterea aceasta se găsește, pentru totdeauna, în mîini bune, pricepute. Comenzile sînt date energic, răspicat, răstit chiar, iar toți ceilalți, într-o impresionantă disciplină, se supun, convinși că numai astfel se poate ajunge cu bine la liman. Entuziasmul măreț, înfierbîntarea aceea contagioasă nu lasă loc și pentru judecata limpede. Adevărul nu mai este dedus, extras din realitatea însăși. Ci formulat aprioric, apodictic, în lozinci însuflețitoare care, atunci create, avînd desigur fascinația lor, devin sacrosancte, tiranice — realitatea fiind aceea care ar fi urmat să li se supună, obedientă. Opoziția îndărătnică a lui Petrescu la deschiderea șantierului îl înfurie amarnic pe Stoian. „Condiții obiective?" Ele nu pot avea nici o însemnătate în fața **necesității** de a construi. Aceasta era imperativul epocii, pe care Petrescu, om de știință chibzuit și prea puțin sedus de vorbe, l-a înțeles altfel decît Stoian. Obiecțiile sale, juste în esență, nu sînt firește „constructive" și în efortul amplu, general de construcție, în frenezia, în zorul ce părea să-i fi cuprins pe mulți, explicațiile sale capătă o nuanță stranie, iar lipsa lui de entuziasm în fața unei inițiative sortite probabil eșecului e privită chiorîș, chiar cu ostilitate, de niște minți înfierbîntate și cam nereceptive. E acuzat fățiș de defetism, de sabotaj și, încă mai absurd, de spionaj, după interminabile ședințe de „prelucrare", premeditate uneori cu rea credință. Climatul însuși, acolo, e confuz, stăruie o atmosferă de „pîndă", de continuă suspiciune, rezolvată prin formule de genul: „o să discutăm în altă parte!". O întreagă epocă, în relieful ei plin de asperități, se încheagă în dialogurile dense ale lui Titus Popovici, cu o bogată încărcătură de romanesc. Element „dușmănos" deci, Petrescu, și intelectual șovăielnic pe lîngă alte păcate, e încă mai dubios prin faptul că primește reviste științifice din străinătate!

Puterea, cu seducția ei primejdioasă, dar irezistibilă, e un motiv care, în registre diferite (etic, psihologic, chiar patologic) s-a insinuat în substanța dramelor istorice îndeosebi: Horia Lovinescu (**Petru Rareș,** dar și **Omul care și-a pierdut omenia**), I. Omescu (ciclul de piese avînd tocmai egida: „dramele puterii"), Paul Anghel (**Viteazul**). Totul, de fiecare dată, sub semnul politicului. Mai puțin speculativ, Titus Popovici nu e atras de modul eseistic. Demonstrația sa, riguroasă, își are rădăcinile adînc împlîntate într-o realitate istorică pe care o scrutează cu luciditate și cu un grav simț de răspundere. Căci **Puterea și Adevărul** este expresia unei stări de spirit care nu e numai a dramaturgiei. Cu Pavel Stoian, s-a petrecut, treptat, un fenomen de înstrăinare. Devotat ideilor pe care le propagă, credincios pînă la autoiluzionarea imaginii, fetișizate, a ceea ce ar urma să fie societatea care tocmai se plămădea, contactul său cu realitatea aproape se suspendă și personajul, infatuat aproape de grandomanie, ajunge să ignore un factor esențial: oamenii care, cu toții, alcătuiesc, de fapt, partidul, forța lui! Eroarea lui Stoian e aici. Orgolios și intratabil datorită vechilor sale merite, minat și de oarecari impulsuri dictatoriale care îi dau voluptatea aproape fizică a puterii, el începe să se cam confunde cu partidul. Adevărul său ar fi și al partidului — prin urmare infailibil. Orice altă opinie e o abatere de la „linie" (trasată de el însuși, de fapt) — deci dușmănoasă.

Individualismului exacerbat al lui Stoian, convins că posedă monopolul certitudinilor, că el ar fi, de unul singur, „depozitarul adevărului", i se opune, în piesă, înțelegerea luminoasă, generoasă, vizionară a lui Duma. Crezul său este acela al unui adevărat comunist, care ține pasul cu viața, cu istoria, mergînd chiar cu un pas înaintea ei. Socialismul, îi ripostează el lui Pavel Stoian într-una din violentele lor controverse, nu se poate construi într-un climat în care libertatea de a gîndi și de a spune adevărul ar fi privită ca subversivă și reprimată ca atare. Omenia, încrederea și respectul față de om cată să fie temelia. Totul se cuvine înfăptuit „cu mîinile curate". Duma n-a reușit să zădărnicească vreunul din actele nesăbuite, cu consecințe nefaste asupra unor destine. El s-a ales doar cu multe, adesea dureroase, învățăminte. Sînt fapte care nu trebuie uitate, niciodată: „Pentru ca asemenea lucruri să nu se mai întîmple în acest partid și în această țară"... Pentru ca **adevărul** vieții să nu mai intre în tragic conflict cu **puterea** politică — și ambele să fuzioneze într-o armonioasă sinteză al cărei corolar să fie fericirea, a tuturor.

Puterea dramei politice a lui Titus Popovici stă, mai ales, în adevărul ei, pe cît de necesar, pe atît de tulburător.

Florin FAIFER

Leonard BASKIN: „Sitting Bull"

JAR, JARURI

Printre cuvintele care circulă, în general, numai cu forma de singular notăm și substantivul din titlul acestui articol. Unele dicționare, printre care Lexiconul budan (1825) și cel al Academiei, nici nu indică o formă de plural. Altele o dau dar n-o însoțesc de nici un exemplu. Foarte probabil că ea nu este mai veche de a doua jumătate a secolului trecut. Primul exemplu, pe care l-am putut înregistra, provine din poezia lui Macedonski (Opere, **I, 1939, p. 142): „Și el e emirul, și are-n tezaur / Movile înalte de-argint și de aur, / Și jaruri de pietre cu flăcări de sori".**

L-am întîlnit tot o singură dată, în primul volum al lui Tudor Arghezi (Cuvinte potrivite, **1927, p. 170): „Să ne oprim? Un cîntec ne vine de la han. / E vinul bun și patul adînc și tu ești dulce./ Și-ai vrea, învăluită în părul tău bălan, / Pe jaruri carnea noastră, de vie să se culce".**

Apare, apoi, de două ori, în opera lui Sadoveanu, mai întîi în volumul Depărtări, **1930, p. 72: „În față, crișma largă. Pe urmă o sală enormă de ospătărie. In fund cuptoare și jaruri, pui în țiglă; tocane în tăvi, pești pe grătare", și, a doua oară în** Frații Jderi (Opere, **XIII, p. 738): „Dar mai ales și mai ales a ieșit de la domnie o poruncă să vie aici la tabăra de la Vaslui cîți fauri sînt, ș-apoi au venit cîți fauri țigani sînt pe lumea asta și au întins foile și suflă din foi; dac-ar fi noapte ai vedea vetrele și jarurile lor ca stele, înșirate pe coborîșul dealului mai la vale de nemți".**

In poezia lui Lucian Blaga, forma respectivă de plural se întîlnește de trei ori: „Din curte adulmecă lung spre nu știu ce înalte poieni. / Și, iarăși, spre vatră se-ndeamnă la jaruri. / Argintul, din care-i voi bate potcoava, / Doarme încă în munți apuseni. (vol. Nebănuitele trepte, **1943, p. 49); „Asta-i mindrie, îngîmfare! Oala / De fier dorește-a fi din jaruri scoasă / Cu cleș te de-argint, închipuindu-și / Așa, că însăși este de argint.** (Lessing, Opere, **II, 1958, p. 394);** Jaruri sfinte, **nor fierbinte / trec pe cer să nu ard singur. / Inimi bat, se spun cuvinte, / pe pămînt să nu cînt singur".** (Gazeta literară, **19 oct. 1967, p. 3, col. 3).**

Forma respectivă îi era cunoscută și lui Ion Pillat (Poezii, **1944, p. 227): „Ci trupu-mi ars de patimi, e-un tăciune / — Lumină fu în jaruri de dorinți — / Doar sufletul, vibrînd cu mii de strune, / Păstrează raiul vechii biruinți".**

N-aș putea spune în ce măsură vorbitorul obișnuit recurge în conversație la o asemenea formă. Se pare că ea caracterizează, pînă în momentul de față, mai mult stilul poetic. Așa s-ar explica apariția ei doar în scrisul cîtorva mari creatori, cunoscuți și prin căutările lor sub aspectul vocabularului și a expresiilor neobișnuite. Afirmația aceasta nu-i în contradicție cu folosirea formei de către un publicist tînăr, Mircea Vaida (în prefața la Vinea, Opere, **I, Cluj, 1971, p. 17): „O senzație de sfîrșeală, de sfîșieri de mătăsuri și ceață, parcă buzele cuiva fără nume suflă în praful timpului, în cenușile reci, încercînd să trezească focuri vechi, jaruri defuncte care nu se mai pot aprinde".**

Tînărul publicist clujean a recurs la această formă de plural sub impresia lecturilor din Arghezi și Blaga, așa cum, la rîndul său, autorul însuși al Cuvintelor potrivite **a putut pleca de la poezia magistrului său de la** Literatorul.

Gavril ISTRATE

MARIA-LUIZA CRISTESCU:

TRUFIE

Da, doamna Drumaru a fost regina tuturor balurilor ofițerești. Pentru ea au duelat locotenenții, subalternii tatălui ei, pentru ea a vrut să-și ia viața un licean care o privise o vară întreagă de la fereastra camerei unde își prepara corijența la matematică. O, nu era o cochetă, nici o domnișoară plină de spirit, ci doar o gingașă floare. Zîmbea blînd oricui, nu refuza un dans nici celui mai mic și mai chel sublocotenent, o iubea lumea, femei și bărbați, nu pentru milostenia ei, nu pentru ajutorul pe care l-ar fi dat cuiva, nu pentru că ar fi găsit vorbe de mîngîiere la necazurile cuiva. Era o floare blîndă ce n-ar fi putut trăi fără ajutorul pămîntului care îi ținea rădăcinile și nici înflori fără razele calde ale soarelui. In schimb, strălucirea și parfumul ei aduceau binele și frumosul în jur... Tot așa, dacă n-ar fi fost iubită, ar fi putut fi retezată de orice trecător. Nu s-a întîmplat însă chiar așa. A apărut doctorul Drumaru, locotenent și inventator, chimist cu brevete și cu un viitor strălucit. Era frumos și vorbea cu patimă de mersul înainte al lumii, de substanțele chimice și de combinațiile incredibile dintre ele. Nici o clipă nu i-a vorbit domnișoarei de sentimentele lui. Trăia parcă într-o lume unde a secat meschinaria și urîtul, o lume care are nevoie doar de oblăduirea frumuseții și bunătății pentru a fi ideală. Și fiindcă i s-a spus că ea ar putea îndemna lumea să pornească pe un făgaș mai bun, tînăra domnișoară nu a văzut țel mai nobil căruia ar putea să i se dedice. Pentru ei doi doctorul și ea, totul era clar. Știau că lumea li se va opune și de aceea au fugit, nu înainte de a se fi căsătorit creștinește, cu martori la biserică, dar acest lucru n-a făcut mai mică nenorocirea părinților și nici de evitat darea afară din armată a doctorului. Deocamdată, îi spunea el, vor trebui să stea retrași de lume pînă cînd aceasta, cu regulile ei înguste, îi va uita și ierta. Pînă atunci el va face asemenea descoperiri, incit nimeni nu le va aduce aminte de încălcarea unei convenții stupide. Banii le ajungeau pentru a cumpăra o căsuță de sat, iar din consulturile pe care le va acorda țăranilor, vor putea trăi, ea veghind asupra cercetărilor lui acele care îi vor aduce gloria dar și recunoștința oamenilor.

„Domnișoara", cum i-au spus întotdeauna oamenii angajați să le îngrijească grădina și vitele, era tot ca mai înainte. Doar nu i se ceruse nimic în plus decît să existe așa cum fusese și pînă atunci numai că, acum servind unui scop nobil, numai de el și ea știut.

Doctorul Drumaru era într-adevăr un om minunat, iubit de toate satele dinprejur, chemat la nașteri, la boli, la morți de oameni sau animale. Niciodată nu se supăra că e trezit în miez de noapte de o țărancă superstițioasă ca să alunge vîrcolacii ce o bîntuiseră pe o biată babă nebună. Rămînea zîmbitor și obosit, zăbovind apoi o zi întreagă în laboratorul lui, păzind niște alambice din care avea să se ivească la un moment dat marea invenție.

S-a născut Andrei și la căpătîiul lui, al copilului încă neîmbăiat și neînfășat, doctorul a jurat că îl va face să fie mîndru de tatăl lui. Și iar a pornit cu șareta cu un singur cal, mînat de el, cu trusa medicală de urgență pentru a mai ajuta o blîndă vită ce dădea naștere unui vițel speriat și umed. Gospodăria se mărea, laboratorul dobîndea tot mai multe tuburi, sticle și aparate, „domnișoara" îl aștepta pînă tîrziu în noapte, iar dimineața îi aducea cana mare de cafea care să-l trezească și să-i ascută simțurile și mintea pentru a lucra la opera vieții lui. Nopți întregi îi vorbea despre ceea ce va izbuti să realizeze, iar ea îl asculta cu buzele tremurînd de emoție, cu ochii lărgiți și cu o încredere nețărmurită întipărită pe obraz. A doua zi îl găsea în laborator, adormit lîngă un alambic, epuizat de atîta chin și concentrare.

Cînd Andrei atinsese vîrsta de zece ani, doctorul îi vorbea cu un zîmbet stingher despre libertatea totală pe care o acordase soției lui, libertate de care trebuia să se bucure orice ființă atît de nobilă în preajma unui om dedicat cu totul muncii lui.

Doctorul crezuse la un moment dat că e neapărat necesar să-și cumpere o trăsură adevărată, care să nu se strice cînd e chemat pe dealuri în timpul secerișului, unde cineva zace la umbra unui măr, precum și o garderobă nouă pentru minunata lui soție. De aceea, pentru o scurtă vreme, spunea, se vede nevoit să instaleze un cazan de țuică, cu un sistem de rafinare care îi aparține întrutotul și care avea să le aducă venituri mari. Va mări astfel și laboratorul cu instrumente fără de care cercetările lui nu pot merge înainte.

Neuitate au rămas pentru Andrei acele nopți de lîngă cazan: oamenii satului își fierbeau țuica pînă la a o face de [illegible] de grade, împuținîndu-se la o treime din cantitatea inițială. Firește, doctorul făcea un lucru dintre cele mai bune. Numai într-o anumită seară Andrei își putu da seama, sau mai degrabă putu bănui, de ce e tatăl său atît de vesel, de ce-i răspunde rîzînd răvășit la orice îl întreba. Atunci, după ce doctorul interzisese categoric intrarea în laborator a oricărui copil, Andrei se furișase totuși să stea și el o noapte întreagă cum vedeau toți oamenii veniți acolo și să vadă ce miracol se întîmplă, încît pleacă mulțumiți, cu două damigene în mîini după ce veniseră cu două butii în car. S-a furișat chiar sub masa mare, plină de ustensile chimice ale tatălui său, căci, așa cum auzise cîteva zile după asta, era o „blasfemie" să faci țuică în laborator. Bucătăreasa lor, Floarea, spusese, iar lui îi sunase foarte frumos cuvîntul rostit cu încruntare: „blasfemie". Instalația din care doctorul scotea cea mai sănătoasă și mai trăznitoare țuică din județ era așezată într-un colț, asta pentru că așa era mai ferit și, oricînd ar fi venit poliția care interzicea asemenea treburi la care statul să nu-și ia partea lui, ar fi slobozit butoiașele prin chepengul de alături și ar fi așezat într-o clipă aparatele pe masa mare, unde nu se deosebeau de celelalte. S-a și întîmplat în cîteva rînduri ca, în urma unor reclamații, poliția să descindă, cu mare complezentă și așteptînd pînă cînd doctorul deschidea ușa. Și polițiștii aveau nevoie de el pentru vite, rude și neveste, mai știind și că au de a face cu un savant care face onoare satului. Așteptau liniștiți pînă ce apărea doctorul într-un halat mare de casă, întrebîndu-i ce-i aduce la ora asta și confundîndu-i cu niște țărani. Polițiștii — de fapt săteni — spuneau și după ce se scuzau, la gestul larg al gazdei, intrau în laborator, însoțiți de scuzele formale ale acestuia pentru izul neplăcut al diverselor gaze cu care își împarte existența. Intr-adevăr, pe bieții polițiști îi lovea un miros de ouă clocite, gaz al cărei formulă doctorul se arăta bucuros să o explice pe larg; din ce combinații de substanțe se obține, spre groaza blînzilor oameni în uniformă, care tușeau de mama focului, dar nu-l puteau refuza pe domnul, omul de știință, mai ales că le făcea o asemenea onorare. Cînd polițiștii plecau, și aceasta abia cînd doctorul nu mai rezista mirosului înnecăcios, țăranul venit la făcut țuica și pentru care se montase — toată scena, ieșea din locul 'n care se ascunsese, rîzînd și tușind împreună cu doctorul fericit și vesel ca și cum marea lui descoperire tocmai fusese brevetată.

De sărbători făcea tot felul de glume „științifice" pentru a-i distra pe „bieții țărani": artificii, baloane colorate, nori roșii care să-i facă să plîngă sau verzi care să le smulgă hohote de rîs chiar dacă aveau un mort în casă. Doctorul credea că și-a atras o mare simpatie mai ales „popular și prietenos", numai că din pricina felului său de a fi țăranii vedeau altfel această prea mare prietenie cu ei. Un domn adevărat trebuie să fie mai scorțos și mai țeapăn, să nu intre în crîșmă și să se amestece cu prostimea. Au început să-i acorde mai puțin respect tocmai pentru că îi trata de la egal la egal. In lumea lor existau ierarhii pe care nu au dreptul să le calce nici cei mici, dar nici cei mari. Fiecare trebuie să-și păstreze rangul, iar dacă nu o face, fie umflîndu-se în pene mai mult decît se cuvine, fie coborîndu-se, e disprețuit. De fapt, doctorul credea că face aceste glume pentru simpla lui plăcere și mai puțin pentru țărani a căror opoziție o recunoștea doar în momentele cînd ținea discursuri lui Andrei, flagelînd aerul cu mîna despre destinul geniului în lumea asta lipsită de înțelegere și crudă și proastă și [illegible] și vicleană. La urma urmelor, spunea, le iau doctorilor [illegible] așa cum se cuvine și am țuică pentru a îmbăta un batalion, după ce am vîndut destulă ca să trăiesc o vreme binișor. Și în asta se înșela doctorul, iar cînd își dădea seama ținea alte discursuri despre faptul că o marfă de calitatea alcoolului rafinat de el merita averi pentru valoarea lui terapeutică și de prelungire a vieții.

Ei bine, în noaptea în care Andrei s-a ascuns sub enorma masă de laborator, domnul Drumaru era plin de spirit, făcea glume pe care țăranul din acea seară nu le înțelegea și nici nu avea chef de ele, știind că se afla în pericol de a fi prins de poliție într-o situație ilegală de pe urma căreia își putea pierde țuica pe o iarnă întreagă. Doctorul continua într-un efort vizibil de a atrage bunăvoința omului, în ciuda faptului că îi vedea privirile. Au început distilarea în alambic, și Andrei nu vedea decît picioarele tatălui său agitîndu-se, umblînd fără trup de la un capăt la altul al camerei, cu toate că doctorul nu avea altceva de făcut decît să aștepte, așa cum făcea țăranul așezat pe propria lui desagă, în colțul laboratorului, desagă mai sigură și mai odihnitoare ca orice sofa sau fotoliu.

Cu obrajii lui trași, palizi, cu părul blond și copilărește ondulat, acum puțin încovoiat ca și cum sta mereu pregătit pe picior de fugă. Drumaru nu avea astîmpăr. Din cînd în cînd îl întreba pe țăran dacă nu vrea să-l distreze preparîndu-i gazul care te face să rîzi sau cel care își schimbă culoarea de la o secundă la alta sau cel care te face să adormi și să visezi colorat. Țăranul nici măcar nu-i răspundea, rămînînd cu privirile ațintite spre țeava de sticlă, prin care, picătură cu picătură se aduna țuica lui. Doctorul era supărat și jignit, fără să poată reproșa ceva cuiva. Își frîngea mîinile, murmura cuvinte despre gloria pe care o avea, despre o lume care va fi mîndră să-i ridice statui și să-l îmbrace în aur. Nu avea cine să-l asculte și nimeni care să-i răspundă, credea, căci, altfel, știind că în acele clipe Andrei aude, ar fi fost infinit mai puțin nefericit. Intr-o stare de surescitare și neliniște ajunsă la maxim, doctorul sparse un vas mare de laborator și fu gata să răstoarne damingeana în care turnaseră țuica deja pregătită. Țăranul somnolent sări cu o nebănuită iuțeală și prinse în ultima clipă prețioasa lui licoare. Doctorul clătină din cap și avu un scurt rictus de dispreț; ar fi fost mult mai normal și mai frumos să se fi vărsat țuica. Ar fi prevestit și noroc. „Ce înțelege țăranul ăsta zgîrcit!" spuse, iar Andrei se îngrozi văzînd că cel vizat auzise fără să reacționeze în nici un fel. Sta nemișcat, Aștepta. Atita tot. Era prima dată cînd tatăl lui i se arăta într-o asemenea lumină, atît de tristă fără să înțeleagă de ce. Avea ochii aprinși, scăpărători, ca și cum îl măcina febra de clipă ca să nu poată fi prins de ea din urmă și dărîmat și ars. Andrei era pe punctul de a începe să plîngă cu hohote neștiind prea bine de ce, cînd simți că i se face teribil de somn, că pleoapele i se închid și în același timp, o senzație de greață îi cuprinde stomacul și gîtul. In clipa în care închidea ochii, o mulțime de lucruri cu neputință de identificat se învîrteau în jurul lui ca la vîltoarea de pe Someș, locul unde, odată adus de valuri sau scăpat din neatenție, te înghițea fără putință de scăpare. O spaimă grozavă îl cuprinse, dar urletele de ajutor îi erau strangulate de greață. Îl dureau ochii, dar să-i închidă ar fi însemnat abandonarea fără de întoarcere în vîltoarea ce înghițise lacomă și neîndurătoare atîția copii și bărbați în toată firea. Cu ochii holbați, abia mai putîndu-și stăpîni spasmele trupului revoltat, încercă să se miște, să se rostogolească și astfel să iasă de sub masa mare cu alambicul de țuică așezat în această noapte pe ea. Efortul l-a făcut să-și piardă cunoștința dar nu în acel blînd și liniștitor fel care înseamnă uitare și eliberare. Abandonase lupta cu greața și spasmele stomacului, se zvîrlise cu disperare în chiar mijlocul vîltorii ca o răzbunare împotriva șiretlicurilor cu care aceasta voia să-l prindă.

Doctorul rămăsese o clipă nedumerit și parcă îi venea să rîdă de soția făcută de fiul său de vreme ce țăranul nu acceptase să primească glumele lui superioare și științifice. Pufni a rîs, își trecu mîna prin părul buclat și galben ca la copii din leagăne și rămase cu mîinile în șolduri, cu picioarele depărtate privind trupul înțepenit al copilului și rîzînd într-una, într-un fel chinuit, fără sens. Din cazanul militar în care fuseseră turnate prunele fermentate se ridicau aburi de alcool pe țeava ce ducea la celălalt cazan, cu apă rece, unde se transformau în picături de țuică, pe care țăranul părea că le numără. Andrei încerca să deschidă gura și să se roage, se chinuia să-și deslipească pleoapele și să implore, dar nu putu. Auzi doar, peste rîsul tatălui său, vocea joasă a țăranului:

— Prostule! Nu vezi? Copilul ăsta s-a îmbătat?! voce și ea alterată, împiedicată, încetinită și îl văzu apoi lîngă el, ridicîndu-l în brațe, poticnindu-se și pornind spre ușa ce da în coridor. Simțea că îl lovesc valuri uriașe aruncîndul încoace și încolo, făcînd să se zbuciume tot ce însemna trupul său, într-un chin fără nume. Țăranul îl răsturnase pe un pat din bucătărie.

— Băiatul tatii, bombănea el duios, ne-am îmbătat, ne-am îmbătat amîndoi, săracii!

Andrei zăcu două zile fără să izbutească să se miște, auzind strigăte și blesteme în jur pentru că doctorul nu putea fi trezit din somn, să-și ajute copilul. A simțit mîna mamei care îi ținea mîna lui inertă, fără o vorbă, fără vaiete, așteptînd ceea ce se va întîmpla, iar nu ceva anume. Apoi, în ceasuri care toate păreau din noapte, îi umezi fruntea cu batista muiată în apă rece, îi mîngîie îndelung părul și-i șopti îndelung fraze pe care nu le înțelegea, dar îl făceau să se simtă mai bine. Valurile nu se mai jucau cu trupul lui, spasmele se retrăseră ca niște lighioane lașe, iar el adormi. Știind-o pe buna lui mamă alături, dormi visînd-o cum îi mîngîie părul și îi șoptește cuvinte binefăcătoare. Cînd s-a luminat de ziuă pentru el, trecuseră de fapt două nopți. Tatăl lui, abia trezit și el, clipea mirat de ceea ce i se spusese și bîlbîia:

— Cum se poate, cum se poate?! De ce nu m-ați sculat?... copilul meu... bietul meu copil... putea să moară, iar täticul lui să nu știe... Doctorul s-a aruncat peste trupul copilului care îl întîmpină cu tot atîta frenezie. Mama se ridică de pe marginea patului și plecă. Andrei își smulsese mîna din a ei. Nu mai avea nevoie de ea acum cînd îl avea alături pe tata care se apucase să facă ghiumbușlucuri, dîndu-se peste cap pe podeaua bucătăriei și înțepenind așezat turcește, cu pungile vinețiі sub ochi, barba crescută — fire galbene și tot mai multe cărunte — cu părul răvășit. Copilul rîdea ca și tatăl doar că bătrînul își chinuia mușchii feței ce doreau să lăcrimeze și îi stăpînea grimasele gurii. După un timp, Drumaru se opri brusc și începu să se vaiete, cu fruntea boțită și pielea obrajilor făinoasă ca a unui clovn.

— Băiatul meu, băietul meu, numai tu știi cît de trist și neînțeles sînt! Acum toți din casă se uită urît la mine, ca și cum eu aș fi de vină că ai fost puțin bolnav. Nu le pasă că în vremea asta eu trebuia, nu, nu-i așa? să gîndesc la marile mele lucrări științifice, că mă concentram, chinuit de o lume necunoscută celor de rînd. Femeile mai ales... ar trebui să-ți sărute tălpile că le permiți să-ți vadă fruntea umbrită de aripa geniului, ar trebui să le biciuiești pentru zgomotul pașilor cu care îți alungă sfînta adiere a inspirației. Nu te învrednicesc nici cu o privire, țipă Drumaru și imediat obrajii i se destinseră. Ochii îi luceau cu o șăgălnicie de bătrîn faun.

— Totuși, mai este cîte una, cu fuste multe și calde, o adevărată femeie. Să știi asta de la mine, spuse profesoral și se ridică țeapăn, ieșind din încăpere, mîndru ca și cum și-ar fi pălmuit adversarul. O femeie cu multe foi, ca o varză mare albă, spuse din ușă, izbucnind în rîs de ceea ce îi fusese dat lui însuși să audă. Și rîse, rîse pînă ieși în ogradă iar de acolo trecu în grădină. Se întoarse repede și posomorît. Își văzuse tăcuta soție așezată — după nopțile de veghe — la umbra unor tufe de flori galbene care arcuiau o boltă umbroasă deasupra capului ei. Scria desigur o scrisoare părinților ei, lamentîndu-se, discreditîndu-l pe el, dîndu-le dreptate împotriva lui, marele chinuit al științei, plîngea în fustele grasei ei mame pentru ce făcuse cu ani în urmă, caraghioasa! Caraghioasa!

Prin OFICIUL JUDEȚEAN DE TURISM SUCEAVA spre comorile artistice ale Bucovinei

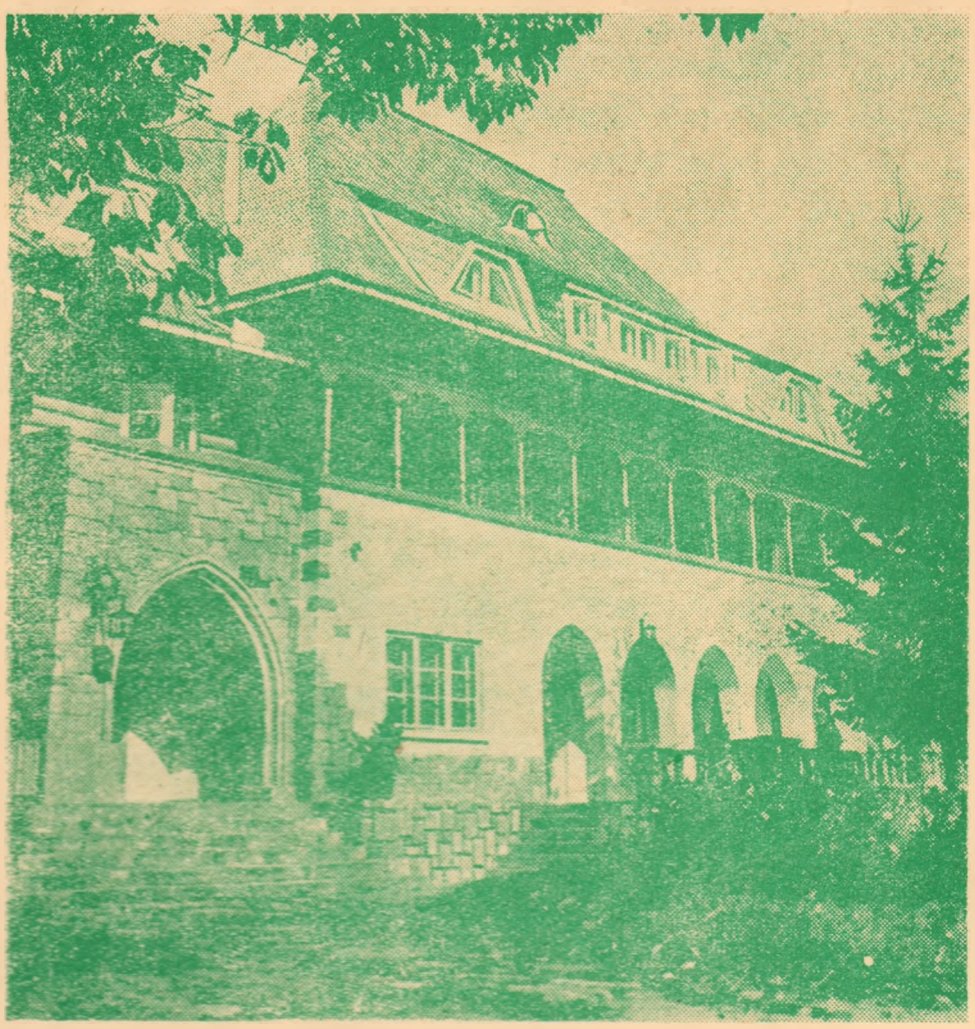

Complexul turistic Putna

„Meleagurile sucevene se inscriu cu rezonanțe specifice în bogatul peisaj istoric ,social și geografic al patriei. A le desluși în întregime frumusețile, a te pătrunde de ele, echivalează cu o inedită incursiune făcută sub semnul emoției, într-un cadru în care impresionantele edificări contemporane se înalță pe locuri de nestinsă legendă, unde însemnele vitregiei din veacuri își au corespondențe în elanul și forța creatoare a zilelor noastre". Astfel începe prefața albumului „Suceava" editat pe plan local, ea pledînd odată mai mult pentru dezvoltarea turismului în această țară de sus.

Oficiul Județean de Turism Suceava e, în adevăr, preocupat în primul rînd de a-și oferi bunele servicii pentru ca șederea turiștilor români și străini pe meleagurile sucevene să fie cît mai plăcută și mai instructivă. Pentru aceasta, el are la dispoziție trei elegante hoteluri în oraș — e vorba de Arcașul, Suceava și Balada — Complexul „Zimbrul" din Cîmpulung, Cabana „Deia" din Cîmpulung, Cabana Mestecăniș, Cabana Zugreni de lîngă Vatra Dornei și Complexul Putna, fiecare constituind un punct de atracție prin frumusețea construcției și pitorescul așezării. Să ne amintim, de pildă, fericita îmbinare de piatră albă și draniță, cu acel cerdac înalt al Complexului Putna, din preajma ctitoriei lui Ștefan, avîntul spre cer al teraselor de la Mestecăniș sau cadrul de o sălbăticie încîntătoare, pe Bistrița de sus, al cabanei Zugreni.

Și întrucît toate acestea se dovedesc neîncăpătoare, dată fiind atractivitatea acestor locuri, se află în curs de construcție Hotelul Bucovina din Suceava (272 locuri) și cabana-hotel Rarău de la Cîmpulung (102 locuri).

De altfel, orice traseu ales în județul Suceava e de fapt un șirag de surprize, întrucît la tot pasul ai de văzut fie monumente de artă unică, vestite pe glob, fie vestigii istorice, obiective industriale, toate plasate în cadre de neuitat. „Bucovina, situată în nordul Moldovei, prin contrast cu natura exuberantă, e scăldată într-o lumină difuză care înfrumusețează culorile, constituind pentru turiști un album de arte pe care sînt trecute cu litere de aur: Voronet, Humor, Suceviță, Arbore, Moldoviță, Putna, Dragomirna...". Același ghid turistic din care am citat consideră Voronețul o „Sixtină a Orientului", Arbore „o viziune insolită", Suceviță „un poem drapat în verde luminos..." Sînt, în adevăr, monumente ce trebue cunoscute. Urmează Cetatea de scaun și celelalte vestigii ale Sucevei, Rădăuții cu biserica descălecătorilor de țară, Siretul, fostă capitală a Moldovei, Fălticenii păstrînd amintirea lui Creangă, Sadoveanu, Lovinescu, Gorovei... Vatra-Dornei, Cîmpulung, Gura—Humorului. Și mai e satul lui Ciprian Porumbescu, al lui N. Labiș, al lui Eusebiu Camilar...

Sînt atîtea și atîtea.

★

Pe drumurile Sucevei, chiar de n-ar exista asemenea obiective prestigioase ce atrag vizitatori din toate continentele, simpla frumusețe a cadrului montan, portul oamenilor păstrat ca acum o mie, două de ani, originalitatea caselor cu motive decorative împrumutate din port, eleganța ceramicei de Marginea sau paleta celei de Rădăuți, incrustările de lemn, țesăturile și în general artizanatul popular sînt deajuns spre a reține afecțiunea turistului.

O țară de legendă, de tradiții copleșitoare, dar și un ținut al contemporaneității ce-și pune amprente. Suceava are o platformă industrială puternică, axată pe prelucrarea lemnului și a metalelor; are fabrici de mobilă la Rădăuți, Cîmpulung, Fălticeni; are minerit la Leșul Ursului și în Călimani.

E un județ ce-și trăiește plenar istoria.

Cabana Zugreni

★

Litoralul românesc e desigur suveran în materie de turism estival. Dar și atunci, amatorii pot face un salt cu avionul pînă la Suceava, unde îi așteaptă autobuze pentru toate direcțiile. Pentru turiștii străini se organizează vînători de urși, lupi, cerbi, în raport de libertatea vînatului și pescuit sportiv în apele de munte (păstrăvi, lostriță). De asemenea, circuite efectuate pe cai, cu plecări din diferite puncte, ca de exemplu, din Lucina.

★

Pentru îngrijirea sănătății există binecunoscuta stațiune Vatra-Dornei, ce nu mai are nevoie de prezentare. De asemenea, nici împrejurimile ei pitorești.

Dar Oficiul Județean de Turism Suceava și punctele sale din Rădăuți, Cîmpulung, și Vatra Dornei oferă bilete la tratament și odihnă pentru toate stațiunile din țară în condiții avantajoase binecunoscute. De pildă, pentru odihnă: Borsec, Bușteni, Predeal, Sinaia, Sovata, Tușnad. Pentru tratament: Bazna, Borsec, Călimănești, Eforie nord, Felix, 1 Mai, Govora, Sovata, Sinaia, Slănic Moldova, Herculane, Olănești.

★

Pentru instruirea în special a tineretului se organizează, în afara turului obiectivelor de artă și istorice din județ circuite ale țării, excursii în deltă. De asemenea, excursii cu temă ca de pildă: „Pe urmele bătăliilor lui Ștefan cel Mare" (Suceava, Putna, Voronet, Baia, Tg. Neamț, Piatra Neamț, Războieni, Podu-Inalt, Iași, Hîrlău, Cotnari, Dolhești) și „Pagini de glorie în insurecția națională antifascistă armată inițiată și condusă de P.C.R. în august 1944 (Suceava, Bacău, Mărășești, București — Ploiești, Moreni, Cîmpina, Brașov etc.).

Peste hotare se organizează excursii în U.R.S.S., Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, Bulgaria pe trasee variate: în R.P. Chineză și R.P.D. Coreeană, cu durata 8 zile, preț informativ 16.000 lei.

★

La toate recepțiile hotelurilor și cabanelor se găsesc puncte de desfacere ale artizanatului local, astfel că fiecare poate părăsi meleagurile sucevene cu o amintire ce-l va convinge să revină.

ÎNTREPRINDEREA MECANICĂ-SUCEAVA

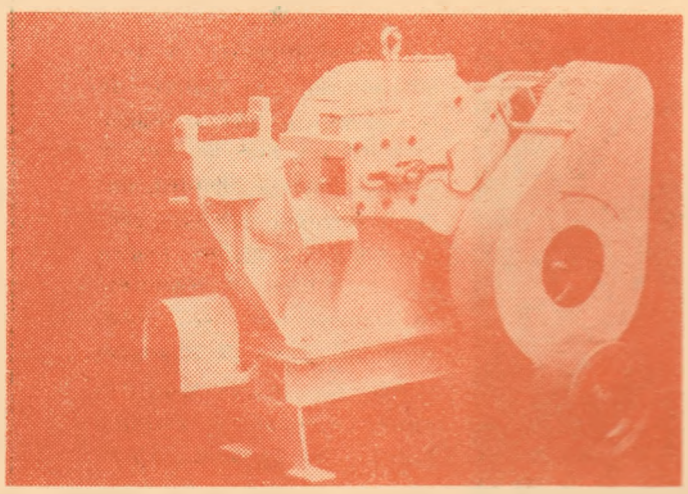

Maşina F.T.O.B. – 32

Maşina P.D. – 500

Fiind aşezată la extremitatea platformei industriale, Intreprinderea Mecanică Suceava pare a fi mezinul acestei cetăţi. In realitate, ea a fost prima unitate de prelucrare a metalelor din Suceava, sau primul nucleu de metalurgie din jud. Suceava (1962). E firesc deci ca I.M.S. să fi fost pepiniera oamenilor care au trecut apoi la I.U.P.S. şi Intreprinderea Auto, unităţi maj tinere. Profilul: construirea de maşini-unelte pentru prelucrarea metalelor.

Ce livrează Intreprinderea de pe malul rîului Suceava?

— Maşini de găurit, realizate in două tipuri: G-6 şi G-13, necesare la toate intreprinderile ce posedă un atelier mecanic.

— Maşini de găurit cu suport magnetic (M.G.M.-23).

— Maşini de ascuţit burghie pînă la diametrul de 65 mm. (M.A.B.-65).

— Maşini de debitat, din care vom remarca Ferestrăul alternativ pînă la 350 mm. (F. A.-300).

— Maşini de debitat cu disc abraziv tip M.D.A.-63 şi M.D.A.-100.

— Maşini de debitat cu bandă orizontală tip T.F.B.O.-350.

— Maşini de debitat cu bandă verticală tip F.B.V.-400.

— Maşini de prelucrare a metalelor prin deformare plastică (F.T.O.B.-32).

— Maşini de bordurat tablă tip M.B.T.-1,5.

— Maşini de rotuit tabla tip M.R.T.-1.5.

— Polizoare duble tip P.D.-500 şi P.D.P.-300.

— Linii pentru prelucrarea maselor plastice privind infăşurarea foliilor poliesterice de tip L.S.F.A.-800 şi L.S.F.A.-1200.

E vorba, deci, de utilaje necesare unui număr de sute de intreprinderi din ţară, realizate în cele două mari secţii de la I.M.S.: Prelucrări-mecanice de toate tipurile şi Montaj.

✶

Intreprinderea n-a ajuns încă la capacitatea deplină, aflîndu-se în plină dezvoltare. Oamenii ei însă au acumulat experienţă şi meşteşug, devenind specialişti cu care industria metalurgică Suceava se mîndreşte: Bandur Gherasim, lăcătuş montator, Bocancea Vasile, lăcătuş mecanic, ing. Luchian Toma, şeful atelierului de sculărie-mecanică, ing. Irimia Gh. şeful atelierului de proiectare şi alţii.

Colectivul de conducere e tînăr dar perfect sudat: director ing. Vasile Pavel, director adjunct şi ing. şef Neculai Oprea, secretar de partid pe intreprindere, Sebastian Geamănu, contabil şef Gh. Cîrlan — ambiţionînd să urce cît maj sus în preţuirea beneficiarilor prestigiul acestei unităţi.

I. M. S. Suceava livrează maşini unelte pentru toate unităţile din ţară. De asemenea, marca acestei fabrici ne reprezintă cu cinste in R. F. Germania, R. D. Germană, Cehoslovacia, Iran, Ungaria, Turcia, Elveţia etc. ea fiind primul mesager al metalurgiei sucevene. Sînt produse de inaltă acuratete, verificate in decursul anilor şi de aceea foarte solicitate.

✶

Un simplu amănunt: Maşina de ascuţit burghie M.A.B.-65 e o invenţie realizată în fabrică prin colaborare cu Institutul politehnic Iaşi, catedra maşini unelte şi scule (prof. dr. ing. Vitalie Belausov şi şef de lucrări ing. Gojenschi). Asemenea preocupări legate de creaţie au dat şi alte rezultate privind ameliorarea prototipurilor. E o condiţie absolut necesară in materie de progres tehnic şi modernizare a intreprinderii.

Să nu uităm că deşi I.M.S. a fost la inceput pe acest patrulater industrial sucevean, ea ţine să rămînă veşnic tînără, in pas cu tehnica mondială de specialitate.

E unul din secretele succesului.

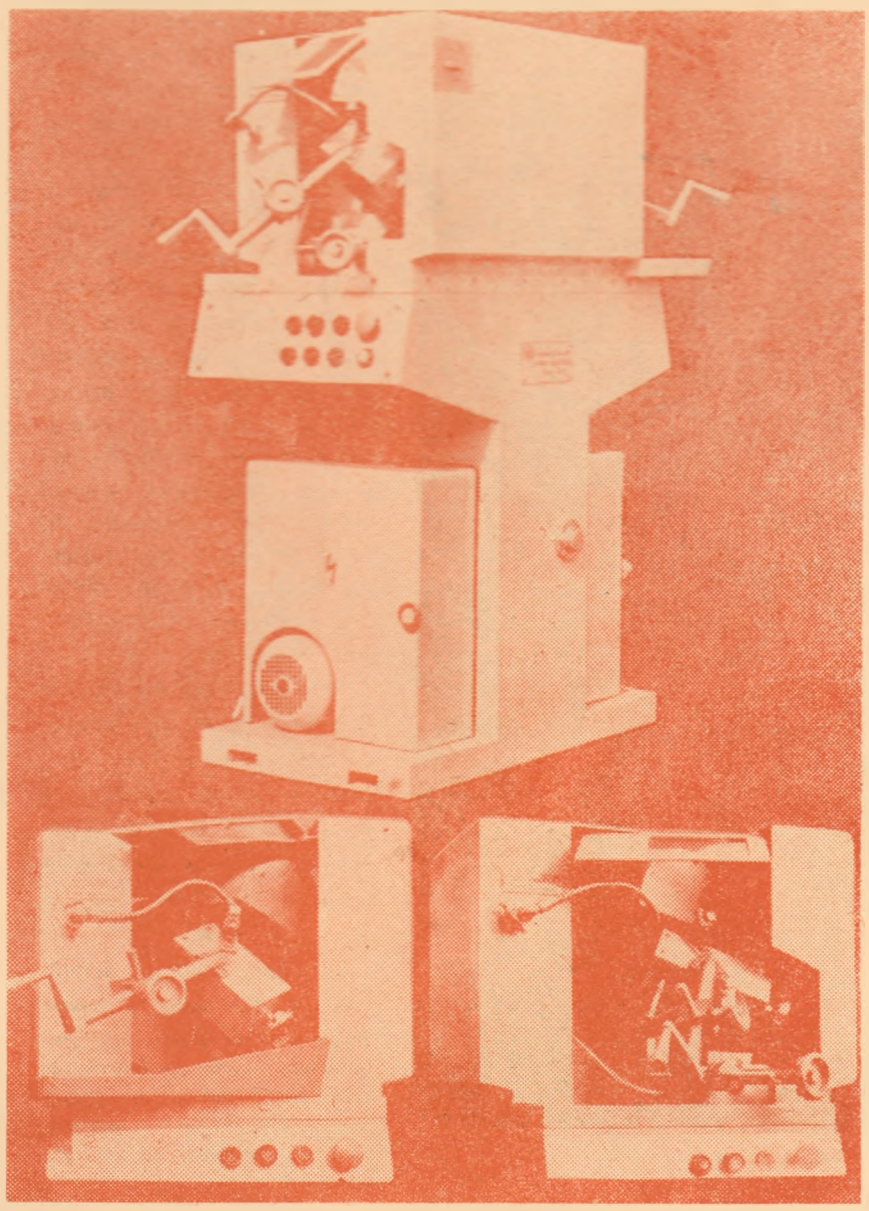

Maşina M.A.B. – 65

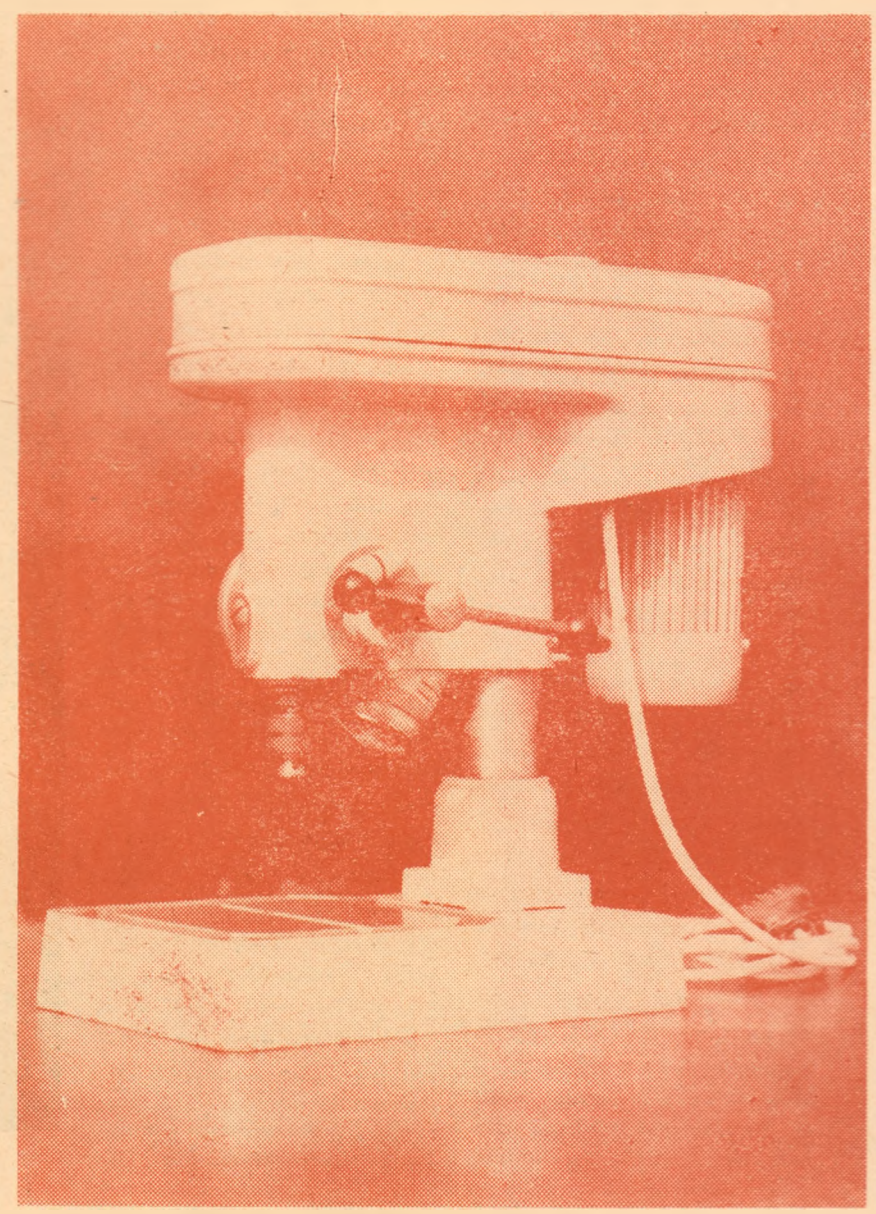

Maşina G. 6

COMBINATUL DE PRELUCRARE A LEMNULUI—SUCEAVA

Scriind despre Suceava, nu poţi să nu pomeneşti de civilizaţia lemnului prelucrat şi înfrumuseţat în toate felurile de la încrestăturile de pe fiuiere şi furci de tors pînă la minunatele case din Ciocăneşti. În această artă tradiţională rezidă o nobleţe a lemnului specifică locurilor din ţara de sus. Dar anii avîntului industrial, creatori a zeci de mari industrii pe meleagurile sucevene, au impus şi o altfel de nobleţe, cea obţinută prin transformarea intim organică a lemnului. E vorba anume de aşa-zisa operaţie de înnobilare a lemnului prin intermediul unor materii adiacente. Iar unul din asemenea produse este Palul înnobilat, *o mîndrie a Combinatului de Prelucrare a Lemnului-Suceava, încît ne propunem a-l utiliza drept carte de vizită pentru prestigioasa industrie din inima platformei sucevene (Calea Unirii nr. 27) carte de vizită pe care colectivul de conducere* (director ing. N. Răducu, director adjunct comercial Simion Macovei, contabil şef Ionel Petre) *o consideră edificatoare pentru stagiul în care se află întreprinderile din combinat. Aşadar, să facem cunoştinţă cu palul înnobilat.*

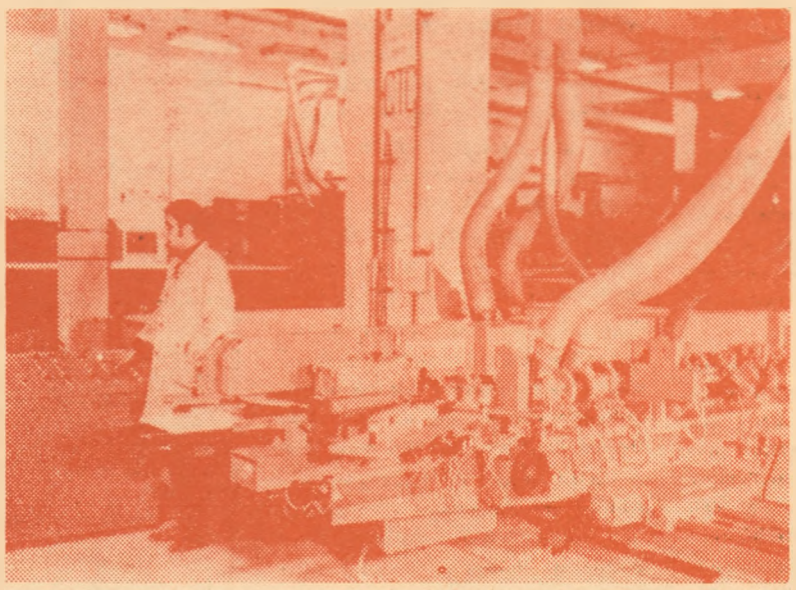

★

Dezvoltarea vertiginoasă a principalelor ramuri ale economiei impune folosirea raţională a resurselor materiale existente şi un efort susţinut pentru obţinerea de înlocuitori cu calităţi cel puţin egale cu ale materialelor ce se cer economisite.

Pe linia acestor preocupări se înscrie şi apariţia noilor tipuri de plăci aglomerate din lemn (pal) înnobilate prin spacluire şi emailare — texturare, pentru a căror realizare la scară industrială, după procedee tehnologice de ultimă actualitate pe plan mondial, Ministerul Economiei Forestiere şi Materialelor de Construcţii a pus în funcţiune de puţin timp, fabricile de pal de la Fălticeni şi Caransebeş, unităţi de producţie ultramoderne. În secţiile acestor fabrici procesele de fabricaţie sînt complet automatizate, muncitori, tehnicieni şi ingineri cu înaltă calificare conlucrînd la realizarea unor noi produse, cu calităţi excepţionale, utilizări din cele mai variate şi efecte estetice inegalabile. În felul acesta se pune la îndemîna celorlalte sectoare economice şi a consumatorilor individuali un produs realizat într-o vastă sortimentaţie şi un larg evantai de culori, capabil să rezolve magistral problemele amenajării interioarelor de locuinţe sau de întreprinderi, inclusiv pe cele ale fabricării mobilierului modern.

Reprezentînd un produs nou, cu caracteristici superioare, menit să înlocuiască tradiţionalul furnir de nuc, palisandru, stejar, teak-plăcile înnobilate prin emailare — texturare prezintă, pe lîngă aspectul estetic deosebit, o gamă largă de caracteristici superioare care le situează la acelaşi nivel calitativ cu panourile finisate prin procedee clasice. Avînd caracteristici superioare, culori după gustul şi preferinţele beneficiarilor, plăcile emailate — texturate produse la Fălticeni se bucură şi de preţuri convenabile de vînzare.

Ele sînt oferite sub formă de produs semifinit (plăci spacluite pe ambele feţe) şi produs finit (plăci emailate — texturate) în sortimentele: plăci spacluite pe ambele părţi (pal-S2), plăci emailate pe ambele feţe (pal-E2), plăci texturate pe ambele feţe (pal T2), plăci emailate pe faţă, spacluite pe spate (pal-ES), plăci texturate pe faţă, spacluite pe spate (pal-TS) şi plăci texturate pe faţă, emailate pe dos (Pal-TE). Culori: alb, bleu, oranj etc.; desene fantezi, texturi-diverse modele (inişor gri, vernil etc.); imitaţii furnir de nuc, stejar, teak, paltin, palisandru etc.

La cerere, plăcile se execută la formate derivate din formatul de bază.

★

Garanţii: rezistenţă la ciclul termic, la apă şi alcool, la lovire, la zgîrîiere, rezistenţă chimică (lămîie, benzină etc.) la îngălbenire (expunere la lumină puternică).

Plăcile pot fi uşor prelucrate la maşini cu scule obişnuite. Pot fi montate rapid cu ajutorul şuruburilor, al feroneriei demontabile sau prin adezivi. Pe canturile panourilor se pot aplica lesne borduri sau folii de masă plastică.

★

Utilizarea:

— hale industriale
— baraci prefabricate
— unităţi medico-sanitare
— edificii social-culturale (teatru, cinematograf, holuri, camere de hotel, case de odihnă etc.).
— baruri, restaurante
— interioare pentru vagoane de cale ferată, autobuze, autocare, tramvaie, nave.

★

Principalul beneficiar este însă industria de mobilă. Din plăci pal se obţin piese separate şi garnituri de cea mai mare varietate şi complexitate, efectele estetice şi funcţionale fiind aceleaşi ca în cazul finisării cu furnire indigene şi exotice. În plus manipularea şi montarea se face cu mare uşurinţă, iar formatul la care se fabrică permite croirea la alte formate, mai mici, cu pierderi neînsemnate.

Iată motivele pentru care palul înnobilat a cîştigat definitiv o competiţie economică de mare anvergură.

ÎNTREPRINDEREA DE UTILAJE ŞI PIESE DE SCHIMB–SUCEAVA

O intreprindere tînără dar cu un profil bine definit, cu oameni specializați temeinic și cu perspective largi.

Cu privire la acest profil, e bine să începem cu specializarea în utilaje necesare fabricilor de ciment din țară și de peste hotare, de la plăci de oțel refractar pentru clincherit și pînă la utilaje variate (concasoare etc.). Urmează producerea pieselor de schimb necesare exploatărilor miniere (la stațiuni de flotație, mori de sfărîmat minereu etc.). In perspectivă imediată dezvoltarea producerii de utilaje pentru industria lemnului (linii de mucava, sortizoare, eustipere omogenizatoare etc.).

Toate acestea se produc în cele trei mari secții: metalurgică, cu 5 ateliere; prelucrări metalice, cu 4 ateliere și mecano-energetic, cu 3 ateliere — plus Uzina de utilaje și piese schimb Vatra Dornei, specializată în piese de schimb și reparații privind exploatarea forestieră și industria lemnului.

Aparent, pare un registru de diversificare a fabricatelor simple. În realitate, numai sectorul piese de schimb pentru industria cimentului are peste 12.000 de repere.

Uzina aceasta deși născută abia în 1968 reușește astăzi să deservească nu numai județul, dar toate fabricile de ciment din țară și marile combinate de celuloză și hîrtie, avînd comenzi peste posibilități.

Și aici intervine ceea ce vom numi orgoliul metalurgiștilor suceveni, sădit în fiecare din cei peste 2.000 de oameni, fie că e vorba de conducere: director ing. I. Nemțișor, inginer șef Marian Georgescu, secretar de partid ing. Victor Reuț, sau de oricare nume care cinstește unitatea: prim topitor D. Crețu, oțelar Spiridon Tomegea, maistru C. Rădășanu, maistru V. Munteanu, maistru Gh. Ciornei, miezuitoarea la turnătorie Elena Rusu și atîția alții. Dintre acești alții, documentele foto îi prezintă în acțiune pe Ciutac Lazăr, maistru la secția prelucrări mecanice și V. Dochia, fost tîmplar, azi specialist în modelărie la secția metalurgică.

Iar orgoliul se referă la ambiția sucevenilor de a face metalurgie prin forțe proprii, ziua muncind, seara învățînd și ajungînd astfel turnători, modelatori, oțelari de clasă. Din toți cei enumerați mai sus numai C. Rădășanu s-a transferat de la Galați, restul s-au format aici, la Suceava. Și toți acești oameni care afluiesc spre unitatea din extremitatea estică a platformei industriale sucevene luptă acum pentru turnătoria de oțeluri speciale (refractare și inoxidabile) cu 2 pînă la 7 elemente de aliaj (crom, nichel etc.). In felul acesta, I.U.P.S. — Suceava se pregătește să livreze piese cu o înaltă rezistență la temperaturi superioare și la mediu acid. E proba de foc a acestui an hotărîtor pentru cincinal.

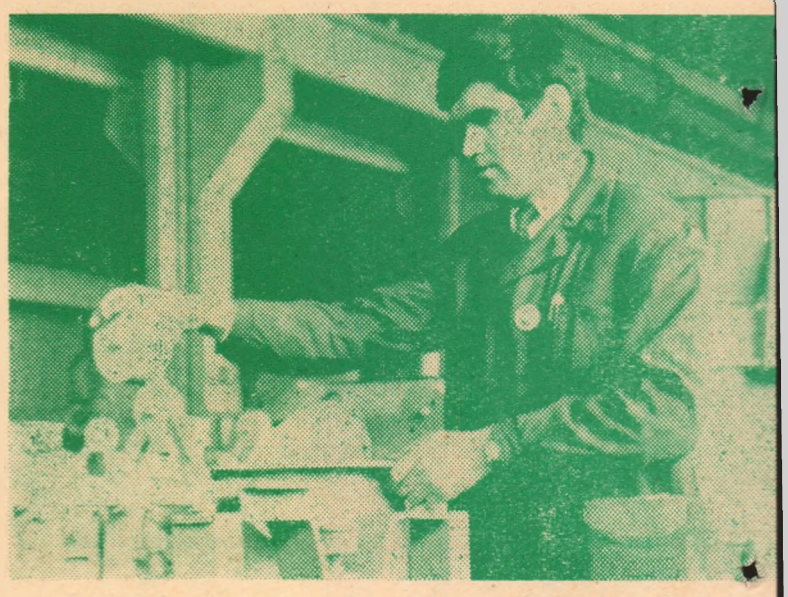

*

Urmărind activitatea oamenilor din imensele hale nu se poate să nu le admiri tenacitatea, disciplina de muncă, seriozitatea cu care muncesc, deși rezultatul strădaniei lor nu va apare niciodată ca produs oferit pieței. Ei produc doar mijloacele prin care putem avea ciment, hîrtie, mucava, minereu și alte bunuri necesare vieții. Piesele livrate aici sînt destinate a înfrunta duritatea stîncilor și încăpățînarea buștenilor, sînt piese durabile și apte a învinge orice greutate. Nu e de mirare, deci că I.U.P.S. Suceava este atît de solicitată, fiind întreprinderea căreia te poți adresa cu toată încrederea. Ea are frumoase perspective de dezvoltare prin specializare. De pildă, colectivul întreține o activitate susținută pentru asimilarea de prototipuri și realizarea întregei game de piese speciale în utilajele necesare combinatelor de hîrtie și celuloză.

La această oră, întreprinderea a intrat în competitivitate internațională, exportînd în U.R.S.S., Cuba, Congo și alte țări.

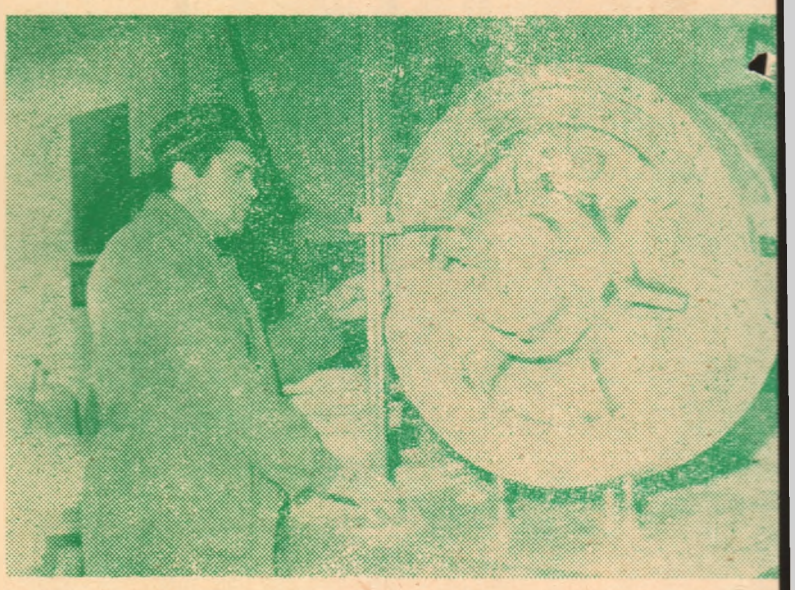

ÎNTREPRINDEREA FORESTIERĂ DE EXPLOATARE ȘI TRANSPORT SUCEAVA

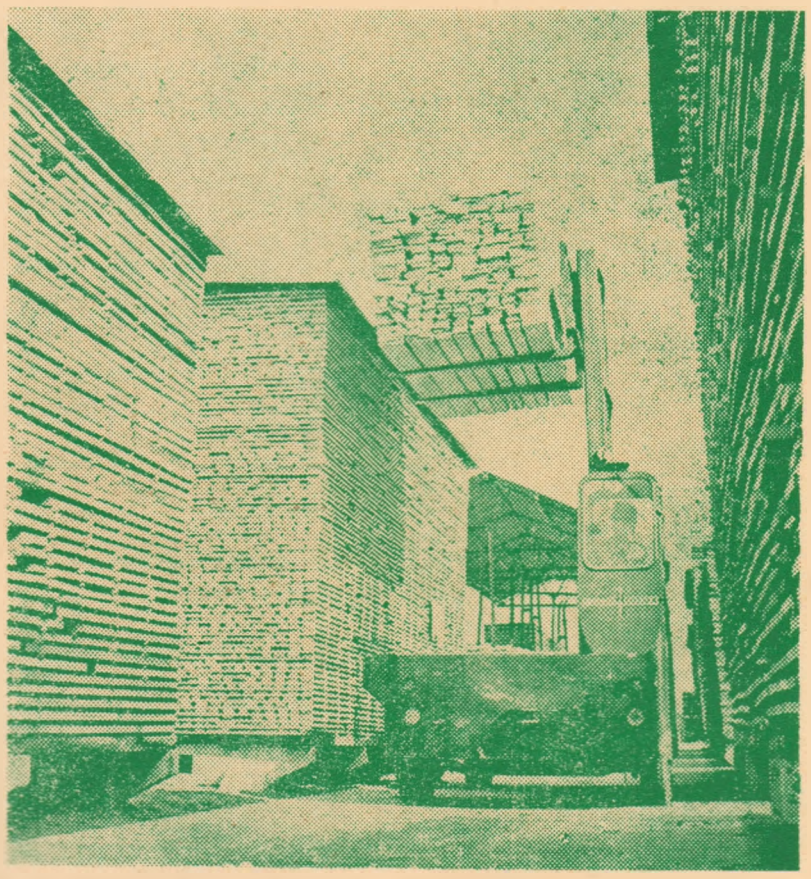

La intrarea Casei de cultură din Suceava sub titlul „Înaltă prețuire, deosebită onoare, puternic imbold" se află placardată și fotografia Ordinului Muncii cl. I pe care l-a primit recent Intreprinderea Forestieră de Exploatare și Transport Suceava, unitate situată, deci pe primul loc în întrecerea pe țară. Dar în afara înaltei distincții remisă unității la sfîrșitul săptămînii trecute, I.F.E.T. Suceava a primit și steagul de fruntașă în producție al Consiliului Central al Sindicatelor. E vorba de recunoașterea unei activități deosebit de rodnice pe care I.F.E.T. Suceava, cu unitățile sale subordonate din Vatra-Dornei, Iacobeni, Cîmpulung, Gura Humorului, Rădăuți și Fălticeni o desfășoară. Să nu omitem aportul Unității de mecanizare și transport forestier Gura Humorului, al Fabricii de cherestea și lăzi Cacica și al secțiilor de exploatare din Botoșani, Dorohoi și Pătrăuți.

Care este specificul efortului acestei unități? *Modernizarea exploatărilor forestiere* prin dotarea cu utilaje moderne privind mecanizarea lucrărilor (funiculare FP2, F—P, U 500, FAR și TF-401; IFROM-uri; trolii auto și de tractor; tractoare TAF 650; ferestraie „Retezat"; etc.). Aplicarea de noi tehnologii în exploatare a condus la sporirea volumului de masă lemnoasă dată în producție și la reducerea pierderilor de exploatare. De asemenea, prin sortarea masei lemnoase pe platforma de preindustrializare au crescut indicii de utilizare. Astfel, cea mai mare creștere a indicelui de utilizare s-a înregistrat la foioase unde, datorită Fabricii de PAL-Fălticeni există condiții pentru valorificarea lobdelor ce mergeau la lemn de foc. In 1974, prin sortarea judicioasă a masei lemnoase, vor fi produse peste plan 15.000 m.c. lobde pentru PAL și PFL din rășinoase și foioase.

Lupta pentru valorificarea superioară a masei lemnoase prin prelucrări și diversificarea produselor necesare economiei naționale. De pildă, în 1971 un colectiv din cadrul I.F.E.T. Suceava a pus la punct o nouă tehnologie de debitare pe calote (nordic) a buștenilor, datorită căreia indicele de valorificare industrială a trecut de 88 la sută, eliminîndu-se total deșeurile nevalorificabile. Totodată, s-a urmărit valorificarea superioară a rumegușului și talașului în producția de PAL, în care scop s-au construit stații de colectare la 5 fabrici de cherestea. De asemenea, valorificarea tuturor deșeurilor de lemn și a materialului mărunt. In 1973 s-a introdus pentru prima dată un tocător de deșeuri la Fabrica de cherestea Cacica. In 1974 acțiunea va fi extinsă la fabricile din Frasi[illegible] Moldovița și Falcău.

*

Menționabil: funicularul [illegible] 401, trolii pentru deșeuri au fo[illegible] realizate prin acțiunea de at[illegible] dotare.

*

Biroul Comitetului județe[illegible] Suceava al P.C.R. și Comite[illegible] executiv al Consiliului popul[illegible] județean și-a luat angajament[illegible] îndeplinirii sarcinilor pe [illegible] 4 ani ai cincinalului pînă la [illegible] august 1974.

I.F.E.T. Suceava, prin întreg[illegible] său aparat, condus de economi[illegible] *V. Sava*, director, *ing. Gh. Ro[illegible]ru*, director tehnic, *ing. N. [illegible]nescu*, director adjunct comerc[illegible] și *Mihai Grigoriu*, contabil s[illegible] s-a angajat să realizeze acea[illegible] pînă la 12 iunie crt.

Mai mobilizatoare acțiune [illegible] se poate cita.

I.F.E.T. SUCEAVA pro[illegible] ce:

— cherestele, lăzi, binale [illegible]

— material lemnos pe[illegible] prelucrare la Combinatul [illegible] celuloză Suceava, Hârtău, [illegible] și altele.

— Material lemnos pe[illegible] foc.

— Exportă cherestea [illegible] fag și rășinoase și lăzi [illegible] foioase în Italia, R. F. Ge[illegible]mania, Spania, Anglia, Egi[illegible] Liban și alte țări.

PERSONALITATEA ȘI VALORILE POLITICE ALE SOCIALISMULUI

Florin DRUȚĂ

Punct de contact a numeroase discipline, conceptul de personalitate rămîne și astăzi în sfera unor interesante dezbateri, polarizînd strădaniile a numeroși sociologi, psihologi, filozofi, de a circumscrie dimensiunile și sensul acestui concept în multiplele lui accepțiuni. Discuțiile se poartă astăzi și în contextul eforturilor filozofiei marxiste de analiză multilaterală a dezvoltării personalității în condițiile socialismului, a transformărilor istorice a structurilor și legilor de formare și dezvoltare a acesteia. Totodată, creșterea rolului factorilor care accentuează caracterul conștient, al dezvoltării, care sporesc capacitatea oamenilor de a stăpîni și conduce procesele sociale, necesită o analiză și în spațiul personalității.

Din punct de vedere al tipului de personalitate, socialismul înfăptuiește un evident salt calitativ, fiind societatea care își propune afirmarea multilaterală a demnității și personalității omului, constructor al socialismului, făuritor conștient al propriei sale istorii. Socialismul oferă — prin noile structuri economice și sociale — cîmpul de posibilități cu cele mai favorabile condiții de realizare a personalității. Socialismul nu-și manifestă superioritatea exclusiv prin economic și politic, ci și printr-un nou tip de personalitate, realizînd treptat reumanizarea omului, „întoarecerea spre sine a umanității" (Marx). Tipul socialist de personalitate nu trebuie văzut ca o univocitate de sensuri a comportamentelor, ca o uniformizare a profilelor umane, ci în perspectiva afirmării unor personalități multiforme, într-o mare diversitate de valorificare a potențialităților.

Conceptul de personalitate, cuprinzînd ceea ce omul este și ceea ce poate deveni, se definește în contextul unor variate cîmpuri axiologice, în cadrul cărora valorile politice au un rol bine definit. În ceea ce privește definirea acestora, nu putem nega un anumit interes al studiilor de specialitate, cu toate că acesta vine mai mult din partea politologilor, care le tratează ca principii ale acțiunii politice și ca atitudini politice. Majoritatea tratatelor despre valori, în contextul literaturii nemarxiste, fie că neglijează valorile politice, fie că le încadrează în sfera valorilor morale, considerînd că, omul este o ființă prin excelență morală" (L. Lavelle) sau că „politicul se justifică prin binele pe care tinde să-l procure societății" (G. Burdeau). Cu predilecție, lucrările de axiologie s-au oprit mai mult asupra binelui, generozității, sacrificiului; n-au omis nici libertatea, egalitatea, pacea, dar abordate tot cu o intensă coloratură etică.

Făcînd distincția valoare-valorizare, plecăm de la premisa că valoarea politică este influențată de subiect, de valorizările în care el se angajează cu întreaga personalitate și cu o concepție determinantă despre viață, după cum și personalitatea este influențată de climatul general al valorilor politice.

Mai mult, socialismul accentuează rolul valorilor politice în viața colectivității și a individului, aceasta în strînsă legătură cu creșterea rolului politicului în societatea socialistă, el exprimînd și modul de manifestare a omului în societate, modul de exercitare a drepturilor și libertăților democratice. Includem în fenomenele politice care reprezintă valoare sub aspect axiologic, relațiile, instituțiile, idealurile politice, strategiile, metodele și mijloacele implicate în acțiunea politică, care întruchipează forțe omenești esențiale și corespund cerințelor progresului social.

Socialismul nu este doar o problemă de necesitate care s-ar impune prin simpla evoluție istorică, ci și o înaltă valoare politică. Valoare — ca operă istorică a poporului, ca rod al eforturilor și muncii sale, al activității continue de autodepășire, ca nou sistem în care omul dobîndește un nou statut. Valoare, în sensul că reprezintă un nou mod al dezvoltării sociale în autoperfecționare continuă, care oferă și solicită totodată din partea individului autoperfecționarea ca mod de existență. Socialismul este totodată generator de valori, făurind un nou sistem de valori materiale și spirituale, în care valorile vechi dobîndesc continuitate și o poziție nouă în ierarhia dinamică a valorilor.

Considerăm democrația socialistă ca una din valorile fundamentale prin care personalitatea se formează și se desăvîrșește, democrație înțeleasă atît sub aspectul organizatoric instituțional de stat și obștesc, cît și în formele și metodele folosite în practica organizării și conducerii vieții sociale. Democrația socialistă apare nu numai ca o stare a societății, ci și ca un proces neîntrerupt spre realizarea unor idealuri și valori democratice din ce în ce mai ample. Dezvoltarea multilaterală a personalității este condiționată de lărgirea și adîncirea democrației socialiste; iar realizarea personalității determină, la rîndul ei, caracterul dinamic și eficient al acestei democrații. Participarea la democrație face din aceasta o realitate nemijlocită, iar din omul acestei democrații o personalitate angajată, creatoare și responsabilă. Prin dezvoltarea democrației socialiste se creează baza social-politică a realizării personalității, participarea la viața politică, contribuind în chip personal la obiectivarea forțelor esențiale ale omului.

Omul, cu posibilitățile lui de dezvoltare, poate fi caracterizat și în contextul acelor valori care exprimă împletirea idealului cu realul, menționînd necesitatea abordării concret-istorice a unor astfel de valori cum sînt: libertatea, dreptatea socială, echitatea. *Destinul personalității în socialism este de a participa la elaborarea valorilor într-un climat moral și social de libertate, care să lărgească sfera de manifestare a posibilităților creatoare. Aceasta solicită totodată un comportament politic și moral capabil de a transforma idealurile în realități concrete, comunistul avînd datoria „să lupte cu ardoare pentru adevăr, pentru dreptate, pentru libertate".*

În sfera valorilor civilizației socialiste se înscriu și instituțiile social-politice, *valoare prin ele însele dar și creatoare de valori totodată. Între acestea se impune partidul clasei muncitoare — principal exponent și coordonator al activității maselor, ca sinteză a eforturilor creatoare ale poporului, atît în sfera structurilor materiale ale existenței umane, cît și în dezvoltarea unui nou model uman. Instituționalizarea valorilor social-politice ale socialismului n-a fost un dat, ci un proces într-o perfectibilitate continuă, în sensul înfăptuirii mai complete, mai consecvente a principiilor democratice în viața de partid, în modalitățile de exercitare a rolului său conducător, precum și în ceea ce privește perfecționarea vieții de stat, legată de extinderea democrației asupra momentului de decizie. Ca valoare, „partidul reprezintă — cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — nucleul în jurul căruia gravitează întreaga societate și de la care radiază energia și lumina ce pun în mișcare și asigură funcționalitatea întregului angrenaj al orînduirii socialiste. La rîndul său, partidul se regenerează continuu sub impulsul puternicelor fascicole de energie și lumină ce se îndreaptă continuu spre el din rîndul națiunii noastre socialiste". În centrul mecanismului vieții democratice se află partidul comunist ca forță conducătoare care dinamizează sistemul democrației în ansamblu, formarea și dezvoltarea personalității fiind un proces conștient, condus de partid.*

În demersurile care se fac spre circumscrierea sistemului valorilor politice ale civilizației socialiste, plecăm de la premiza că acesta este un sistem deschis, de tip cibernetic, receptiv, capabil de a integra noi valori, ceea ce nu-i știrbește coerența, aceasta realizîndu-se nu prin deducerea unui tip de valori din altul, ci prin unitatea lor semnificantă și prin scopurile lor. În acest sistem, valorile social-politice joacă rol de catalizator, fiind intim legate de sensul dezvoltării societății, de determinismul istoric, punînd în centrul atenției omul, precum și desăvîrșirea notelor definitorii ale acestuia.

În continuarea dezbaterii cu tema: Societatea socialistă multilateral dezvoltată — civilizație materială și spirituală superioară.

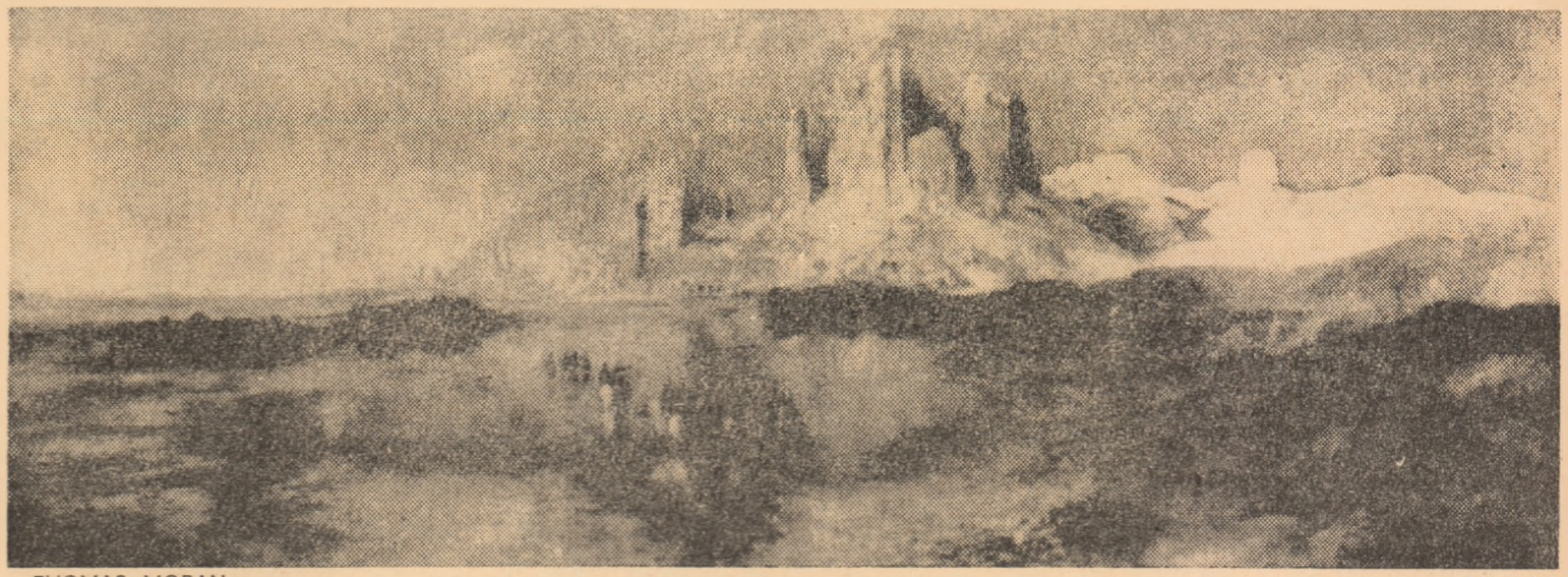

THOMAS MORAN: „Mirajul"

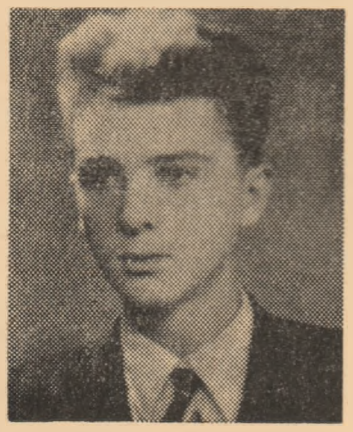

CĂTĂLIN CIOLCA

inchinare

Pămîntule pămîntule al meu bunule
Tu ești soarele tu ești cerul și ierbile
Care porți pîntecul plin de rod
ca o cinstită femeie înaintea facerii

Frumosule fruntea ta este mai înaltă ca muntele
vorba ta mai dulce ca dulcele
mîna ta mai blîndă ca petala florii de rosmarin

Bunule tu ești ca soarele de pe cer
Văd sîngele meu răsărind din palma ta
ca o pasăre
Și lumina ochilor mei din răsuflul tău
ca o floare roșie în stepă
Și glasul
de pe buzele tale ca o boare izbăvind livezile

Frumosule tu ești mai frumos ca soarele
dimineții tale se vestesc
ca niște corăbii de fum încărcate cu mirodenii
Înserările alunecă lin ca turmele în somnul păstorului

Pămîntule bunule marele frumosule
Suflarea noastră este suflarea ta
oasele noastre din oasele tale
vederea noastră din vederea ta
Tu ești lumina luminii cîntecul cîntecului

Pămîntule
veșnicie a mea stea fără stingere
pămîntule tu patrie bună ca un obraz de copil

peisaj

Fumegă în copacul serii
întîmplările de odinioară
Depărtat a gol sună
toiagul cîntecului

Casele mărunte acum
urcă albastru la cer
O lampă cu gaz va aprinde
bătrîna inimă singuratică

abur

Fulgi mari ca păsări
înfloresc arborele somnului
Copilul care doarme
lunecă într-o sanie fără moarte

Printr-un inel de argint
aerul își trece sufletul
Umbra patinatorului încrețește
fața nouă a apei

În păduri cele de pe urmă zăpezi
apun la umbra rară — a copacilor
Într-o curte îndepărtată îndepărtată
din trupul cailor ies aburi

cai galbeni

Ca o luminare drumul pilpîia, pilpîia.
Dimineață era, ceață, vînt.
Ardea pe lume bunicul, cu haina
Lui neagră și dreaptă pînă-n pămînt.

Ținea hățurile fără bici și mîna
Doi cai galbeni spre o gară ca o lumină.
Bunicul, răposatul-ohoho !-a fost cineva
Și s-a dus ușor ca un stol de păsări.

Căci acum pilpîie iarăși ceva
Și aud hodorogind dedesubt dimineața.
Ce bine-o aud ! Însă drumului
I-a crescut iarbă pe piept ca la morți.

Dar în zare, înainte ca ziua
Să-și scapere copitele, mai înainte
Răposatul cu brațele ridicate, cu ochii
Ca două guri de pește

Într-o haină neagră și dreaptă,
Într-o haină lungă pînă-n mormînt,
Își rotește brațele repede, repede
Ca o moară neagră de vînt.

Poveștile pînzelor din Vest

Charles RUSSELL : „Atacul"

Noi, europenii, plimbîndu-ne printre pînzele de început ale americanilor, devenim subit critici calofili, raportăm imediat modalitățile acestea la cele ale pictorilor din Franța, Anglia, Germania, România chiar, descoperim porțiuni de compoziție care seamănă teribil cu porțiuni de compoziție à la Manet, Turner, Friedrich, Aman, surprindem tehnicile savante ale clarobscurului, ale umbrei impresioniste, ale decorativului, delimităm gesturile voit academizante de cele ale suavilor naivi, urmărim liniile de fugă ale diagonalelor... Dar, ni se atrage atenția că sîntem în fața unor secole dramatice, în care faptele s-au succedat vertiginos, necruțător, sublim, sîngeros, crud, înălțător, iar pînzele acestea nu vor să fie altceva decît ce sînt, adică martori conștiincioși ai vremurilor în care se înfiripa destinul unei mari națiuni. Au fost pictori care s-au alăturat curajoșilor expeditionari, chemați chiar de ei, pentru a nota, a descrie, a povesti cu exactitate, cu minuție, cu fidelitate. Nu altceva făcea, de pildă, peisagistul Thomas Moran, în 1871, angajat de către o echipă de cercetare a societății *The United States Geological Survey*, cu sarcina de a înregistra descoperirile expediției. Era aici și unul din primele contracte încheiate între artist și societate, o societate care nu avea timp să fantazeze pe o temă dată, ci trăia tema la modul cel mai fantast. Așa au fost vremurile, așa a fost și pictura.

Poveștile din vest ne parvin acum nu pe calea filmului, deși impresia de realitate filmată ne domină, ci prin agreabilele pînze ale *Muzeului Amon Carter*.

Buffalo Bill îl împușcă pe Yellowhand. In dimineața zilei de 17 iulie 1878, pe cînd se afla în fruntea unui mic detașament de oaste, el s-a opus înaintării unei cete de indieni. Yellowhand, o căpetenie a tribului, a galopat în fruntea războinicilor săi, provocîndu-l pe Bill la luptă. In duel, indianul a căzut împușcat. După care, *conform relatării unui martor ocular*, Buffalo Bill s-a apropiat de victima sa și i-a tăiat cu grijă scalpul. (Charles M. Russell ,ulei pe pînză, 97,9 × 121,6 cm).

O diligență își face drum în noapte, pe furtună. E frig și întuneric. O companie de transport din 1877 recomanda pasagerilor: Călătorind pe vreme foarte rece, nu consumați nici un fel de băuturi alcoolice, întrucît sub influența acestora veți degera de două ori mai repede (Frederich Remington, *Purtați de furtună*, ulei pe pînză, 69×101,9 cm).

Ultima cursă era canonul final la care erau supuși tinerii. In urma suferințelor de neînchipuit suportate în încăperea de ritual, sărbătoriți, secați de vlagă, erau scoși din cort și tîriți cu fata în jos, în mijlocul mulțimii, pînă leșinau. Erau apoi lăsați să zacă pînă mureau sau pînă erau în stare să ajungă la locuință, unde ai lor îi așteptau pentru îngrijire (George Catlin. *Ultima cursă*, ulei pe pînză, 57,5×70,2 cm).

In anul 1767, la vîrsta de 33 de ani, Boone a făcut prima incursiune în ținutul Kentucky. El era convins de bogăția acestor noi pămînturi, încît în 1773 și-a vîndut ferma în Carolina de Nord și, împreună cu alte 5 familii, formînd un grup de patruzeci de oameni, a luat din nou calea Vestului. Iată-l trecînd, alături de soția lui, Rebecca, în fruntea grupului, prin Trecătoarea Cumberland. (George C. Bigham, *Emigrarea lui Daniel Boone*, litografie colorată, 46,4×62,4 cm).

Conflictul dintre vînătorii albi și indienii de baștină era mai degrabă un produs al bogatei mitologii apusene decît o realitate. Dar mitologiile acestea erau ele însele o realitate care trebuia notată, povestită (Arthur F. Tait, *Urmărirea*, ulei pe pînză, 76,3×112,8 cm).

Povești, adevăratele povești.

Cea mai ispititoare mi se pare însă povestea pictorului Catlin, cel care ne-a relatat ultima cursă pe viață și pe moarte a tinerilor indieni și care, pentru neostoiba sau spirit documentarist, recurge la procedeele indienilor. Bizonul posedă un dezvoltat simț al mirosului, fapt ce compensează limitarea vederii sale de către smocurile de păr care îi cresc în jurul ochilor. Vederea slabă nu-i permite să distingă oamenii ascunși în blănurile albe ale lupilor. Catlin trece în blană de lup și astfel se poate apropia de turma de bizoni, pentru a o desena. Captivantă soluție!

Val GHEORGHIU

Muzeul „AMON CARTER" SUA

Popularitatea Vestului American, așa cum este acesta cunoscut în romane sau filme, pare să crească odată cu personajele care îl populează— cowboy și indieni. Arta Americii apusene și muzeele dedicate acestei arte nu mai sînt o excepție.

Pictorii au fost atrași de Vest încă din prima jumătate a secolului XIX. Samuel Seymour, Karl Bodmer, George Catlin și mulți alții au ajuns în Vest încă înainte ca acesta să cunoască civilizația. Frederic Remington și Charles M. Russell au văzut Vestul în timpul cunoscut sub numele de „era sfîrșitului crescătorilor de vite". Toți acești pictori au pictat exact ceea ce au văzut. Fascinația Vestului nu s-a stins încă nici în prezent, deoarece pictori cum ar fi Leonard Baskin sînt încă inspirați de personajele și evenimentele aparținînd istoriei Vestului. Vastul și pitorescul Vest continuă să furnizeze subiecte pentru pictorii care sînt în căutarea unor caracteristici specifice și elemente americane pure.

Și colecționarii s-au interesat de Vest încă de la începuturile civilizării acestei părți a lumii. Printre primii colecționari de tablouri aparținînd pictorilor și desenatorilor din apus s-a numărat și Amon Carter din Fort Worth, Texas, care a achiziționat cele mai multe dintre picturile sale între 1935 și 1955, înainte ca numele lui Remington și Russell să fi fost cunoscute. La moartea sa, Carter și-a lăsat colecția fundației care-i poartă numele cu clauza ca Muzeul de artă al Vestului să adăpostească picturile adunate în cursul vieții sale. Fiul său, Amon Carter junior -și fiica sa, d-na, J .Lee Johnson III au supravegheat proiectarea și construcția muzeului. Binecunoscutul arhitect american Philip Johnson a proiectat clădirea din piatră de fosile cu interiorul în bronz și tik. Pentru Piața muzeului el a ales trei mari sculpturi de bronz ale sculptorului englez Henry Moore. Astăzi, muzeul adăpostește colecția originală a lui Carter la care se adaugă o distinsă colecție de tablouri și bronzuri de Remington și Russell, cîteva dintre ele fiind prezentate și în expoziția „Vestul American" de la Palatul Culturii din Iași. Sub direcțiunea lui Mitchell A. Wilder muzeul a achiziționat mai multe colecții importante de litografii și fotografii, precum și un număr destul de mare de tablouri aparținînd pictorilor americani de la începutul secolului XX, pentru a completa colecția originală „Carter". Astăzi colecția cuprinde, de la peisajele Exeter-ului și New-Hamphsire, ale unor anonimi de la sfîrșitul secolului XVIII, pînă la desenele contemporane ale lui Leonard Baskin.

Muzeul „Amon Carter" este numai unul din cele patru muzee din Statele Unite dedicate artei Vestului American. Muzeele **Whitney** din Cody, Wyoming, **Institutul Thomas Gilcrease de Artă și Istorie Americană** din Tulsa, Oklahoma, precum și **Cowboy Hall of Fame** din orașul Oklahoma City demonstrează cu prisosință popularitatea crescîndă de care se bucură Vestul american și arta care îl reprezintă.

RONNIE C. TYLER

curator de istorie la Muzeul „AMON CARTER" Texas

Teatrul dramatic „Bacovia"

„Totul într-o noapte"

de MIHAIL SABIN

La Bacău s-a instaurat deja — în teatrul ce poartă numele lui Bacovia — o sănătoasă și nobilă obișnuință, aceea de a promova cu încredere și pasiune dramaturgia originală în ceea ce oferă ea nou ca nume și idei. La numai opt luni după premiera lui George Genoiu („Trecere prin veranda verde"), debutează un alt băcăoan, Mihail Sabin, cunoscut pînă acum ca poet (cu patru volume publicate) și ca neobosit și competent critic dramatic. Dacă la aceste două nume le mai adăugăm pe ale lui Ion Ghelu-Destelnica și Mureș Covătaru, lansați și susținuți mai înainte de Teatrul Bacovia, precum și multe alte premiere absolute ale unor piese scrise de dramaturgi din alte părți ale țării, devine evidentă preocuparea constantă a teatrului de a contribui la îmbogățirea și diversificarea repertoriului național și la sprijinirea afirmării unor dramaturgi noi, ale căror voci originale pot împrospăta corul dramaturgilor români, cor cam „subțire" în unele compartimente și cam rutinizat în altele.

Așadar, Mihail Sabin debutează ca dramaturg și de la început vom spune că debutul său nu trebuie privit cu acele obișnuite rezerve și prudențe cu care însoțim de obicei — loc comun al criticii — primele manifestări scenice ale unui scriitor. Piesa lui Sabin și spectacolul semnat de regizorul Cristian Munteanu, fără a fi scutite, ambele ,de slăbiciuni și nesiguranțe, au alura și tonul unor acte artistice mature. Scriind „Totul într-o noapte" Sabin a fost preocupat, cum singur mărturisește, să realizeze o permanentă dezbatere etică, o acerbă confruntare în scopul stabilirii unei comuniuni umane în termenii adevărului, ai purității morale. Procedeul folosit e cunoscut nu numai din teatru, ci și din film. In teatru Agatha Christie, în film, John Ford au recurs la izolarea unui grup de oameni (legați printr-o culpă comună sau forțați de împrejurări fortuite) într-un spațiu închis, în care se confruntă și de unde nu vor ieși pînă ce nu se vor clarifica toate chestiunile puse în dezbatere. Sabin își izolează personajele într-o cabană de munte, la 40 km. de cea mai apropiată insulă de viață — un șantier; le limitează, de asemenea, timpul dezbaterii la dimensiunile unei nopți (procedee clasice) și le oferă posibilitatea mai întîi a unei clarificări morale și apoi a exprimării unei trăsături umane esențiale : solidaritatea în apărarea adevărului, în afirmarea frumuseții vieții, a încrederii în capacitatea individului de a se regăsi. Sigur că faptele în sine pe care marșează autorul — întîlnirea întîmplătoare la o cabană izolată în munți, într-o noapte bîntuită de viscol, a unor oameni ale căror destine sînt legate printr-un fir unic pe care îl poartă personajul numit George Davidescu — pot fi considerate nefirești, deși au motivația lor. Dar înclin să cred că pe Sabin l-a interesat nu atît verosimilul întîmplării cît verosimilul demonstrației de idei, logica examenului de conștiință al eroilor. De aceea piesa — (în care îl recunoaștem ușor pe poet în atmosferă și în unele replici—metaforă, precum și pe critic în efortul arhitecturării dramatice) e mai ales un eseu psihologic nu o piesă de întîmplări strict logice. Pare de pildă nefiresc, în ordinea obișnuințelor, ca fiecare personaj să-și asume culpa uciderii lui Davidescu numai din solidaritate cu ceilalți. Dar dacă pe Davidescu — personaj simbol, un concentrat de răutate, meschinărie, egoism etc. — îl socotim obiectul asupra căruia acționează setea de adevăr și de puritate a celorlalți, dorința firească a lor de a înlătura din viață orice ferment al uritului și meschinăriei, orice posibilitate de ființare a răului, atunci gestul tuturor de a recunoaște că l-au înlăturat devine logic, verosimil. Iată așadar, ce era de demonstrat. Sigur că această operație într-o lume a logicii transformă personajele în ipoteze de lucru, deși există destule elemente telurice în structura lor intimă, în faptele lor, care asigură totuși piesei o legătură imediată cu viața. Ancheta pe care Necunoscutul o întreprinde, e într-un sens inutilă de vreme ce el știa că nimeni nu a ucis ; dar l-au interesat reacțiile în conștiință, procesele morale individuale ale celor de față. E greu să-l socoți pe Necunoscut altceva decît o ipoteză de lucru ; la sfîrșit îți poți spune că el nici nu a existat, ci că a fost doar o proiecție în afară a gîndurilor celorlalte personaje. Și totuși el se justifică și ca persoană reală, purtător al unui interes civic specific societății noastre, stimulator al unor procese de conștiință eliberatoare. In aceeași măsură, George Davidescu poate fi judecat pe ambele planuri : al ipotezei logice și al existenței reale. Un personaj chiar spune la un moment dat : „Poate că George Davidescu nici n-a fost o ființă, ci numai partea de umbră din noi"; ca și Necunoscutul, el ar fi deci o plăsmuire a conștiințelor celorlalți, conștiințe aflate într-un proces de clarificare.

Sabin se dovedește destul de iscusit în dezvoltarea unor asemenea interesante idei, dar construcția sa e mai mult poetică decît dramatică; poezia e substanța piesei, iar teatralitatea ei e doar de natură formală. Există inegalități de ton, treceri nejustificate de la un gen la altul : dramă existențială, aventură polițistă, dezbatere etică. Regia (Cristian Munteanu) a încercat o unificare, o aducere în aceeași gamă, dar, cum era și firesc, efortul, lăudabil, a ameliorat diferențele, aducîndu-le la un nivel acceptabil de unitate, dar nu le-a putut înlătura cu totul. Piesa mai are și alte hibe, mai mărunte : un limbaj livresc pe alocuri, folosit de personaje a căror condiție nu-l justifică (Axinte, de pildă zice : „Șantierul e o lume" ș.a.), o tentă ușor didactică spre final cînd Barbu „trage concluziile" asupra solidarității umane etc.

Distribuția a fost, în general, bine aleasă. Stelian Preda îl înzestrează pe Val cu atributele conferite de autor : om care a fost întotdeauna valoros, dar slab, aerian, credul. Val își joacă drama cu emfază, ca un răsfățat, prăbușit la prima lovitură mai grea, declamîndu-și suferința și sarcasmul. El nu e atît victima lui George cît a propriei sale slăbiciuni și noaptea confruntărilor îl ajută să se descopere lui însuși. Stelian Preda e convingător în conducerea personajului spre această autodescoperire. Mihai Păunescu l-a jucat pe George Davidescu într-o singură tonalitate: om violent, „ambasador al răului", fără nici o inflexiune sau nuanță de omenie. Găsesc potrivită această interpretare dacă o raportez la ceea ce spuneam mai înainte, că personajul e un simbol.

Foarte agreabilă prezență scenică are Sică Stănescu, interpretul lui Axinte, o figură de om deschis, de om pur; pentru el care se știe curat și cinstit e un nonsens ceea ce-i spune Val în legătură cu răutatea oamenilor. El știe doar că vrea să comunice permanent cu semenii și că are încredere în ei; singurătatea îl deranjează, nedreptatea îl scoate din sărite și e gata să facă orice pentru a o înlătura. Un personaj frumos, interpretat cu sinceritate. Mult aplomb are Mișu Rozeanu în schițarea unui profil pe cît de ciudat, pe atît de necesar în această dramă : Necunoscutul, iar Dorel Botoșescu sugerează cu economie de mijloace (uneori chiar cu parcimonie) înțelepciunea așezată și omenia unui simplu barman. (De observat, preferințele autorului pentru oamenii simpli, puritatea morală, cumsecădenia, cinstea fiind haruri mai ales ale acestora). Rolurile feminine ni s-au părut cel mai slab servite actoricește. Dorina Păunescu (Lidia), a nuanțat prea puțin drama fetei care a cunoscut o experiență dureroasă, iar Doina Iacob (Ina) a fost tot timpul monotonă, inexpresivă, neconvinsă de ceea ce face.

Scenograful Ștefan Georgescu a creat un spațiu de joc adecvat, înlesnind o bună mișcare și interferarea planurilor temporale (căci, ca în orice dramă de analiză psihologică, și aici există flash-back-uri).

Ștefan OPREA

ION MINULESCU ŞI ARTELE PLASTICE

Vreme îndelungată director general al artelor, membru în juriile saloanelor oficiale şi prezenţă activă în viaţa noastră artistică, Ion Minulescu (1881—1944) a fost unul dintre colecţionarii (din rîndul literaţilor) care şi-au transformat locuinţa (unde a murit acum 30 de ani, la 4 aprilie) într-un mic muzeu, deschis astăzi publicului în fiecare duminică dimineaţă.

Cunoscîndu-i pe unii (Ressu, Petraşcu, Steriadi ş.a.) încă din anii petrecuţi la Paris, pe la începutul veacului, poetul a rămas apoi prieten apropiat al multor pictori şi sculptori, despre care a şi scris cronici şi articole ce ar merita, cred, să revadă lumina tiparului, adunate într-un volum. După cîte am aflat, harnicul Emil Manu pregăteşte se pare o asemenea binevenită carte, din care se va vedea dragostea şi interesul lui Ion Minulescu pentru artele plastice, pasiunea cu care apăra în publicistica sa adevăratele valori ale epocii.

Spirit îndrăzneţ, lipsit de prejudecăţi, a contribuit prin activitatea sa la crearea unui climat spiritual favorabil dezvoltării artei, intuind talentul unor pictori pe atunci încă tineri, neconsacraţi, pe care i-a încurajat. Adept al unor tendinţe de înnoire în lirica românească, el căuta totodată să promoveze tendinţele înaintate în artă, curentele moderne, de avangardă. Într-o vreme cînd în pictura românească bîntuia un idilism dulceag, sămănătorist, susţinut de epigonii grigorescieni, artiştii susţinuţi de Minulescu (ca, de pildă, Ressu, şi mai ales Iser) refuzau imaginea convenţională a unui ţăran de operetă, afirmînd necesitatea unei arte care să reflecte veridic asprele realităţi sociale ale epocii. Era tocmai în anii de după răscoala ţăranilor, cînd desenele incisive ale artiştilor noştri militanţi demascau chipul hîd al moşierilor şi fabricanţilor, al căpeteniei lor încoronate.

Însăşi poezia lui Minulescu are afinităţi intime cu artele plastice, culoarea devenind una din trăsăturile ei specifice, alături de sonoritatea versului şi o cuceritoare muzicalitate. Contactul permanent cu operele artiştilor a lăsat urme în creaţia sa, aşa cum reiese şi din temele ce revin frecvent: peisaje evocatoare, marine, interioare, naturi statice în care întîlnim o viziune picturală, o predilecţie pentru descrieri în care apelează adesea şi la vocabularul plastic, citînd totodată, numele unor cunoscuţi maeştri ai penelului.

Obsedat de culoare, în care află o bogată sursă de sugestii, poetul dă uneori versurilor sale, printr-o terminologie ad-hoc, o anume reliefare plastică. Se poate zice că pictează prin cuvinte. Nu în zadar s-a spus că pictura-i o poezie care tace, iar poezia, pictură ce vorbeşte. De altfel unele din poeziile sale se şi cheamă: **Pastel, Acuarelă, Triptic banal, Plastică medievală** etc. Uneori îşi dedica versurile pictorilor Th. Pallady, C. Ressu, Iser, colecţionarului K. H. Zambaccian, gest mai profund decît o simplă complezenţă.

Ion Minulescu a fost în acelaşi timp unul dintre acei scriitori care s-au îngrijit îndeaproape de înfăţişarea exterioară a cărţilor lor. În afară de ilustraţii şi coperte la care a avut colaborarea unui artist, cărţile lui Minulescu sînt în genere tipărite cu o literă frumoasă, în formate elegante, cu o notă de distincţie. Fără îndoială că se manifestă aici, într-o largă măsură, gustul, indicaţiile şi îndrumările personale ale autorului.

Încă de la primul său volum, **Romanţe pentru mai tîrziu,** apărut în 1908, Iser îi desenează coperta. Şi tot el, după cinci ani, îi ilustrează volumul următor: **De vorbă cu mine însumi,** iar mai tîrziu altele. In mai multe rînduri poetul a scris elogios despre creaţia acestui pictor, luîndu-i apărarea împotriva celor ce nu-l înţelegeau. Il considera „un artist de elită, la care migăliturile tehnicii dispar în faţa originalităţii concepţiei". Evocînd, în 1916, vechea prietenie ce-l lega de acest artist, cu care a fost şi coleg de şcoală la Piteşti, găsea frumuseţea picturii lui „în franchetea ei brutală şi solidă, degajată de orice tocmeală cu natura". Iar mai tîrziu adăuga că valoarea ei „constă în preţiozitatea manierei de a şti să denunţe minciuna strecurată, sub zaimful frumosului convenţional...".

Există fără îndoială unele corespondenţe intime între poezia minulesciană şi arta lui Iser, care venea cu o notă nouă, aspră, în plastica noastră. Poetul a căutat să-l impună conştiinţei publicului, reliefîndu-i personalitatea, consecvenţa exemplară: „timp de patru decenii de cînd ne cunoaştem, nu mi-a dat nici o dată prilejul să-l mai văd şi altfel decît aşa cum el înţelege să fie şi să rămînă...". Natura moartă denumită **Bazar sentimental** i-a fost inspirată pictorului de poezia lui Minulescu cu acelaşi nume.

Colecţia Minulescu s-a format pe încetul, de-a lungul unui mare număr de ani, oglindind, fireşte, gustul poetului, care s-a înconjurat de aceste opere din nevoia de a-şi apropia ceea ce l-a atras. Lucrările sînt expuse nu pe autori, nu după creatorii muzeistice, urmărind vreun scop didactic, ci după cum au fost ele rînduite în decursul vremii, în cadrul intim al căminului. Intîlnim tablouri de Ressu, Iser, Ghiaţă, N. Tonitza, M. H. Maxy, P. Iorgulescu-Yor, V. Popescu, Lucia Dem. Bălăcescu, Cuciurencu, Adam Băltăreţu, Corneliu Mihăilescu, Lucian Grigorescu, H. Catargi, Margareta Sterian, Magdalena Rădulescu, Micaela Eleutheriade, R. Iosif, Dem. Iordache, Bob Bulgaru, Anastasie Demian, Ştefan Popescu, M. W. Arnold, Paul Miracovici şi alţii, sculpturi de C. Medrea, O. Han, E. Schlosser, ca şi stampe japoneze, ceramică românească şi străină, icoane pe sticlă şi pe lemn, podoabe, ţesături şi broderii, vase de cristal, argintărie, lemn, podoabe, ţesături şi broderii, vase de cristal, argintărie, vechi piese de mobilier, — o varietate de obiecte care dau colecţiei un anume farmec, punîndu-se reciproc în valoare, contribuind la închegarea unei armonioase ambianţe, în care a trăit poetul şi soţia sa, Claudia Millian (1887—1961), poetă sensibilă, ziaristă militantă, autoare dramatică şi totodată şi pictriţă. Cînd s-a căsătorit cu poetul, urma cursurile Şcolii de arte frumoase. A expus la saloanele oficiale şi a avut cîteva expoziţii personale. In colecţie se păstrează şi cîteva peisaje ale sale, viu colorate, cu predilecţie pentru elementele pitoreşti ale litoralului dobrogean. Fiica lor, Mioara Minulescu, ea însăşi artistă decoratoare, păstrează cu grijă atmosfera autentică în care au trăit cei doi creatori.

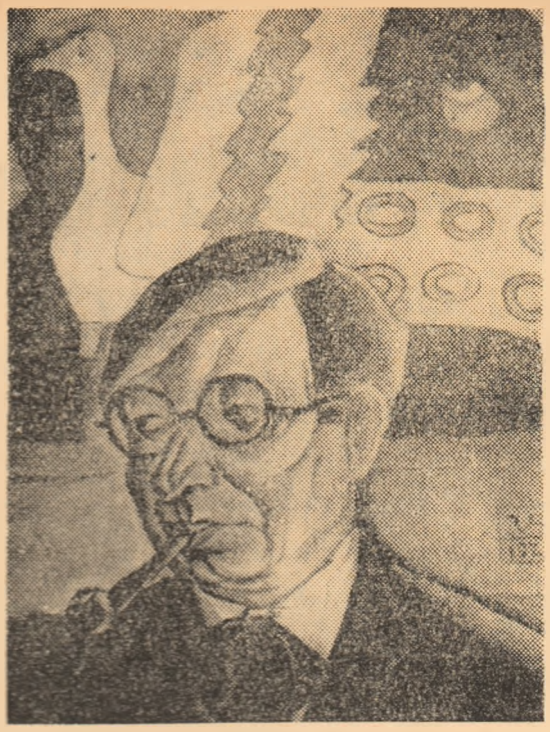

Portret de Victor BRAUNER

Mai multe portrete în ulei şi în diferite tehnici ale graficii îl reprezintă pe poet. Iser i-a desenat adesea chipul, uneori în amicale şarje. Pictorii l-au solicitat să pozeze, cum este în portretul realizat de băimăreanul Alexandru Ziffer, sau în cel pe fond decorativ, cu motive împrumutate dintr-o broderie persană (aluzie la pasiunea poetului pentru arta orientală), pictat de Victor Brauner în 1924. J. Al. Steriadi l-a înfăţişat în trei desene în peniţă, în mai multe ipostaze, iar pictorul grec Galanis i-a oferit cu dedicaţie portretul din anii Parisului, surprinzător pentru cei ce nu l-au cunoscut pe Minulescu în anii tinereţii sale: boem, cu barbă roşcată, bogată lavalieră, însoţit de ghitara-i de trubadur.

Camil Ressu, vechiul său prieten, i-a zugrăvit şi el de mai multe ori chipul. Bun psiholog, intuind trăsăturile interioare ale modelului, Ressu l-a pus să-i pozeze în amplul portret realizat în 1942, într-un fotoliu de un roşu stins, cu trabucul între degete; e desigur un gest de pază, o atitudine oarecum căutată, ostentativă chiar, dar proprie autorului **Romanţelor pentru mai tîrziu.** Haina larg desfăcută la piept lasă să i se vadă vesta de culoare mai deschisă, precum şi albul cămăşii cu lavalieră. Semeţ, sigur de el, are aici un gest uşor declamatoriu, cum îi era şi firea şi cum ne apare şi din versurile sale. Fiind ultimul dintre portretele sale, imaginea capătă întrucîtva şi o valoare testamentară, în sensul că aşa a vrut să se înfăţişeze posterităţii: într-un moment ce pare că aşteaptă inspiraţia. Fiind vorba de Minulescu, care nu şi-a cruţat nici propria-i persoană de săgeţile ironiei, s-ar putea însă ca şi poza aceasta, deliberativ adoptată, să aibă o nuanţă de autosatiră.

Cu 30 de ani în urmă, în ampla sa compoziţie **Terasa Oteteleşanu,** locul de întîlnire preferat al artiştilor, pictorul îl portretizase printre ale figuri obişnuite ale celebrei cafenele bucureştene, alături de T. Arghezi, Corneliu Moldoveanu, Iser, Steriadi, Alex. Satmari şi Alfons Castaldi, văzut din faţă, cu forţa de individualizare caracteristică arţei lui Ressu.

Din intervenţiile lui Minulescu în dezbaterea fenomenului artistic contemporan, reţinem aici doar pe aceea reliefînd spiritul novator al sculpturii lui Constantin Brâncuşi, în care arată că „opera lui nu se aseamănă, nu se confundă şi nu se întregeşte cu nici una din formulele frumosului controlat, decretat şi etichetat în rafturile tradiţiei artistice", şi că marele sculptor român este „ceva mai mult decît un artist", despre a cărui valoare rămîne să hotărască „sensibilitatea lumii de mîine"...

O apreciere întru totul omologată de istorie!

Marin MIHALACHE

Teatrul pentru copii şi tineret — Iaşi

„Cronica faptului divers"

Premiera Teatrului pentru copii şi tineret din Iaşi reprezintă mai ales o formulă de spectacol. Fapt evident, dacă ne gîndim că numerele din care este asamblat pot fi, de fiecare dată, altele. Particularitate care permite o fecundă şi operativă pliere pe actualitate — calitate rîvnită, în mod manifest, de această montare. Aşadar, constantă rămîne, în principiu, doar ideea directoare, exprimînd năzuinţa de a realiza scenic o expresivă cronică a faptului divers (înţeles, evident, în mod polemic, drept exponent al cotidianului şi contemporaneităţii). Deci „fapt divers" numai în aparenţă, pentru că, practic, orice fapt îşi are semnificaţia sa, mai mult sau mai puţin profundă care se cere pusă în valoare. Ceea ce-şi şi propune să sublinieze respectivul spectacol, printr-o interesantă panoramizare a datelor existenţei, începînd de la planul atitudinii curente faţă de solicitările muncii şi ale vieţii şi mergînd pînă la potenţarea, prin cuvînt, a unui explicit mesaj militant, invitînd la o considerare decisă a responsabilităţilor umane. Intrebarea „Ce faci?", tranşant adresată spectatorului, este reluată într-un concert de nuanţe care sugerează răspunsuri din variate perspective şi disponibilităţi afective, tonul şi gestul interpretului relevînd caracterul angajant al sensului exprimat, ce se cere aprobat sau sancţionat, în nici un caz tratat cu indiferenţă. Se realizează astfel ingenioase momente stilizat-agitatorice, imaginea scenică alternînd „prezenţele" şi „absenţele" — ultimele tratate în manieră satirică, nu lipsită de savoare (deşi ar implica, uneori, un plus de subtilitate şi rafinament). Indeosebi „Interviul luat unei vaci" — în mod hotărît, cel mai bun text al spectacolului — apoi „Incendiul", „Invîrtelile meşterului Titirez" abordează cu curaj aspecte cotidiene, vestejind mentalităţi în care se fac simţite frivolitatea, comoditatea, formalismul, lipsa de probitate şi de competenţă etc.

Colajul scenic rezultînd din însumarea momentelor poematice şi satirice, a versului şi prozei, a pantomimei şi antrenului muzical reuşeşte să solicite continuu interesul spectatorului. Se constituie astfel un original dialog scenă-sală, modalitatea utilizată devansînd simplul divertisment sau comoda alegorie şi ambiţionînd o ipostază a teatrului politic, în care expresia scenică are fervoarea afişului agitatoric şi temperatura lozincilor mobilizatoare. Iată de ce, panouri tapetate cu ziare devin veritabile sintagme ale limbajului teatral, cu ajutorul lui mobilîndu-se, la vedere, spaţiul scenic, în tablouri de stilizată expresie agitatorică. Ele au funcţia unui lait motiv, cu valoare de apel la considerarea atentă, angajată, a actualităţii. In acest cadru evoluează, laolaltă, actor şi păpuşă, ultima realizată în foarte de efect supradimensionări, un ingenios tapet cu aspect de gazetă omogenizînd ansamblul şi subliniind sensul agitatoric al demersului scenic întreprins. In cuprinsul acestuia, spectatorul este întreţinut pe teme contemporane de o mare diversitate, expuse într-o manieră care implică tensiunea dramatică, dar exclude emfaza sau falsa teatralitate.

Şi chiar dacă, nu toate aceste generoase şi cam pretenţioase intenţii îşi au o plenară împlinire scenică, ele trebuie salutate cu căldură şi încurajate. „Cronica faptului divers" reprezintă o oportună şi eficientă deschidere de orizont teatral, semnalînd unele disponibilităţi încă nefructificate ale teatrului de a intensifica prezenţa lui mobilizatoare în cea mai imediată actualitate. De altfel, din această perspectivă, noua premieră a Teatrului pentru copii şi tineret din Iaşi implică în fapt, contractarea unei ambiţioase obligaţii, privind reluarea sa pe afiş, la solicitările momentului şi la disponibilităţile de fantezie ale realizatorilor săi. Printre aceştia se numără, în primul rînd, regizorul Const. Brehnescu şi scenograful Lică Nicolae, autorii incluşi scenariului semnat de Natalia Dănăilă fiind, după cum ne informează afişul spectacolului: Valentin Silvestru, Cezar Baltag, Val Gheorghiu, Sanda Ghimpu, Eugen Frunză, Aurel Storin, Ion Ţăranu, Marin Traian, Const. Popa, Traian Ţanea, Ana Mişlea, Victor Leahu. Să menţionăm prezenţa efectivă în spectacol a două formaţii muzicale: Pop Studio T şi Flacăra Folk (ultima cu un recital de autentică vibraţie).

Intens solicitaţi, pe toată gama mijloacelor de expresie scenică (inclusiv coregrafie şi intervenţii muzicale), interpreţii — Ion Agachi, Nicolae Brehnescu, Camelia Bujdei, Const. Amuntencei, Ortansa Stănescu, Simona Agachi, Const. Ciofu, Emil Petcu, Emilia Azamfiricăi, Nina Dimitriu, Carmen Baltag — vădesc un susţinut efort de autodepăşire, cu rezultate mai mult decît notabile, dacă ne gîndim că nu este prea mult timp de cînd aceştia au „îndrăznit" să alterneze mînuirea, de după paravan sau din trapă, a păpuşii, cu apariţia la vedere, cu toate exigenţele pe care le impune teatrul cu actori; dar şi cu păpuşi, — într-un distinct profil de „muzical", ale cărui suprinzătoare valenţe, noua montare le confirmă din plin.

Al. I. FRIDUŞ

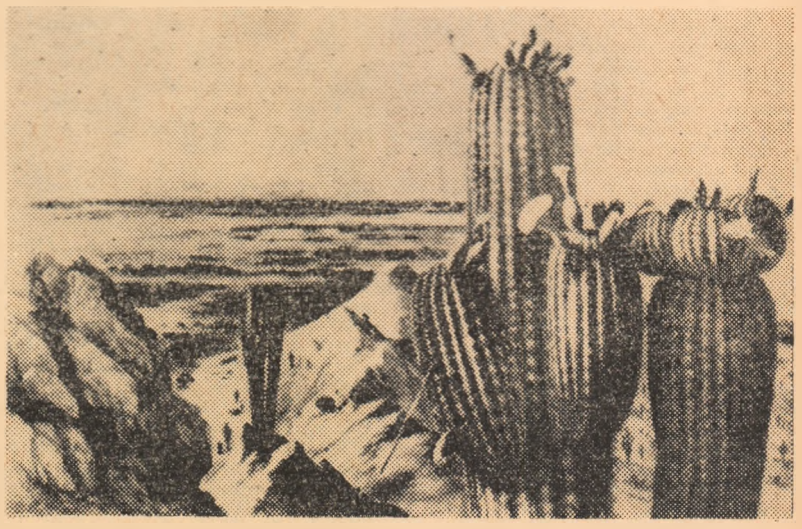

Henry C. PRATT: „Vedere a munţilor Maricopa, Riogila, Arizona"

aniversări

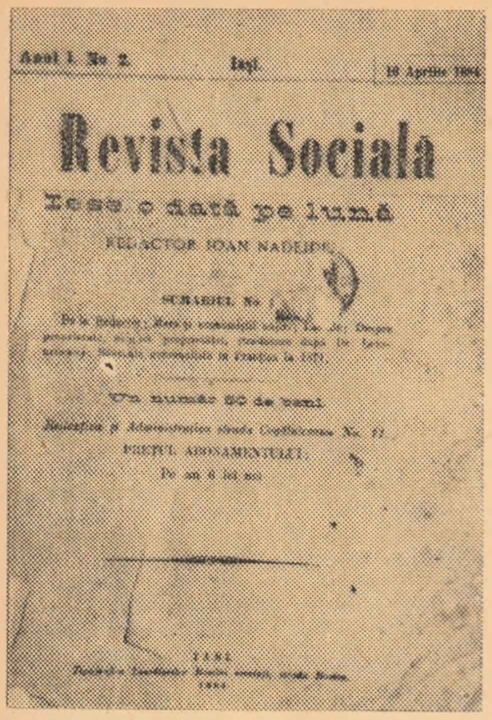
Anul I. No 2. Iaşi. 10 Aprilie 1884

Revista Sociala

Iese o dată pe lună

REDACTOR IOAN NADEJDE

SUMARIUL No 2

Un număr 50 de bani

PREŢUL ABONAMENTULUI.

Pe an 6 lei noi

IAŞI

1884

„REVISTA SOCIALĂ"

—90 de ani de la apariţie—

Împlinirea a nouă decenii de cînd apărea la Iaşi primul număr al primei publicaţii teoretice socialiste din ţara noastră, „Revista socială", prilejuieşte relevarea unui fapt fundamental în elaborarea oricărei consideraţii de ordin istoric asupra mişcării muncitoreşti din România şi anume aderenţa ei timpurie la gîndirea cea mai avansată a epocii, la teoria socialismului ştiinţific.

Publicată lunar între anii 1884 şi 1887, sub redacţia lui Ioan Nădejde, „Revista socială" a făcut cunoscute prin coloanele sale importante studii economico-sociologice marxiste, în care erau combătute doctrinele politice mic-burgheze, demonstrîndu-se superioritatea teoriei marxiste, bogăţia şi înalta valoare a ideilor de bază ale acesteia.

Apariţia „Revistei sociale" nu poate fi explicată decît punînd-o în legătura sa firească cu unul din procesele sociale cele mai marcante ale evoluţiei societăţii româneşti din ultimele decenii ale secolului trecut, proces constînd în dezvoltarea şi intrarea viguroasă pe arena vieţii politice a tinerei clase a proletariatului industrial. In aceeaşi perioadă în ţările române se afirma o puternică pleiadă de intelectuali cu vederi progresiste, devotaţi intereselor poporului, idealurilor de progres social, cauzei înfloririi patriei şi cuceririi unor largi drepturi şi libertăţi democratice pentru masele muncitoare. Cercurile socialiste constituite în acest context istoric desfăşurau o activitate propagandistică, editînd o serie de publicaţii prin intermediul cărora socialismul ştiinţific este larg răspîndit.

Intre aceste publicaţii, „Revista socială" a jucat un rol de prim ordin, relevat de altfel în raportul delegaţiei române la Congresul de la Bruxelles al Internaţionalei a II-a. Conţinutul teoretic al „Revistei sociale" îl evidenţiază pe Constantin Dobrogeanu-Gherea ca pe colaboratorul ei cel mai activ, cel mai competent, care a reuşit să cunoască mai profund învăţătura marxistă şi s-o aplice creator la condiţiile României. Contribuţia sa, hotărîtoare pentru orientarea şi ţinuta ştiinţifică a „Revistei sociale", avea să fie notată, o jumătate de veac mai tîrziu, de către Sofia Nădejde în amintirile sale despre venirea la Iaşi unde „prin discuţiile de nopţi întregi între C. Dobrogeanu şi intelectualii socialişti, mişcarea a fost îndrumată în direcţia social-democratică marxistă". Intr-adevăr, la „Revista socială" cu puţin vedea pentru prima oară lumina tiparului asemenea studii cum sînt „Karl Marx şi economiştii noştri", „Robia şi socialismul", „Ce vor socialiştii români" ş.a. intrate în fondul de bază al literaturii marxiste din România ultimelor decenii ale veacului trecut.

De la bun început, Gherea şi-a propus în paginile „Revistei sociale" să dezvăluie caducitatea afirmaţiilor diverşilor exponenţi burghezi despre faptul că pentru România socialismul ar fi o plantă exotică", el fiind mai pornit Europei occidentale, că socialismul fiind legat de existenţa proletariatului industrial nu are cum să se dezvolte la noi întrucît acest proletariat ne lipseşte. Cu o vervă strălucitoare Gherea polemizează cu aceşti exponenţi demonstrînd, pe baza unei ample analize a realităţii social-economice şi politice româneşti, că „socialismul pentru noi este plantă exotică tot atît de puţin cît a fost şi liberalismul care la 1848 a fost adus în ţara noastră".

Pătrunderea ideilor marxiste în mişcarea noastră muncitorească ridica în acel timp la ordinea zilei problema creării partidului politic al clasei muncitoare. In acest sens în paginile „Revistei sociale" apare tot mai insistent ideea făuririi unui „partid socialist", a „partidului marxist al muncitorimii". Pe calea spre realizarea acestui deziderat o însemnătate cu totul deosebită a avut publicarea de către Constantin Dobrogeanu-Gherea, mai întîi în broşură, a lucrării „Ce vor socialiştii români ?", considerată, aşa cum relevă tovarăşul Nicolae Ceauşescu, „primul program al mişcării revoluţionare marxiste din ţara noastră". Intr-adevăr, aici este demonstrată nu numai necesitatea creării partidului politic al proletariatului dar şi formulat obiectivul politic fundamental al acestuia — lupta revoluţionară pentru cucerirea puterii de stat, instaurarea dictaturii de clasă a muncitorimii şi făurirea societăţii socialiste. In această lucrare şi-a găsit expresie concepţia de excepţională valoare, potrivit căreia ţelurile vizate de mişcarea socialistă nu puteau fi rezultatul transplantării mecanice în ţara noastră a unor idei formulate în cadrul mişcării socialiste internaţionale şi potrivit altor condiţii concret-istorice, ci trebuiau deduse din realităţile specifice ale României. „Un socialist modern, care ţine la socialismul ştiinţific — scria Gherea — îşi deduce idealul din mişcarea omenirii, din evoluţia ei, iar mijloacele de lucrare şi felul lucrării din condiţiile în care se află un popor". Mai departe, tot Gherea scria: „Şcolari ai socialismului ştiinţific, membri ai marii familii socialiste europene, noi ştim că felul activităţii noastre atîrnă de condiţiile reale ale ţării noastre şi mai ales de cele economico-sociale... Aşadar, să analizăm condiţiile de trai ale ţării noastre, cum urmează din poziţiunea poporului muncitor, din relaţiile de clasă, din cultura noastră, din temeliile economice". Studiul eminentului gînditor marxist a definit, pentru prima oară în literatura socialistă din România, rolul istoric al proletariatului în răsturnarea pe cale revoluţionară a orînduirii burgheze şi în edificarea societăţii socialiste, capacitatea lui ca, eliberîndu-se pe sine, să elibereze pe toţi cei ce muncesc de exploatarea omului de către om. Şi tot aici găsim formulată, potrivit învăţăturii marxiste, cerinţa trecerii mijloacelor de producţie în proprietate colectivă, drept condiţie primordială a făuririi noii societăţi. „Poporul, proletariatul — scria Gherea — ajungînd la putere, după revoluţia socială proletară, va întrebuinţa dictatura de clasă ca mijloc pentru a-şi întări domnia, pentru a organiza formele de viaţă ale societăţii socialiste". De asemeni, se sublinia necesitatea ca „Naţia să ajungă singură proprietară asupra tuturor instrumentelor de muncă, asupra pămîntului, minelor, fabricilor şi altor aşezăminte industriale, asupra drumurilor de fier etc. Naţia, stăpînă peste toate instrumentele de muncă, va da producţiunii o direcţie unitară şi armonică". Luînd cunoştinţă tocmai de acest studiu al lui Gherea, Friedrich Engels împărtăşea lui Ioan Nădejde, cîtva timp mai tîrziu: „Cu mare plăcere am văzut că socialiştii din România primesc, în programul lor, principiile de căpetenie ale teoriei care a izbutit a aduna într-un mănunchi de luptători mai pe toţi socialiştii din Europa şi din America — e vorba de teoria prietenului meu, răposatul Karl Marx".

Astăzi, la împlinirea a 90 de ani de la apariţia primei reviste teoretice marxiste din România, avem fericirea de a constata că acei primi vlăstari ai ideilor socialismului s-au dezvoltat în toată deplinătatea lor, rodind bogat în marile realizări ale socialismului pe pămîntul românesc. Acestea sînt indisolubil legate de capacitatea partidului clasei noastre muncitoare de a aplica creator marxism-leninismul la condiţiile noastre proprii, de a îndeplini misiunea de forţă politică conducătoare conştientă a întregii societăţi, de a forma şi dezvolta conştiinţa socialistă a maselor.

Const. DROPU

SOARELE, MAREA NOASTRĂ SPERANŢĂ...

Ceea ce se întîmplă la ora actuală în lume, pe linie de energie, este doar un simplu fior. Era, la urma urmei, cît se poate de natural ca rezervele energetice ale pămîntului să se împuţineze într-o zi şi opulenţa să facă loc penuriei. Resursele naturale ale pămîntului sînt, prin definiţie, finite; infinită este doar viaţa, luată în general. Poate tocmai în acest fapt stă cel mai mare cusur, dar în acelaşi timp — şi cea mai mare calitate a planetei, ca şi a speţei umane care o valorifică.

Un secol şi jumătate de civilizaţie maşinistă a fost suficient pentru a ne alerta în ceea ce priveşte rezervele noastre planetare de combustibil fosil. Dacă secolul al XIX-lea poate fi pe bună dreptate denumit **al cărbunelui**, iar cel actual **al electricităţii**, ce denumire vom acorda oare secolului ce urmează? „Soarele" energetic întruchipat de cărbune, ca şi cel întruchipat de electricitate au trecut de zenit şi, coborînd pe firmamentul Terrei au început să pălească, apropiindu-se vertiginos de orizontul crepuscular. Dar, un nou soare energetic şi-a făcut apariţia, în incandescenţa aurorei, prefigurînd o nouă perioadă din suita marilor perioade ale istoriei: perioada energeticii termonucleare.

Dar şi această energie este finită prin definiţie, astfel că cele mai promiţătoare speranţe, care se conturează, nu ţin nici de energia eoliană nici de cea vulcanică sau de cea a valurilor, ci de energia solară. **Din acest punct de vedere soarele este trecutul la fel, ca şi viitorul nostru.**

Astrul zilei este cel mai mare miracol din galaxia noastră, atît de poetic denumită Calea Lactee. Tot acest conglomerat cosmic, alcătuit din aproximativ 200 de miliarde de stele, primeşte lumină şi căldură de la această fundamentală sursă. Rezervele sale energetice sînt practic inepuizabile, din moment ce poate furniza hidrogen pentru aproximativ 10 miliarde de ani. Considerîndu-se că circa jumătate din aceste rezerve au fost deja consumate, fotosfera solară va mai putea expedia, aşadar, căldura şi lumină în cosmos, încă cel puţin 5 miliarde de ani de aici înainte; cifră care în optica umană poate fi identificată, fără teamă de eroare, cu infinitul.

Toate planetele care gravitează în jurul astrului solar nu interceptează decît a 1/227.000.000-a parte din radiaţia sa. Restul se pierde în spaţiu. Din acest motiv, **Helios** impresionează mai puţin prin ceea ce dă, cît prin ceea ce risipeşte. Soarele pierde în fiecare zi 360 milioane tone materie, care sînt transformate în energie. Acest lucru face ca atracţia sa să se diminueze, fapt ce determină îndepărtarea implicită a planetelor. **Terra** nu va face desigur excepţie de la această regulă, pentru că regulile universului sînt imuabile. Tot din acest motiv întîrzie şi rotaţia în jurul axului, întîrziere care într-un secol se ridică la cifra de 1751 secunde şi la 24 ore în 4300 de ani. Este de presupus aşadar, şi nu fără temei, că peste aproximativ 5 miliarde de ani soba cosmică va înceta de a ne mai fi de folos, mai ales că resursele sale de hidrogen se vor epuiza. Dar nu este de loc cazul să fim pesimişti. Cinci miliarde de ani în optica noastră echivalează, după cum am mai spus, cu infinitul. Avem aşadar, înainte 5 miliarde de ani pentru exploatarea miracolului solar.

Preocupările omului pentru captarea energiei solare sînt foarte vechi. Le găsim în structurile aparatului construit de Heron din Alexandria, destinat pompării apei. Le găsim în incendierea flotei romane, la Siracuza, de către sistemul de oglinzi imaginat de Arhimede. Şi într-un caz şi în altul au fost valorificate virtuţile potenţiale ale radiaţiilor solare. Buffon a imaginat pe această bază şi o ingenioasă bucătărie solară, care poate fi admirată şi astăzi la Muzeul de Arte şi Meserii din capitala Franţei. In zilele noastre, preocupările pentru captarea energiei solare tind a căpăta un caracter general, un caracter al faptului comun. O vie mişcare de idei, o vie demonstraţie de activităţi practice s-a declanşat pe mapamond pe această temă, mai ales în ultimul deceniu şi în special în ultimul an cînd pe planetă s-au făcut auzite primele semnale lansate de sirena penuriei energetice. Cît de stranii şi cît de şocante ni se par aceste semnale, mai ales acum cînd ni s-a făcut demonstraţia că soarele scaldă pămîntul într-o incomensurabilă baie de energie, care poate fi exprimată prin cifra de 1,2 kilowaţi pe metrul pătrat de suprafaţă!

Aşa după cum spunea cineva, **Terra** poate fi considerată, din anumite puncte de vedere, drept o veritabilă navă autarhică, cu deosebirea însă, faţă de alte nave că ea nu beneficiază de sprijinul acelui creier electronic, reprezentat de centrul spaţial de lansare. Singurul sprijin, pe care noi oamenii putem conta în acest univers infinit, este reprezentat de această sobă uriaşă, care se află la o distanţă de 150.000.000 km de noi ca şi de geniul propriu al speţei umane. Exploatînd la maximum aceste incomensurabile valori, ne putem asigura un viitor tot atît de incomensurabil. Iată cîteva succese mai reprezentative pe această linie: în Israel, există deja în funcţie peste 100.000 de case încălzite solar, iar în Japonia peste 2 milioane. Aparatul lui Heron din Alexandria a fost reconsiderat de pe poziţiile ştiinţei moderne şi, la ora actuală, sînt în funcţie sute de pompe solare în Mauritania, Nigeria, Senegal etc., care asigură transportul apei în inima junglei.

In S.U.A. sînt în funcţie deja două duzini de case experimentale, climatizate, într-un procent ce variază între 50—80 la sută, exclusiv pe calea conversiunii energiei solare. In U.R.S.S., într-o staţie experimentală din Taşkent, radiaţiunile solare sînt captate cu ajutorul unor oglinzi parabolice gigante şi focalizate asupra unor rezervoare cu apă sărată, care va fi transformată în apă dulce. Radiaţiile solare transformate în prealabil în electricitate, care este acumulată în baterii, încălzesc o casă experimentală la universitatea Delaware. In India este în funcţie o uriaşă plită solară de 500 waţi. In cîteva insule din albastra mare Egee, funcţionează cu mare randament instalaţii de desalinizare a apei, pe bază de energie solară. In Turcia, la aşa numita Universitate Tehnică a Orientului Mijlociu, s-a pus la punct o instalaţie de absorbire a apei de inundaţie, tot pe bază de energie solară.

Norman Ford şi Joseph Kane ne aduc la cunoştinţă, într-un recent număr din „Bulletin of the Atomic Scientists", o metodă originală de exploatare a focului solar; metodă prin intermediul căreia apa este încălzită pînă la temperatura de 1500 grade. În acest fel devine posibilă producerea de hidrogen pe calea disocierii termice. Autorii preconizează că hidrogenul astfel preparat, va putea substitui gazul natural. Pe de altă parte, directorul Centrului de ştiinţe optice din cadrul universităţii Arizona se află într-o fază foarte înaintată cu proiectul centralei solare de un milion de megawaţi; centrală destinată a fi plasată, în viitorul apropiat, în deşertul din Colorado. Numai din valorificarea căldurii emanate de turbinele acestei centrale s-ar putea desaliniza apă pentru 120 milioane de oameni.

In Octombrie 1973, autorităţile nigeriene au organizat, sub egida Organizaţiei Naţiunilor Unite, un colocviu asupra valorificării energiei solare în cadrul continentului african; 23 de experţi adunaţi aici din 14 ţări africane, au efectuat un foarte fertil schimb de idei pe tema desalinizării mării, a climatizării locuinţelor şi a refrigerării.

Valorificarea intensivă a energiei solare se izbeşte însă de o serie de dificultăţi, între care precumpănesc cele legate de preţul de cost. Astăzi, de exemplu, un motor Diesel costă mai puţin decît o turbină de vapori funcţionînd pe bază de energie solară. Dar acestea sînt dificultăţi inerente oricărui început. **Se ştie, de exemplu, că un bec de incandescenţă costa, în anul în care Edison l-a lansat pe piaţă, cît un fotoliu, pentru ca astăzi un fotoliu să valoreze cîteva sute de asemenea becuri.** Savanţii de pretutindeni sînt însă foarte optimişti. Cei de la **Massachusetts Institute of Technology**, reputat for ştiinţific, profilat pe cele mai moderne probleme privind viitorul omenirii, au stabilit că, numai peste 45 de ani energia solară va asigura 35 la sută din consumul de gaz domestic, 10 la sută din aprovizionarea cu combustibili lichizi şi 20 la sută din necesităţile de curent electric ale ţării. Aceasta este şi motivaţia programului actual privind cercetările pentru utilizarea energiei solare, alcătuit de Fundaţia Naţională a Ştiinţei din S.U.A. în colaborare cu N.A.S.A., care prevede suma uriaşă de 3 miliarde şi jumătate dolari alocaţi acestor cercetări; sumă de 6 ori mai mare decît cea preconizată pentru cercetările termo-nucleare.

Profesorul Felix Trombe, directorul Laboratorului de energie solară de la Centrul Naţional al Cercetării Ştiinţifice din Franţa declara de curînd, în cadrul unui interviu, următoarele: **„Va trebui, poate, făcută o sudură între energia combustibililor—fosile şi energia nucleară — şi acest rol ar putea reveni energiei solare, care, împreună cu energia vîntului, mareelor şi căderilor de apă, vor fi ultimele de care vom dispune. Problema este dublată de îngrijorarea pe care o provoacă poluarea crescîndă a mediului pe o mare suprafaţă a globului. Iată deci, energia solară promovată din situaţia de energie—ficţiune într-o energie de care va fi nevoie foarte curînd".**

Cercetările care se întreprind astăzi în lume pentru valorificarea energiei solare vor aduce desigur mereu noi valori la dosarul deschis al acestei ştiinţe, care se constituie sub ochii noştri. Intreaga omenire trebuie să participe la acest efort colectiv de afirmare a unui nou gen de a acţiona. **Triumfului solar să-i opunem triumful geniului uman.**

Arcadie PERCEK

MOMENT

Salut „Convorbirilor literare"

Falnic titlu de noblețe intelectuală și scriitoricească stă pe frontispiciul acestei reviste ieșene care în nouă sa formulă, după metamorfoze reflectînd noua istorie a țării, a împlinit un sfert de secol de fructuoasă existență!

Sărbătorirea acestei vîrste, care a avut loc acum o săptămînă, a stat sub semnul aducerilor aminte care se impun și în prezent prin rezultatele certe ale devotamentului față de cultura românească, ale competenței și curajului intelectual. Sobra festivitate desfășurată în sala mare de la Palatul Culturii a cunoscut acea emoție reținută și acea lucidă evaluare a unui drum ascendent care se cere perfecționat mereu — caracteristici care au străbătut îndeosebi cuvîntarea tovarășului Vasile Potop, primul secretar al Comitetului județean Iași al P.C.R., președintele Consiliului popular al județului Iași, cît și vibranta evocare și elogiul nuanțat al drumului parcurs, efectuat cu o cuvenită distanțare de către tovarășul Laurențiu Fulga, prim-vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R.S.R. In cuvintele lor de salut, tovarășii Mircea Radu Iacoban, secretar al Asociației Scriitorilor din Iași, G. Dimisianu („România literară"), T. Balș („Luceafărul"), Liviu Leonte („Cronica") Anghel Dumbrăveanu („Orizont"), Traian Iancu — director al Fondului literar, au remarcat trăsături specifice, au subliniat valori și inițiative interesante, manifestîndu-și participarea caldă la această aniversare a uneia dintre apreciatele reviste de literatură ale Uniunii Scriitorilor. Cumpăna între generozitate și exigență, despre care amintea în cuvîntul său Mircea Radu Iacoban, rămîne un principiu care, provenind încă de la publicația scoasă de Iacob Negruzzi acum 107 ani, își afirmă justețea și necesitatea și în prezent.

In răspunsul său, redactorul șef al actualelor „Convorbiri literare", Corneliu Stefanache, a găsit cuvinte de aleasă mulțumire și satisfacție pentru participarea și urările aduse redacției dovedind în același timp efervescența unui temperament de neobosit animator.

★

Reflectînd și pe această cale sentimentele frățești și urările de succes exprimate oral la festivitatea menționată de către redactorul șef al revistei, tovarășul Liviu Leonte, „Cronica" vede în aniversarea lunarului ieșean prilejul unui important bilanț, îndreptățind asteptarea viitoarelor realizări de primă importanță pentru progresele literaturii din această parte a țării. Un cald salut adresăm cu această ocazie colectivului redacțional, colegiului și tuturor colaboratorilor „Convorbirilor literare", cu deplina încredere în succesele lor care vor fi, în aceeași măsură, și ale noastre. LA MULȚI ANI!

La Galeria Cronica: „Culorile țării de sus"

Suceava a trimis Iașului poezia, muzica și pictura sa. In sala Filarmonicii Moldova poeții au cinstit țara și vrednicia oamenilor în stihuri cu zbor înalt; corul de cameră „Ciprian Porumbescu" a împletit lirismul inspirat din Eminescu cu vigoarea patriotismului născut la Stupca, iar Sofia Vicoveanca a adăugat serii sucevene neastîmpărul ghiduș al muzicii horite. Apoi fetele drapate în solemnul alb-negru au plecat, poeții și-au închis volumele, pînă și Vicoveanca a ieșit din scenă urmată de taraful ei. Și s-a așternut liniștea.

Numai în Galeria „Cronica" au rămas „Culorile țării de sus" ca o ademenire către obcine. Peisajul generos al lui Dimitrie Loghin, „Fata cu ulciorul" și „Datinele" lui D. Rusu, „Prichiciul de horn" al lui Mircea Hrișcă, „Minerii" lui Ion Carp Fluerici, „Uzina" lui Adrian Bocancea, „Sunetul de orgă" al Marioarei Pruteanu . . . — un buchet edificator asupra artei care înflorește în climatul spiritual al Sucevei contemporane.

Schimb cultural

In aceste săptămîni se desfășoară un fructuos schimb cultural în materie de artă amatoare între centrele de îndrumare a creației populare din Iași și Timișoara. Cenaclul ieșean „Teodor Pallady" expune lucrări la Casa municipală de cultură din Timișoara, iar cenaclul de artă plastică de pe lîngă Centrul de îndrumare Timișoara a deschis o expoziție în sălile Casei de cultură a sindicatelor din Iași. Ambele formații ne oferă în principal peisaj ce reflectă frumusețile orașelor respective.

Din expoziția deschisă la Iași reținem cîteva nume: Ion Frujină, Elias Desideriu, Ion Avrămuț, Cristina Renard, Const. Mugur, Elisabeta Politschi și Tereza Egher.

Viața politehnicii

Revista Asociației studenților din Institutul Politehnic „Gh. Asachi" arată frumos și variat, însumînd preocupări de o largă deschidere, fără de care profesia, oricît de profund însușită, nu poate reprezenta, pentru viitorii ingineri, garanția creativității intelectuale. Așa dar, în afara materialelor de actualitate privind viața și activitatea studențească (vom cita anchete: **Veni, vidi... în al nostru „Codrescu"**, articolul referitor la Clubul „30 Decembrie" etc., rubricile de sport și muzică ușoară etc.), salutăm pagina de poezie emanată, de la cenaclul „Gh. Asachi". Nedumerește puțin doar prezența aici a poeților Mihai Ursachi și Ioanid Romanescu, care oricum... publică și în alte reviste, chiar dacă poartă nostalgia studenției. „Principiile gîndirii într-o nouă interpretare formală", eseu de P. Iolan (partea II-a) publicat în cadrul rubricii cercului de filosofie „Kriterion", articol deosebit prin ipotezele ce se desprind dintr-însul privind relația rațiune-experiență — adusă la unitate, rămîne însă, mai curînd, pentru uzul studenților de la filosofie, mai ales că e și secționat, fiind foarte greu să-i urmărești în continuare ideile, după pauza de la un număr la altul. Relevăm interviul cu tov. Ion Manciuc, prim-secretar al Comitetului Municipal Iași al P.C.R., primarul municipiului și acela al pianistei Sofia Cosma. Rubricile și articolele magazin au ținută și raportări la preocupările viitorilor ingineri (mai ales „Terapie pentru arta bolnavă" reflectînd unele modalități de restaurare a monumentelor supuse intemperiilor. Să ni se îngăduie, la urmă, și o mică observație critică: în măsura în care este folosită o expresie într-o altă limbă, fie și în latină și fie și într-o revistă pentru politehniști, nu este îngăduită eroarea, mai ales în titlu: „summa cum **laude**" trebuie scris, și nu „cum **laudae**", deoarece e vorba de un ablativ pe care, de altfel, prepoziția cum îl pretinde.

Poezia lui Blaga

Criticul Eugen Simion publică în nr. 14 din 1974 al revistei „România literară" un amplu eseu dedicat poeziei lui Lucian Blaga. Este o interpretare modernă a unor spații poetice mai puțin cercetate de critică. E vorba de **iscodirea lucrurilor, cuprinderea, impresurarea, atribute ale spațialității, obsesia cristalizării, tîlcul și trecerea, înstrăinarea de lucruri, tema lui „dincoace", drumul și crugul și Arcadia de brume.** Eugen Simion analizează cu o remarcabilă pătrundere și finețe fiecare temă, fiecare simbol al poeziei blagiene. Prin calitatea comentariilor critice, autorul eseului, care este un analist profund de poezie, ne dezvăluie un Lucian Blaga în dimensiuni noi, un poet de talie europeană.

Nimic despre Ion Lucian . . .

După cum era și de așteptat, **nu vom** scrie nimic despre prezentarea pe care actorul Ion Lucian s-a străduit să **n-o** facă în cadrul ultimului „Album duminical", chiar dacă maniera de a nu face prezentarea... făcînd-o, este totuși cam curioasă. Oricum, formula „să știți că nu voi spune nimic despre cutare solist, care s-a născut în cutare loc, la cutare dată și a debutat cu melodia cutare" etc. nu rămîne decît o seară-bădă facilitate, soluție de ultimă oră pentru orice textier în pană de inspirație. Uneori asemenea facilități nici măcar jovialitatea bonomă a actorului Ion Lucian nu-i poate da o cît de mică strălucire, astfel încît ea a apărut drept ceea ce era în realitate: un simplu poncif.

Sigur, e greu să compui pe an cincizeci și două de texte (cine le-o fi compunînd?) pentru cincizeci și două de „Albumuri duminicale". Nu văd însă de ce atîta disperat efort, cînd „Albumul duminical" se poate descurca foarte ușor și fără asemenea „istețe" prezentări, obișnuita semnalare, prin viu grai sau grafie, a ceea ce urmează în program, fiind mai mult decît suficientă. De ce dar să-i mai chinuim pe actori să dea haz unor texte calpe, de ce să-i mai plictisim pe telespectatori cu glume banale, diluate pînă la refuz? De prea mult timp se caută fără succes o formulă. Și atunci n-ar fi mai bine **fără?** Adică rămînînd numai noi între noi, telespectatorii și „Albumul duminical", într-o caldă intimitate, pe care nici o glumă hiperreconditionată să n-o mai tulbure inutil. Cu atît mai mult cu cît, pe zi ce trece, prezentările se lungesc, iar „Albumul duminical" se scurtează. Exagerîndu-se, așa cum un pic exagerăm și noi în prezentele rînduri, dar, o spunem cu mîna pe inimă, o facem cu cea mai bună intenție.

Că, în rest, toată simpatia pentru toți realizatorii emisiunii!

Festivalul național al artei studențești

Între 5 și 7 aprilie s-a desfășurat, la Iași, într-o atmosferă de tinerețe și entuziasm cea de-a IX-a ediție a Festivalului Național al Artei Studențești, secția folclor. Concursul propriu-zis a fost precedat de Parada costumelor, a obiceiurilor și jocurilor populare. Așa cum remarca președintele juriului, cunoscutul folclorist Dumitru Pop de la Cluj, ediția aceasta a reprezentat un pas înainte față de cele anterioare, în sensul că toate formațiile (29 de formații din 16 centre universitare) au adus pe scenă dansuri și obiceiuri autentice din diferite zone folclorice. Revista noastră va reveni într-unul din numerele viitoare cu un articol mai amplu, referitor la această manifestare.

N. IRIMESCU

ȘAH ● ȘAH ● ȘAH ● ȘAH ● ȘAH ● ȘAH

campioni mondiali

ALEXANDR ALEHIN (1)

Următorul erou al serialului nostru este marele șahist rus Alexandr Alehin.

Despre niciunul din șahiștii lumii (pînă la Fischer) nu s-a scris atît de mult și de elogios ca despre Alehin. Și nu puțini sînt aceia care îl consideră cel mai mare jucător al tuturor timpurilor.

Fiind dotat cu calități excepționale (o memorie prodigioasă, care i-a permis să joace un număr foarte mare de deschideri, ușurința cu care se adapta oricărei poziții, o rezistență nervoasă remarcabilă și o putere de muncă ieșită din comun), Alehin a știut să se rupă de școlile vechi și noi și să-și impună propria personalitate, propriul stil.

S-a născut în 1892 la Moscova. Anii adolescenței sînt ani de ucenicie în șah. Studiază foarte mult, uneori chiar în timpul orelor de școală. Își perfecționează capacitatea de analiză jucînd mult prin corespondență. Anul 1914 îi aduce primul mare succes: locul III în turneul internațional de la Petersburg (după Lasker și Capablanca), înaintea unor stele de primă mărime ca Tarrasch, Marshall Niruzovici. Apoi, timp de șase ani nu participă la viața șahistă internațională, dar au fost ani de muncă intensă și rezultatele acumulărilor din această perioadă nu vor întîrzia să apară.

In 1920 cîștigă primul campionat al noului stat sovietic. Gîndul ce încolțise în mintea sa încă din 1914, acela de a lupta pentru supremația mondială, devine obsedant. Reintrarea în arena internațională înseamnă trei locuri I (Triberg, Budapesta, Haga).

Opinia publică șahistă salută succesele tînărului maestru rus, care aduce un suflu nou în lumea eșichierului. Partidele sale din perioada anilor 1921—1924 lasă să se întrevadă superclasa din care Alehin făcea parte. Victoria sa în partida cu Bogoliuhov (și care a decis de altfel soarta locului I în turneul de la Hastings, 1922) prefigurează parcă succesele sale viitoare.

Bogoliubov—Alehin (Hastings 1922).

1. d4—f5 2. c4—Cf 6. 3. g3—e6 4. Ng2—Nb4+ 5. Nd2—Nd2 6. Cbd2—Cc6 7. Cf3—o—o 8. o—o d6 9. Db3—Rh8 10. Dc3—e5! (Consolidează poziția în centru și mărește indirect raza de acțiune a nebunului c8) 11. e3—a5 12. b3—De8 13. a3—Dh5 14. h4—Cg5 15. Cg5 Nd7 16. f3—Cf6 17. f4—e4 18. Tfd1—h6 19. Ch3—d5 („Cu această mutare negrul reduce la zero contrașansele adversarului în centru și, în curînd, în mod neașteptat, preia inițiativa pe flancul damei" — Alehin). 20. Cf1—Ce7 21. a4—Cc6 (Aduce calul în lagărul advers) 22. Td2—Cb4 23. Nh1—De8! (De acum încolo Alehin va conduce jocul magistral). 24. Tg2—dc 25. bc—N: a4—26. Cf2—Nd7 27. Cd2—b5 28. Cd1—Cd3! 29. T: a5—bd!! 30. T: a8—bc3! 31. T: e8—c2!! 32. T: f8+—Rh7 33. Cf2—ClD+ 34. Cf1—Ce1! (Acest cal poate fi considerat eroul partidei: a contribuit decisiv la reușita combinației dintre mutările 29—31, iar acum se plimbă în voie prin tabăra albă, amenințînd în treacăt Cf3 mat!) 35. Th2—D: c4 36. Tfb—Nb5 37. T: b5—D: b5 38. g4—Cf3! 39. n: f3—ef 40. g: f5—De2!! („Această mutare creează o poziție de problemă: orice mutare a vreunei piese albe duce imediat la pierdere" — Alehin) 41. d5—Rg8 42. 45—Rh7 43. e4 (Trist) — C: e4 44. C: e4—D: e4— 45. d6 cd 46. f6 (Agonie) — gf 47. Td2 — De2! („Ghici cine vine la cină?") 48. T: e2—fe 49. Rf2 — e: f1+ 50. R: f1—Rg7 51. Rf2 — Rf7 52. Re3—Re6 53. Re4—d5+ 1—0.

Această partidă de o acurațete remarcabilă a fost considerată de însuși Alechin „una din cele mai bune partide ale mele, dacă nu cea mai bună".

Gîndul pentru supremația mondială îl stăpînește în continuare.

„In 1924 perspectivele mele de a juca un meci pentru campionatul mondial erau încă foarte neclare. Deși lansasem o provocare lui Capablanca, nu mă simțeam pe deplin copt din punct de vedere șahist. In multe domenii și mai ales în tehnica jocului, Capablanca continuă să fie mai puternic decît mine, iar printre adversarii săi, Lasker continuă să ocupe primul loc. Mi-am pus întrebarea: în ce anume consta inferioritatea mea față de Capablanca? Meditînd atent, am reușit să răspund întrebării: 1) în dogmatismul exagerat al jocului meu 2) în tehnica insuficientă de trecere din jocul de mijloc în final", va scrie mai tîrziu Alehin.

In anul 1927 obține acordul lui Capablanca în privința meciului pentru titlul de campion mondial. Este acum foarte aproape de țel. Va reuși? In perioada care a trecut de la turneul New York 1924, Alehin, studiind partidele marilor jucători ai epocii, stilul lor, și-a îmbogățit considerabil experiența.

Meciul cu Capablanca, un adevărat război al nervilor, a început la 16 septembrie 1927 la Buenos Aires și s-a încheiat cu victoria lui Alehin după nu mai puțin de 34 de partide. Scorul +6—3=25 vorbește de la sine despre tactica prudentă aplicată de cei doi combatanți. Una din cele mai bune partide ale meciului a fost a 21-a.

Nicolae DOROFTEI

SPORT CRAINICII SCRIU

Prinde a se urni o adevărată avalanșă de cărți despre fotbal. Înseamnă că, în fine, există necesara **distanțare**: se văd copacii, dar și pădurea. Printre autori, cîțiva crainici-sportivi — ceea ce probează că, strîns în chingile **clipei**, osîndit să emită constatări fulgerătoare și să diagnosticheze totdeauna primul, omul de la microfon trăiește cu speranța capturării vorbelor risipite în văzduh și re-așezării lor în funcție de temeinicia perspectivei pe care o asigură numai și numai **timpul**. Stă s-apară o carte semnată de Nicolae Soare și Mircea M. Ionescu („Fotbal verite"). Obișnuiții ascultători ai transmisiei radiofonice vor avea surpriza să constate că pur și simplu nu l-au cunoscut pe Nicolae Soare. Tipicul șters al eternei relatări „pe fază", canoanele transmisiei fragmentate, tind să transforme reportajul pe viu într-un act de consemnare pur tehnică: minute, formații, goluri și cam atît. Depărtată și ireală, vocea care răzbate din difuzorul radioului trădează arar ceea ce se întîmplă dincolo de dreptunghiul verde. Și atunci, crainicul-reporter schimbă microfonul cu pixul, uimindu-ne pur și simplu: da, lumea fotbalului tăinuiește 1001 de drame și comedii și isprăvi fantastice, al căror destin este să piară odată cu scurgerea minutului 90. Gazetar serios, scrupulos, profund, Soare comentează cu un zîmbet subțire și cu o anume vehemență iscusit disimulată, un adevărat car de întîmplări: iată-l pe reporter asaltat de spectatori furioși, parînd lovituri de cioate și mulțumind cerului cînd zărește uniforma albastră a unui milițian; iată-l pe imperturbabilul Angelo Niculescu izgonind un ziarist din autocarul lotului național (adevărul este că, în mod normal, în acea clipă **s-ar fi cuvenit să coboare toți cei care-s deprinși să țină în mînă stiloul cu demnitate!**); iată înmărmuritoarea întîlnire cu templul — Wembley; ascultați povestea arbitrului ce-a găsit în cabină o damigeană și-un curcan, spre a constata apoi că ambele și-au luat zborul la pauză (oaspeții conduceau cu 2—0!), aflați că la un meci plicticos, crainicul a adormit pur și simplu, fiți martorii năstrușnicelor dialoguri din ședințele Comisiei de disciplină... Cartea lui Soare și Ionescu ar trebui să se intituleze, de fapt, „Fața nevăzută a fotbalului".

Un alt om al microfonului (de astă dată dintre cei privilegiați, fiindcă televizunea este mai generoasă, îngăduind comentatorului sportiv răgazul necesar unei demonstrații așezate), Aristide Buhoiu, semnează o carte despre Petschowschi. Ne aflăm, probabil, în fața celei mai documentate istorii (sentimentale) a fotbalului timișorean și a începuturilor fotbalului românesc. Zeului Petschowschi, Aristide Buhoiu îi clădește cu dragoste și migală postamentul de marmură pe care-l merită. (Apropo: aud că un admirator fanatic a izbutit să... fure din cimitirul arădean statuia lui Petschowschi!!). În paginile cărții fierbe o vervă entuziastă, meciurile sînt reînviate cu neobișnuită măiestrie, derulate cu acceleratorul, apropiate sub lupă, depărtate prin transfocare, totul devenind un spectacol fantastic, rotit în jurul magicianului blond.

Cartea despre Petschowschi este una dintre frumoasele reușite ale Editurii „Stadion". Felicitări!

M. R. I.

TOP CRONICA - R.Tv. IAȘI

Secția română

1. Din bătrîni — **Flacăra Folk '73**;
2. Învăluire (**I. Toader**) — **Ioana Negriloiu**;
3. Coborîse primăvara — **Sfinx**;
4. Cîntec de leagăn — **Victor Brătulescu & Liviu Răuteanu**;
5. Strunga — **Phoenix**;
6. Spre univers — **Experimental Quartet**;
7. Balada mării și a pămîntului — **Capitol**;
8. Mugur de fluier — **Phoenix**;
9. Ai, hai (**D. Stănculescu**) — **Doru Stănculescu**;
10. Soare și flori (**P. Magdin**) — **Dida Drăgan**.

Doar o intrare — „Mugur de fluier", înlocuind în top piesa „Izvor de bucurie". Se prevede pe săptămîna viitoare o modificare cu aproximativ o treime din top (noi intrări).

Secția străină

1. Living For the City (**Trăind pentru oraș**) — **Stevie Wonder**;
2. Goodbye Yellow Brick Road (**Adio, drumul meu**) — **Elton John**;
3. Saturday Night (**Simbătă noaptea**) — **Bay City Roller**;
4. Space Race (**Cursă spațială**) — **Billy Preston**;
5. Yes, We Can Can (**Da, ne putem menține**) — **Pointer Sisters**;
6. When I Am A Kid (**Cînd sînt un copil**) — **Demis Roussos**;
7. Brother Louie (**Fratele Louie**) — **Stories**;
8. Rhapsody In Blue (**Rapsodia albastră**) — **Eumir Deodato**;
9. Leave Me Alone (**Lasă-mă singură**) — **Helen Reddy**;
10. No Sense In Worring (**Nici un motiv de supărare**) — **Woiciech Skowronski**.

Un clasament caracterizat prin strînse schimbări de locuri; lipsesc intrările; se mențin pe aceleași poziții ca și săptămîna trecută melodiile interpretate de S. W. și H. R.

TOP Cronica–RTv-Iași

LEOPOLDO MARECHAL

Adán Buenosayres

O carte uluitoare, pe cale de a deveni summa epica a literaturii argentiniene și, probabil, hispano-americane. In cercuri concentrice, tot mai largi, oferă o extraordinară confesiune lirică și burlescă totodată, o sarabandă apoteotică a marii capitale Buenos Aires, o viziune halucinantă, dantescă a condiției umane. Dar să lăsăm mai bine pe autor să ne spună, mistificîndu-ne puțin, cum a scris-o.

Prolog indispensabil

Într-o dimineață de octombrie a lui 192., spre amiază, șase oameni pătrundeam în cimitirul de Vest, purtînd pe brațe un coșciug modest (patru scînduri fragile) atît de ușor încît ni se părea că ducem înlăuntru nu învinsa carne a unui om mort, ci materia subtilă a unui poem încheiat. Astrologul Schultze și cu mine apucasem minerele de la cap, Franky Amundsen și Del Solar luaseră pe cele de la picioare; în față mergea Luis Pereda, clătinîndu-și trupul zdravăn ca un porc mistreț orb; după noi pășea Samuel Tesler, manipulînd cu ostentativă devoțiune un șir de mătănii cu mărgele negre. Primăvara rîdea peste morminte, cînta în gîtlejurile păsărilor, ardea în mlădițe și lăstare; proclama între cruci și epitafuri incredualitatea față de moarte. Nu erau lăcrămi în ochii noștri și nici vreo mîhnire în inimile noastre, căci înlăuntrul acelui sicriu simplu (patru scînduri fragile) ni se părea că purtăm nu învinsa carne a unui om mort, ci materia ușoară a unui poem încheiat. Am sosit la groapa proaspăt săpată și coșciugul a fost coborît pînă la fund. Răsunară peste cutia mortuară întîi bulgării aruncați de mîini prietene, apoi, în continuare, pămîntul aruncat brutal, cu sapa, de gropari. Ingenunchiat pe pămîntul răscolit Samuel Tesler se rugă cu un orgoliu impudic, în timp ce groparii fixau la capul mormîntului o cruce de metal cu o inimă de tinichea neagră pe care se citea următoarele:

ADAN BUENOSAYRES
R.I.P.

Apoi ne-am întors cu toții în oraș.

Zilele care au urmat le-am consacrat lecturii celor două manuscrise pe care Adán Buenosayres mi le încredințase în ceasul morții sale și anume: **Caietul cu coperți albastre** și **Călătorie in Intunecata Cetate Cacodelfia.** Aceste două lucrări mi s-au părut atît de neobișnuite, de neasemănătoare cu cele scrise și cunoscute, încît am hotărît să le dau la tipărit, cu certitudinea că își vor deschide un drum de onoare în literatura noastră. Am observat însă mai tîrziu că acele pagini curioase nu vor izbuti să obțină o deplină înțelegere din partea publicului, dacă nu le întovărășeam de un portret al autorului și al protagonistului lor. M-am apucat atunci să plănuiesc o prezentare a lui Adán Buenosayres: ideii inițiale de a oferi un portret în nemișcare i-a urmat alta, aceea de a înfățișa pe prietenul meu în funcție de viața sa; cu cît evocam extraordinarul său caracter, figurile celor care l-au întovărășit de-a lungul isprăvilor sale, și mai ales acțiunile memorabile al căror martor am fost în acele zile, cu atît mai mult dobîndeau proporții posibilitățile romanești ale subiectului. Planul meu s-a concretizat în cele din urmă în cinci cărți, în care urma să prezint pe Adán Buenosayres, din momentul metafizicii sale deșteptări în strada Monte Egmont numărul 303, pînă la miezul nopții al zilei următoare, cînd îngerii și demonii s-au războit pentru sufletul său în fața bisericii San Bernardo, înaintea figurii încremenite a lui Cristos cu Mîna Ruptă. Apoi, trebuia să transcriu **Caietul cu coperți albastre** și **Călătorie in Intunecata Cetate Cacodelfia,** ca a șasea și a șaptea carte a relatării mele.

Primele pagini ale acestei opere au fost scrise la Paris, în iarna anului 1930. O profundă criză spirituală m-a îndepărtat apoi nu numai de îndeletnicirile literare dar, și de orice fel de acțiune. Din fericire — și foarte la vreme — mi-am dat seama că nu eram făcut pentru drumul dificil al perfecțiunii. Atunci, pentru a umili orgoliul anumitor ambiții pe care mărturisesc a le fi nutrit, am reluat paginile începute sub titlul acesta de **Adan Buenosayres** și le-am continuat, deși fără entuziasm și mai mult cu dispoziția sufletească a cuiva care îndeplinește un gest de penitență. Și cum penitența are, uneori, roade neașteptate, am reînceput să simt pentru opera mea un interes care s-a menținut pînă la sfîrșit, în ciuda împrejurărilor potrivnice și nefericite care i-au întîrziat realizarea.

O public acum, șovăind între temeri și speranțe. Înainte de a termina acest prolog, trebuie să avertizez pe cititor că toate resursele romanești ale operei, oricît de ciudat ar părea unora, se ordonează riguros în scopul înfățișării unui Adán Buenosayres exact, fără intenții de vană originalitate literară în ceea ce mă privește. Pe de altă parte, va fi ușor să se constate că, atît în registrul poetic cît și în acela umoristic, am urmat cu fidelitate tonalitatea stabilită de Adán Buenosayres în **Caietul** și în **Călătoria** sa. O ultimă observație: s-ar putea ca vreun cititor să identifice anumite personaje din operă sau să se recunoască el însuși în unul sau altul. În acest caz, nu voi afirma ipocrit că e vorba de o asemănare întîmplătoare, ci că voi înfrunta consecințele: știu prea bine că, oricare ar fi locul pe care îl ocupă în Infernul lui Schultze și orice gesturi ar face în cele cinci cărți ale mele, toate personajele acestei narațiuni vădesc o „statură eroică" și sînt convins că, dacă unele îmbracă haina ridicolului, o fac cu grație și fără dezonoare, în virtutea acelui „umorism angelic" (așa îl denumea Adán Buenosayres), grație oamenilor cu surîsul pe care poate că îngerii îl schițează față de nebunia oamenilor.

L. M.

(Fragmentul următor descrie unele personaje pe care Adán Buenosayres le întîlnește în Infernul Orgoliului. Sînt pretinși filozofi osîndiți să se învîrtească mecanic, etern într-un cerc. Călăuza lui Adán, Samuel Tesler, oprește din goană cu ajutorul unui baston cîteva specimene pe care le interoghează)

Samuel întinse din nou bastonul și reuși să facă să cadă pe unul dintre cei care alergau. Indată ce se ridica, acesta protestă, dar fără violență.

— Nu e just să sabotați această olimpiadă a rațiunii suficiente! — spuse alergătorul. Cine ești dumneata? Nu te cunosc.

— Studiază-mă cu atenție, merită osteneala! îi răspunse Samuel Tesler, exhibîndu-și figurile kimonoului său.

Alergătorul îl privi o clipă, se apropie să-l miroasă și apoi schiță o strîmbătură sceptică:

— E inutil! mormăi în cele din urmă. Captez de la dumneata o serie de referințe vizuale: două coarne, îmbrăcămintea de clown, volume, linii și culori. Te adulmec și primesc unele date olfactorii (între paranteze, nu prea plăcute). Dar nu ajung la „lucrul în sine" rațiunea mea suficientă nu va ajunge niciodată la el.

Fără să se aventureze în vreun comentar, Samuel Tesler ridică atunci bastonul cu pricina și îl lăsă să cadă pe țeasta alergătorului.

— Pentru ce mă lovești? îl întrebă acesta foarte indignat.

— Nu te lovesc, îi răspunse Samuel. E un mesaj de la „lucrul în sine" care sălășluiește în mine, îndreptat către rațiunea ta suficientă. L-ai captat bine?

— Numai ca referință tactilă — îi întoarse cuvîntul alergătorul întristat. Lucrul în sine rămîne izolat, eu sînt o insulă, dumneata ești o insulă, el este o insulă, noi sîntem...

Și își reluă tropăitul în cerc, conjugînd acel verb atît de puțin vesel. In continuare și pentru a treia oară, Samuel întinse infailibilul său baston. Alți doi alergători sărutară cimentul pistei: unul gras și potolit, se ridică cu oarecare greutate, celălalt purta ochelari de cal și părea că se îndoiește să se ridice sau nu. Acestuia i se adresă Samuel:

— O cădere frumoasă — îi spuse pe ton amabil.

— Cădere? replică cel cu ochelari de cal. Nu știu încă dacă a fost sau nu o cădere; din pricina asta ezitam între a mă ridica și a rămîne întins (presupunînd că acum sînt întins). Închipuie-ți ce absurd ar fi, dacă aș încerca să mă ridic dintr-o cădere inexistentă!

— Un agnostic! exclamă Schultze cu încîntare.

— Nimic nu este cognoscibil — spuse cel cu ochelari. Prudent este, după părerea mea, să nu emiți nici o părere despre nimic și să te fortifici într-o îndoială fundamentală, care, dacă privești atent, nu e lipsită de confort.

— Și de ce alergai atunci? — îl întrebă Samuel.

Cel cu ochelari, întins încă alături de pistă, îl privi glacial:

— Rămîne de demonstrat dacă alergam sau nu. Faptul că poate nu sînt pe jos, căzut, ar putea să te ducă la bănuiala că poate sînt în picioare. Periculoasă tentație! Și chiar în cazul cînd ar fi așa, ar fi imposibil să se afirme dacă stau nemișcat sau alerg.

— Săgeata lui Zenon a rănit creatura asta în dovleacul gînditor — rîse Samuel Tesler.

— Lasă-l să plece — îi sugeră Schultze — dacă izbutești să-l faci să admită că nu a plecat încă.

Chimonosul nostru filosof îl ridică de pe jos pe cel cu ochelari, îi arătă pista și îi spuse:

— Poți să pleci. Noapte bună.

Dar cel cu ochelari, înainte de a se reintegra cercului alergătorilor, obiectă prudent:

— Bine, dar e noapte sau e zi? Sau nu e nici una nici alta? Aici e problema. Și chiar dacă ar fi noapte, nu văd nici o rațiune pentru a o califica drept bună sau rea și nici pentru a-i da alt predicat egal de dubios.

Și o luă la picior.

Văzînd aceasta, Samuel insistă cu bastonul pînă răsturnă alt alergător și îl scoase de pe pistă. Era un Adonis cu trăsături aproape feminine, a cărui frumusețe era scăzută de clipiri nervoase din ochi și din alte ticuri pe cît de diferite, pe atît de dese. Se ridică și adresînd filozofului o privire încărcată de reprosuri, îi spuse:

— E o cruzime să opui obstacole unui om care suferă de Complexul Treptei.

— Ce complex e ăsta?

— Consistă — răspunse Adonisul — într-o fobie pe care subconștientul meu o manifestă ori de cîte ori dă de un obstacol, fie treaptă, fie gard, ușă sau perdea. Făcîndu-mi psihanaliza, după laborioase sondări ale subconștientului am găsit că fobia a luat naștere chiar in momentul nașterii — a nașterii mele, datorită strîmtorii materne.

— Asta înseamnă să cercetezi profund — comentă Samuel.

— Dar căutarea nu a fost zadarnică. Fiindcă, în treacăt, am mai descoperit în mine fobia Foarfecelor, a Saltelei, a Cîinelui Lățos, a Pardesiului în Carouri, a Paznicului și a Sîmburelui de Măslină. Sufăr, pe deasupra, de următoarele complexe: de acela al lui Oedip, al Reginei din Saba, al lui Nabucodonosor, al lui Michelangelo și al Caterinei de Medici. Pe de altă parte, secreția mea internă funcționează în așa fel încît a determinat în mine probleme sexuale încîntătoare, ca să nu mai vorbesc despre o tendință refulată la omicid și inclinații culpabile spre literatură.

— Cinste secreției interne — spuse Samuel. Și ce rezultă din toate astea?

— O revoluție în morală! — exclamă Adonis extaziat. Inchipuiți-vă că soarta fiecăruia este scrisă în glande, acestea îl predestinează. Ceea ce înseamnă că, cu aceeași inconștiență sau iresponsabilitate, eu pot comite un asasinat, pot picta pe Gioconda sau pot scrie Critica Rațiunii Pure.

Auzind aceste cuvinte, care după părerea sa, constituiau o insultă față de demnitatea cu care era investit, Samuel Tesler ridică bastonul cu vizibila intenție de a-l face să cadă asupra capului frumosului Adonis. Dar acesta, înștiințat poate de vreunul din numeroasele lui complexe, se precipită spre pistă și reintră în cercul celor care alergau în neștire.

Note și traducere de
Paul Alexandru GEORGESCU

glob

Pe East-River

De marți, 9 aprilie, au început la sediul Organizației Națiunilor Unite de pe East-River, lucrările sesiunii extraordinare a Adunării Generale O.N.U. Pe ordinea de zi se află problemele energiei, materiilor prime și dezvoltării. Importanța problemelor ce constituie obiectul dezbaterilor a determinat majoritatea covîrșitoare a guvernelor statelor membre ale organizației să răspundă pozitiv mesajului secretarului general al O.N.U., Kurt Waldheim, în legătură cu cererea guvernului algerian de a fi convocată o sesiune extraordinară a Adunării Generale a O.N.U. Din acest punct de vedere, sînt îndreptățite aprecierile observatorilor politici privind auspiciile favorabile sub care s-au deschis dezbaterile celui mai reprezentativ forum internațional, dezbateri consacrate unor probleme majore ale contemporaneității.

Dintre elementele obiective care vin în sprijinul acestor aprecieri, pe prim plan se situează inceperea procesului pozitiv de destindere și democratizare a vieții internaționale. Conjunctura politică mondială de care va beneficia și O.N.U., definită de îmbunătățirea simțitoare a relațiilor interstatale, este, între altele, rezultatul aplicării metodei tratativelor, negocierilor și contactelor ca mijloc de rezolvare a problemelor pendinte dintre state. Contactele bilaterale au fost completate, în mod fericit, de diplomația multilaterală, dovedindu-și împreună pe deplin virtuțile și eficacitatea. In cercurile diplomatice și de presă de la New-York se discută intens faptul că rezolvarea corespunzătoare, în spiritul echității, a problemelor legate de energie, materii prime și dezvoltare ,impune cu necesitate creșterea rolului O.N.U. și a eficienței sale. Organizația Națiunilor Unite — se remarcă în aceste cercuri — fiind un cadru optim de participare a statelor suverane la dezbaterea marilor probleme ale comunității internaționale, este implicit necesar ca toate țările mari sau mici, să-și aducă o contribuție efectivă la soluționarea acestor probleme.

Deosebit de importantă în pregătirea sesiunii extraordinare, a fost activitatea statelor în curs de dezvoltare, care și-au manifestat hotărîrea de a determina adoptarea de către O.N.U. a unor măsuri concrete menite să ducă la îngustarea decalajelor economice ce le separă de statele industrializate. Reține atenția în acest sens „Proiectul de declarație cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaționale" elaborat de „Grupul celor 77" (care, în fapt, este alcătuit din 96 de țări în curs de dezvoltare) și „Programul de acțiune".

În ce privește primul document, Declarația subliniază „necesitatea unei participări plenare și egale a țărilor în curs de dezvoltare la formularea și aplicarea tuturor hotărîrilor privind comunitatea internațională". In document sînt enumerate principiile pe care va trebui să fie fondată noua ordine economică internațională — egalitatea suverană a statelor, autodeterminarea tuturor popoarelor, inadmisibilitatea acaparării de teritorii prin forță, neintervenția în treburile interne ale altor țări, cooperarea și participarea pe baze egale la soluționarea problemelor economice mondiale, libertatea fiecărei țări de a adopta sistemul economic care se potrivește necesităților proprii. Proiectul de cartă mai prevede dreptul fiecărei țări de a-și exercita suveranitatea asupra resurselor naturale de care dispune și asupra activității economice interne, inclusiv dreptul de naționalizare a acestor resurse, de fixare a unei eventuale indemnizații de despăgubire și a modului de plată a ei.

România, care a avut un rol apreciat în foarte multe acțiuni întreprinse în trecut pe această linie, și-a adus contribuția la pregătirea acestei reuniuni și, desigur, și-o va aduce și la desfășurarea și succesul ei. Faptul că o asemenea sesiune are loc, reliefează justețea aprecierii făcute de conducerea partidului și statului nostru că, în etapa actuală, problemele fundamentale ale omenirii își pot găsi soluționarea numai cu participarea tuturor statelor, indiferent de mărime, sporirea rolului țărilor mici și mijlocii, reprezentînd un factor de seamă al eficacității O.N.U., al democratizării vieții internaționale.

In legătură cu „Programul de acțiune", apreciat de agenția „France Presse" ca un document „de o amploare fără precedent", el se referă la probleme legate de: materiile prime, produsele alimentare, comerțul și sistemul monetar internațional, finanțarea dezvoltării, crizele ce afectează balanța de plăți a țărilor în curs de dezvoltare, transferul tehnicii și tehnologiei moderne, reglementarea și controlul activităților societăților multinaționale etc.

În cadrul consultărilor care au avut loc, s-a căzut, în principiu, de acord ca sesiunea care va dura pînă la 30 aprilie, să dezbată și să adopte două documente: „Declarația de principii privind cooperarea internațională în domeniile materiilor prime și dezvoltării" și „Programul de acțiune" conținînd măsuri concrete pentru transpunerea în viață a declarației de principii.

Radu SIMIONESCU

CRONICA
săptămînal politic-social-cultural

Redactor șef: LIVIU LEONTE
Redactori șefi adjuncți:
ANDI ANDRIEȘ, N. BARBU
Secretar g-ral de redacție:
ȘTEFAN OPREA

Prezentarea grafică: VALER MITRU

Redacția și administrația: Iași, str. V. Alecsandri nr. 8; telefoane: 11430, 15877, 15847.

Tiparul: Întreprinderea Poligrafică Iași, str. V. Alecsandri nr. 6.